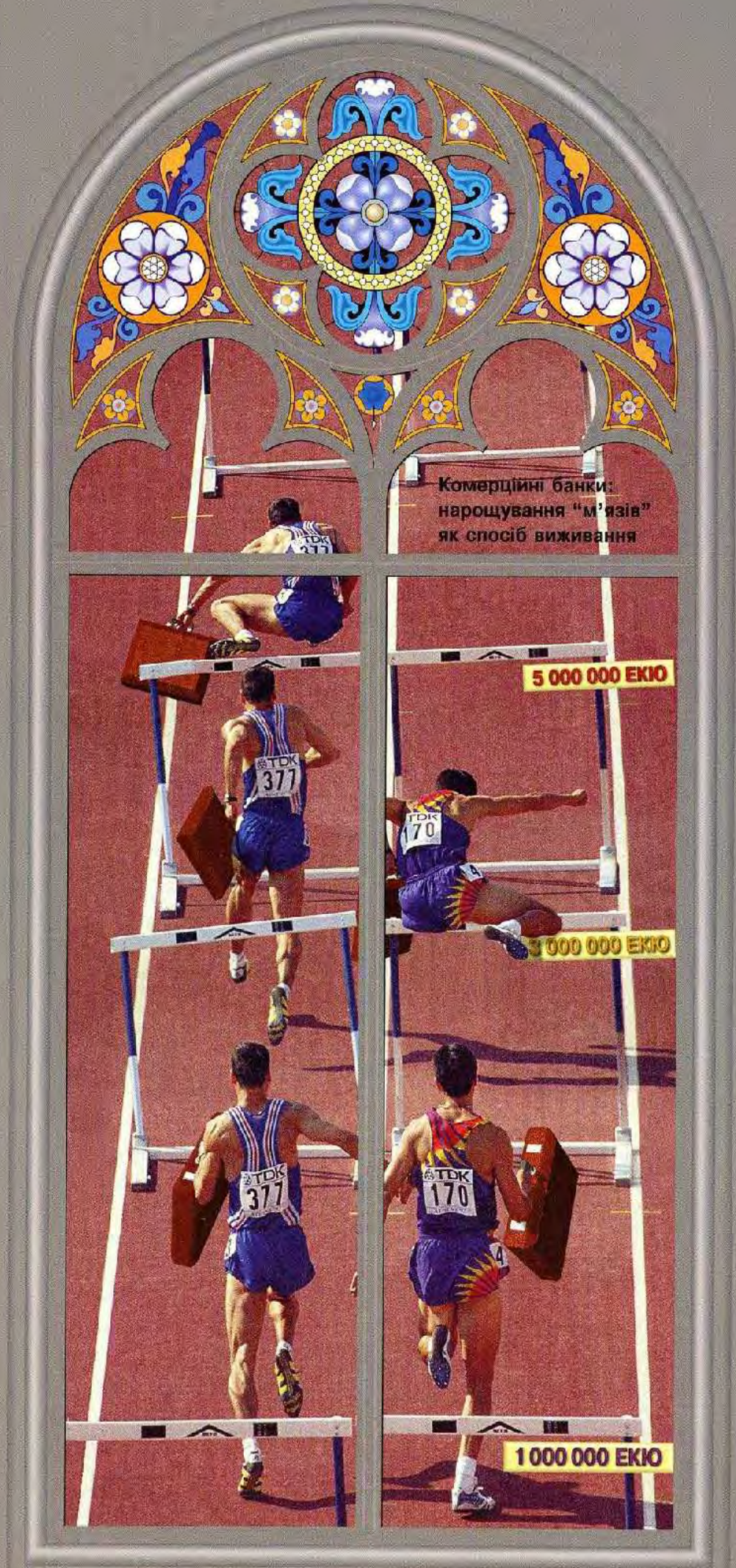

ВІСНИК 4/98

НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Комерційні банки:
нарощування "м'язів"
як спосіб виживання

5 000 000 ЕКЮ

3 000 000 ЕКЮ

1 000 000 ЕКЮ

СИНАПС

ГАРАНТОВАНИЙ ЕНЕРГОСПОКІЙ

КОМПЛЕКСНЕ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ
ПРОБЛЕМ ЯКІСНОГО ТА НАДІЙНОГО
ЕЛЕКТРОЖИВЛЕННЯ

інспекція об'єктів; розробка проектів;
поставка та монтаж
обладнання;
гарантійне та
післягарантійне
обслуговування;
сервіс по всій Україні.

м. Київ:
т. (044) 271-0987, т./ф. 241-3850
м. Донецьк:
т. (0622) 63-7205, т./ф. 63-8063
м. Луганськ: т. (0642) 52-1360

RS-Bank - впевнений погляд у майбутнє

Версія 4.31 - нові можливості за пільговими цінами
Облік цінних паперів та підтримка різних карткових систем
Наявність механізмів податкового обліку та системи звітності НБУ.
Трьохрівнева архітектура "клієнт-сервер".

Більш ніж 1100 інсталяцій у країнах СНД,
70 - в Україні!

Київ, 110, вул.Солом'янська, 5
тел.276-8052,276-6143,ф.243-0357
<http://www.r-style.kiev.ua>

R-Style Ukraine

Редакційна колегія:

ВЕСЕЛОВСЬКИЙ О.О.
(голова)

ВОРОНОВА Л.В.

ГЕТЬМАН В.П.

ГРЕБЕНІК Н.І.

КАНДИБКА О.М.

КИРЕЄВ О.І.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

МАТВИЄНКО В.П.

ПАТРИКАЦ Л.М.

(зав.редакцією — головний редактор)

РАЄВСЬКИЙ К.Б.

СТЕПАНЕНКО Л.І.

ЧЕРНИК І.П.

ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено редакцією періодичних видань НБУ

Головний редактор

ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора

КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики

Редактор відділу ПАПУША А.В.

Відділ бухгалтерського обліку,

розрахунка та інформаційно-

програмного забезпечення

Редактор відділу КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Відділ валютного регулювання та міжна-

родних банківських зв'язків

Редактор відділу БАКУН О.В.

Відділ економіки, законодавчого забез-

печення, банківського нагляду та ко-

мерційних банків

Оглядач фондового ринку НАУМЕНКО В.О.

Головний художник

КОЗИЦЬКА С.Г.

Відділ реклами і розповсюдження

Редактор відділу В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Літературний редактор КУХАРЧУК М.В.

Коректор

СІЛЬВЕРСТОВА А.І.

Комп'ютерний набір

ЛИТВИНОВА Н.В.,

Фотокореспондент

НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.

Адреса редакції:

252028, Київ-28, просп. Науки, 7

тел./факс: (044) 264-96-25

тел.: (044) 267-39-44

Реєстраційне свідоцтво КВ №691

Передплатний індекс 74132

Дизайн, кольороподіл і друк

Поліграфічного центру "Бліц-Принт"

АТ "Видавництво "Бліц-Інформ"

тел.: (044) 441-89-19

Дизайн 1-ї стор. обкл.

КОЛОМІЄЦЬ О.Ю.

Технічний редактор

БОРОБЕЙ Р.М.

Умовн. друк. арк. 8.0

Підписано до друку 02.04.1998

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі, посилення на "Вісник Національного банку України" обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали в порядку обговорення, не поділяючи думку автора. Відповідальність за точність викладених фактів несе автор.

Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних матеріалів.

© Вісник Національного банку України, 1998

ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Щомісячний журнал Національного банку України
Видається з березня 1995 року

№4 (26)

квітень
1998

ЗМІСТ

▶ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

- 3 Ю. Герасименко**
Шляхом інтеграції
у світовий банківський
простір

▶ МАКРОЕКОНОМІКА

- 7 В. Болдаков**
Зарплата в Україні
та Росії: тенденції схожі,
обсяги різні

- 8 В. Оксимець**
Оцінка обмінного курсу
згідно з критерієм пари-
тету купівельної спро-
можності

- 11 А. Соколовська**
Митна політика в Україні

▶ ВАЛЮТНИЙ РИНОК

- 17 О. Бакун**
Національний банк
утримує стабільність

- 18 Загальний зовнішній
довгостроковий борг
України**

- 19 Інформація за результа-
тами торгів німецькими
марками, доларами США,
російськими рублями,
білоруськими рублями,
італійськими лірами,
французькими франками,
англійськими фунтами
стерлінгів на Українській
міжбанківській валютній
біржі у лютому 1998 року**

- 20 Офіційний курс гривні
щодо іноземних валют
1 групи Класифікатора
НБУ, встановлений
Національним банком
України у лютому
1998 року**

- 22 Офіційний курс гривні
щодо іноземних валют
2 групи Класифікатора
НБУ, встановлений
Національним банком
України у лютому
1998 року**

▶ КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

- 24 Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України
- 34 Перелік операцій, що підлягають ліцензуванню
- 34 Банки, вилучені із Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ (1991—1998 рр.)
- 35 **В. Науменко**
Спроба оцінити надійність
- 39 **Т. Коноваленко**
Становлення і розвиток банківської справи в Японії

▶ ХРОНІКА

- 45 Банкіри — лауреати і переможці програми “Людина року — 97”

▶ ДОРОГОЦІННІ МЕТАЛИ

- 46 **М. Мирун**
Чи справді втратили центральні банки інтерес до золота?

▶ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

- 48 **Ремі Дюфло**
1998: реформа триває

▶ ФОНДОВИЙ РИНОК

- 51 **В. Науменко**
Прогноз — справа техніки
- 53 Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики у лютому 1998 року
- 54 Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики за 1998 рік
- 54 Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу

▶ ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 55 **В. Терещенко**
Система оперативної довідкової інформації НБУ

▶ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

- 57 **О. Заруба**
Операційно-вартісний аналіз фінансів банку та управління гепом
- 60 **О. Русалова**
Застосування похідних фінансових інструментів в управлінні ресурсами комерційних банків

- 62 Інформація щодо розмірів діючої облікової ставки Національного банку України у 1998 р.

- 62 Інформація щодо механізмів та обсягів рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1998 р.

- 62 Інформація щодо середньої процентної ставки за кредитами Національного банку України, наданими комерційним банкам у 1998 р.

- 62 Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті

▶ МОНЕТИ УКРАЇНИ

- 63 Про введення в обіг пам'ятної монети “Лижі”, присвяченої XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано

- 63 Про введення в обіг пам'ятної монети “Біатлон”, присвяченої XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано

- 64 Про введення в обіг пам'ятної монети “Фігурне катання”, присвяченої XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано

▶ НОВІ КНИГИ

- 64 Україна в Міжнародному валютному фонді

КОМПЕТЕНТНА ДУМКА

Шляхом інтеграції у світовий банківський простір

Підсумки діяльності комерційних банків України у 1997 році

1997 рік увійшов у літопис банківської системи України як період суттєвих змін у діяльності комерційних банків. Це був рік послідовної реалізації основних напрямів грошово-кредитної політики Національного банку України, стабілізації української національної валюти — гривні, підготовки до переходу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Серед конкретних результатів роботи Національного банку України — визначення низки новітніх економічних понять, впровадження нових класифікаторів, удосконалення системи збору інформації та її аналізу.

За станом на 1 січня 1998 року в Книзі реєстрації банків, валютних бірж та фінан-

сово-кредитних установ зареєстровано 227 банків. Із них створених у вигляді відкритих акціонерних товариств — 133, державних — 2, закритих акціонерних товариств — 51, банків, створених за участю іноземного капіталу, — 22, у тому числі зі 100-процентним іноземним капіталом — 6 банків. Минулого року в банківську систему влилися 8 комерційних банків, із яких 6 мають у статутному фонді іноземний капітал. За період із 1992 року з Книги реєстрації банків вилучено 42 банки, з них у минулому році — 10.

Стан системи комерційних банків України характеризує також те, що на 01.01 1998 р. 63 банки віднесено до категорії проблемних, 23 із них працюють у режимі фінансового оздоровлення, 40 — у стадії ліквідації.

Протягом 1997 року до категорії проблемних віднесено 16 комерційних банків. Режим фінансового оздоровлення встановлено для 7, щодо 10 — порушено питання про ліквідацію. Минулого року 13 комерційних банків після реалізації системи відповідних заходів були переведені з режиму фінансового оздоровлення у загальний режим функціонування. Ці статистичні дані переконливо свідчать: банківська система України послідовно і цілеспрямовано розвивається.

Для дослідження тенденцій розвитку банківської системи, аналізу фінансового стану банків комерційні банки (крім тих, що ліквідовуються, визнані банкрутами або діяльність яких призупинено) поділено на чотири групи. Основним критерієм, за яким фінансово-кредитні установи розподілено на

Юрій Герасименко,
директор департаменту без-
виїзного нагляду Національного
банку України.

У 1978 році закінчив Київський інститут народного господарства. У банківській системі працює 14 років, із них 11 — на керівних посадах у банківських установах. Директором департаменту без-виїзного нагляду НБУ призначений у липні 1997 року.

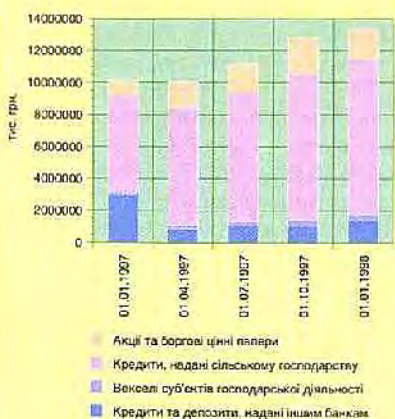
групи, є розмір робочих активів. Саме цей показник у загальній сумі активів банку найбільшою мірою впливає на його платоспроможність та ліквідність. До першої групи належать банки, у яких граничні значення сум робочих активів становлять 2657,1—107,9 млн. грн., до другої — 98,3—32,5 млн. грн., до третьої — 28,51—10,0 млн. грн., до четвертої — 9,97—1,5 млн. грн.

Управління активами та пасивами — основа фінансової діяльності комерційних банків. Взагалі управління активами та пасивами для банків не є новою концепцією, але його концептуальні засади — механізми реалізації, прийоми, норми — у минулому році більшістю комерційних банків були переглянуті. Нові підходи в управлінні ризиками пов'язані з прагненням підвищити ліквідність банків, отримати максимально можливий прибуток. Аналіз та оцінка активно-пасивних операцій комерційних банків, структури їхньої клієнтури, активів і зобов'язань, економічного та конкурентного середовища і оточення дають змогу зробити висновки про основні тенденції розвитку банківської системи України у 1997 році, про позитивні зрушення і негативні явища у діяльності кожного комерційного банку.

ФІНАНСОВИЙ СТАН КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Варто окремо зупинитися на аналізі пасивів та активів комерційних банків. Загалом по системі у минулому році пасиви

Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля банків України у 1997 р.

банків значно зросли. Відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність" комерційні банки значну увагу зосередили на формуванні статутних фондів. Водночас зростають темпи залучення коштів клієнтів та формування фондів банків. Загальна сума сплачених статутних фондів комерційними банками України на 01.01 1998 р. становила 1557 млн. грн., що на 49.3 % більше, ніж на 01.01 1997 р.

За сумою сплачених статутних фондів комерційні банки України поділяються на такі групи:

- 5 млн. ЕКЮ і більше — 24 банки;
- 3 — 5 млн. ЕКЮ — 27 банків;
- 2 — 3 млн. ЕКЮ — 12 банків;
- 1 — 2 млн. ЕКЮ — 96 банків.

Минулого року банки, статутний фонд яких не досягав 1 млн. ЕКЮ, інтенсивно нарощували його. Тож що вимогу не виконали лише 2 банки. 17 комерційних банків сплатили, але не зареєстрували відповідні зміни у своїх установчих документах. Подальша їх діяльність вступає у суперечність із чинним законодавством України і потребує прийняття рішення про відкликання ліцензії Національного банку України на здійснення банківських операцій.

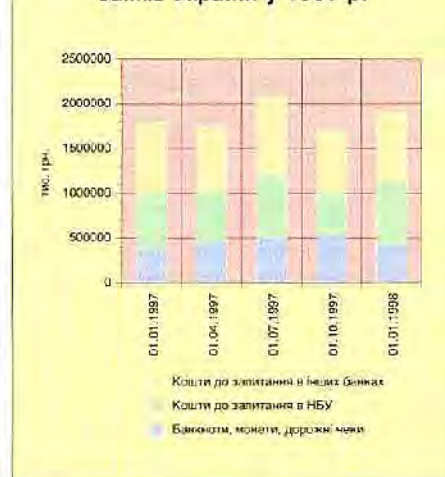
Дбаючи про довіру громадян України до банків та суб'єктів господарювання, які намагалися стати засновниками цих банків, Правління Національного банку України продовжило термін реєстрації змін до установчих документів банків у зв'язку із збільшенням їх статутних фондів до 1 млн. ЕКЮ до 1 березня 1998 року.

Дані таблиці 1 свідчать, що проблеми формування статутних фондів набувають ще більшої гостроти у поточному році для банків четвертої групи. Середня сума їхніх сплачених статутних фондів у 20 разів менша, ніж у банків першої групи, і перебуває на рівні 1 млн. ЕКЮ. Враховуючи наростання конкурентної боротьби між фінансово-кредитними установами, саме банкам четвертої групи слід було б уже тепер визначитися щодо свого подальшого функціонування. Вважаємо, що на даному етапі їм варто зосередитися на проблемі об'єднання капіталів, тобто піти шляхом укрупнення банків.

У 1997 році цілеспрямовано відбувалася капіталізація комерційних банків за рахунок нарощування власних фондів. Фонди комерційних банків на 01.01 1998 р. становили 2298.7 млн. грн., що на 17.4% більше, ніж на початку року (на 01.01 1997 р. — 1957.9 млн. грн.).

Минулий рік для комерційних банків був етапом активізації роботи щодо залучення коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб, раціонального їх вкладення і проведення банківських операцій з метою отримання прибутку. Аналіз структури залучених коштів свідчить, що кризові явища у фінансовій і банківській сферах України негативно позначилися на окремих її складових. Загальна фінансово-економічна криза українського суспільства, яка супроводжується зменшенням обсягів виробництва, погіршенням фінансового стану підприємств, що значною мірою зумовлює несплатежі у народному господарстві, стала однією із причин того, що за минулий рік загальна сума коштів на розрахункових рахунках суб'єктів господарювання зменшилася на 44.2 млн. грн.

Динаміка високоліквідних активів банків України у 1997 р.

За станом на 01.01 1998 р. кошти до запитання юридичних осіб становили 3393.1 млн. грн., їх питома вага у загальній сумі пасивів — 10.2%.

Інші показники, які характеризують структуру пасивів, протягом минулого року поступово зростали. Так, строкові депозити та кредити, отримані від інших банків, збільшилися на 1545.7 млн. грн. (241.1%). Цей вид ресурсів залишається привабливим для всіх банків.

Протягом 1997 р. Національний банк України продовжував розміщення вільних кредитних ресурсів у системі комерційних банків. Банкам було надано кредитів на суму 718.5 млн. грн. На коррахунках, відкритих у банках України на 01.01 1998 р., знаходилися

кошти на суму 542.8 млн. грн., це на 23.7% більше, ніж на 01.01 1997 р.

У комерційних банках України минулого року поступово зростають залишки на депозитних рахунках юридичних осіб. Депозити суб'єктів господарювання за 1997 рік зросли на 39.1%. (На 01.01 1997 р. депозити юридичних осіб дорівнювали 1001 млн. грн., на 01.01 1998 р. — 1393.2 млн. грн.).

Частка державного та місцевих бюджетів серед залучених коштів становить 37.8% (14476.4 млн. грн.). Практично всі бюджетні кошти розміщені в банках першої групи, які мали дозвіл Національного банку України на обслуговування бюджетів та клієнтів-установ, які утримуються за рахунок державного та місцевих бюджетів.

Кабінетом Міністрів та Національним банком визначено новий перелік комерційних банків, установи яких у 1998 році здійснюватимуть касове виконання державного бюджету України та місцевих бюджетів і державних позабюджетних фондів. Враховуючи розгалуженість мережі установ банків, розмір їхніх статутних фондів, обсяги кредитування загальнодержавних програм і операцій з облігаціями внутрішніх державних позик та іншими державними цінними паперами, на конкурсній основі визначено банки, за допомогою яких здійснюватиметься касове виконання державного бюджету України та місцевих бюджетів і позабюджетних фондів. Це — АКБ "Україна", АКБ Промінвестбанк, АКБ Укрсоцбанк, Ошадбанк України, АППБ "Аваль".

Досвід останніх років свідчить, що впровадження ринкових відносин в Україні пов'язане з браком коштів у суб'єктів господарювання. Тому нині щедалі активніше утверджується розуміння того, що важливу роль у фінансуванні різних проєктів мають відігравати внутрішні джерела коштів, до яких належать у першу чергу вклади населення. Для комерційних банків — це один із головних видів пасивів, потужний рушій активних кредитних операцій. За станом на 01.01 1998 р. вклади фізичних осіб становили 1707.2 млн. грн., або 4.4% від пасивів банків. Незважаючи на зменшення процентних ставок, вклади населення минулого року зросли більше ніж у півтора рази. На 01.01 1997 р. вони становили 992.7 млн. грн., на 01.01 1998 р. — 1707.3 млн. грн. Найбільше залучених коштів фізичних осіб зосереджено в Ошадбанку України — 43% (732.9 млн. грн.) від загального обсягу коштів населення, розміщених в усіх банках країни.

Як свідчать дані таблиці 2, найменші суми вкладів населення розміщені у банках третьої та четвертої груп, тобто у банках, які ще не здобули стійкого авторитету, мають обмежені можливості надання різних видів послуг громадянам. Залучення коштів населення — справа надзвичайно важлива і актуальна. Але для цього потрібні гарантії, довіра клієнтів до банківських установ. Відомо, що

Таблиця 1. Сума статутних фондів банків України

					млн. грн.
Номер групи	1	2	3	4	Усього
Кількість банків	20	38	47	75	180
Сплачений статутний фонд	801.4	337.1	214.9	202.3	1555.7
Питома вага у загальній сумі сплаченого статутного фонду (%)	51.5	21.6	13.8	13.1	100
У середньому на один діючий банк	40.1	8.9	4.5	2.6	8.6

Таблиця 2. Сума залучених коштів фізичних осіб у банках України

млн. грн.

Номер групи	1	2	3	4	Усього
Кількість банків	20	38	47	75	180
Сума залучених коштів фізичних осіб	1534.3	105.6	48.7	18.7	1707.3
Питома вага в пасивах (%)	89.9	6.1	2.8	1.2	100

нині в Україні на руках у населення знаходяться значні кошти. Причина цього — перебудова нестійкої системи комерційних банків, відсутності законодавчої бази страхування вкладів громадян.

Наступними кроками у діяльності комерційних банків протягом нинішнього року мають стати: впровадження нових видів банківських вкладів, зручних для громадян; залучення коштів населення в іноземній валюті; використання досвіду провідних банків щодо автоматизованої системи безготівкових розрахунків.

ЛІКВІДНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Серед основних завдань комерційних банків України у минулому році було забезпечення відповідності структури їхніх пасивів структурі активів. Якісна і кількісна рівновага між залученими та розмішеними коштами стала одним із головних чинників підтримки на належному рівні ліквідності банків як запоруки своєчасного виконання зобов'язань перед клієнтами та передумови розширення сфери діяльності.

Активні операції комерційних банків щодо надання кредитів — одна із пріоритетних сфер банківської діяльності, адже доходи від кредитів дають значний прибуток. Водночас ці операції є і найбільш ризиковими. Слід зазначити, що на результатах діяльності комерційних банків України позначалися не лише внутрішні загальносистемні фінансові ризики, а й зовнішні: регіональні, соціальні, політичні.

Для аналізу активів їх слід розмежувати на такі, що дають або не дають змогу отримувати прибуток. Як відомо, до активів, що спрямовані на отримання прибутку, належать робочі активи. Тому для аналізу структури активів банків нами за основу взято співвідношення основних показників діяльності банків і робочих активів.

На 01.01.1998 р. робочі активи по системі комерційних банків становили 17660.4 млн. грн. У табличних матеріалах показано співвідношення основних показників діяльності комерційних банків України, поділених на групи за робочими активами.

Як випливає з таблиці 3, питома вага наданих кредитів у робочих активах банків першої та четвертої груп становить 54.2% та 65.5% відповідно. Найбільша частка безнадійних кредитів — у банків четвертої групи.

Вкладенням у цінні папери минулого року перевагу віддавали банки другої та третьої груп — 15.6% та 14.3% відповідно. Найбільша питома вага міжбанківських кредитів у робочих активах — у банків першої групи (8.1%). Слід зауважити, що частка високоліквідних активів у робочих активах банків першої групи незначна (9.2%). Це збільшувало можливість вкладення у прибуткові операції, але зменшувало миттєву ліквідність.

Загальна сума наданих кредитів суб'єктам господарювання на 01.01.1998 р. становила 9295.5 млн. грн., що на 38% більше, ніж на 01.01.1997 р. (6733.4 млн. грн.). Питома вага наданих кредитів комерційними банками торік становила 24% від загальної суми активів.

Аналіз кредитної діяльності комерційних банків свідчить про поліпшення якості їхнього

кредитного портфеля.

Минулого року сума пролонгованих кредитів зросла на 217.9 млн. грн., прострочених кредитів — на 112.5 млн. грн. Незважаючи на зростання абсолютних показників, питома вага прострочених кредитів у загальній сумі наданих зменшилася до 8.7% (на 01.01.1997 р. — 10.4%). Окрім того, питома вага прострочених кредитів становила лише 4% від загальної суми, на яку за минулий рік збільшився кредитний портфель комерційних банків.

Як бачимо з таблиці 4, найбільше наданих, а також пролонгованих та прострочених кредитів припадає на першу групу банків.

Великими банками України (АКБ "Україна", АКБ Промісвесбанк, КБ Приватбанк, АКБ Укрсоцбанк, Ощадний банк Ук-

Аналіз кредитного портфеля банків України у 1997 р.

раїни, Укрексімбанк, АППБ "Аваль") за станом на 01.01.1998 р. усього надано кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам на суму 6134.7 млн. грн., що становило 66% від загальної суми наданих кредитів по системі банків. Пролонговані кредити становили 786.8 млн. грн., або 75% від суми пролонгованих кредитів по системі банків. Прострочені та безнадійні щодо повернення кредити по цій групі банків становили 551.7 млн. грн., або 68% від суми прострочених кредитів по системі банків.

Значна частка розподілених кредитних ресурсів комерційних банків — це кредити і депозити, надані іншим банкам.

На 01.01.1998 р. загальна сума наданих кредитів і депозитів іншим банкам становила 1395.9 млн. грн., або 3.6% від загальної суми активів. Слід зауважити, що 75 банків четвертої групи майже некладають свої кредитні ресурси у міжбанківські кредити та депозити. Їхня частка у загальній сумі становить лише 20 млн. грн., що менше, ніж 1%.

У 1997 році спостерігалася стійка тенденція до збільшення вкладень комерційних банків у акції та боргові цінні папери. За станом на 01.01.1998 р. сума вкладень комерційних банків у акції та боргові цінні папери становила

Таблиця 3. Співвідношення основних показників діяльності банків України, поділених на групи за робочими активами

млн. грн.

Номер групи	1	2	3	4	Усього
Робочі активи	14065.5	2333.3	851.3	410.3	17660.4
Усього кредитів	7630	993.1	402.8	269.6	9295.5
% робочих активів	54.2	42.6	47.3	65.5	52.6
Безнадійні кредити	714.5	54.5	18.2	24.3	811.5
% робочих активів	5.1	2.3	2.1	5.7	4.6
Цінні папери	1431.6	363.9	121.6	35.3	1952.4
% робочих активів	10.2	15.6	14.3	8.6	11.1
Видані міжбанківські кредити та депозити	1142.8	167.3	65.8	20	1395.9
% робочих активів	8.1	7.2	7.7	4.9	7.9
Каса, коррахунок в НБУ та в інших банках	1299.8	324.6	152.5	67.2	1844.1
% робочих активів	9.2	13.9	17.9	16.4	10.4
Залучені міжбанківські кредити і депозити	1919.1	218.3	33.8	15.6	2186.8
% робочих активів	13.6	9.4	4.0	3.8	12.4

Таблиця 4. Стан кредитного портфеля комерційних банків України

млн. грн.

Номер групи	1	2	3	4	Усього
Кількість банків	20	38	47	75	180
Усього надано кредитів	7630	993.1	402.8	269.6	9295.5
Із них:					
продлонговані кредити	900.3	72.4	40.8	33.9	1047.4
питома вага у кредитному портфелі, %	11.8	7.3	1.1	12.6	11.3
прострочені кредити	714.5	54.5	18.2	24.3	811.5
питома вага у кредитному портфелі, %	9.4	5.5	4.6	8.7	8.7
Питома вага груп у сумі наданих кредитів					
усього надано кредитів, %	82.1	10.7	4.3	2.9	100
продлонговані кредити, %	85.9	6.9	3.9	3.3	100
прострочені кредити, %	88.0	6.7	2.2	3.1	100

да 1952.4 млн. грн., що на 93.6% більше, ніж на 01.01 1997 р.

Внаслідок чого тенденція до збільшення спостерігалася протягом перших трьох кварталів: на 01.01 1997 р. — 1008.3 млн. грн., на 01.04 1997 р. — 1612.8 млн. грн., на 01.07 1997 р. — 1765.4 млн. грн., на 01.10 1997 р. — 2314.9 млн. грн. У четвертому кварталі минулого року відбулося зниження досягнутого рівня на 362.5 млн. грн. Пояснюється це передусім невваженою політикою щодо залучення коштів на ринку облігацій внутрішньої державної позики: спочатку було зниження, потім — різке підвищення ставок. Виплати за ОВДП у жовтні — листопаді 1997 року перевищували надходження до бюджету від розміщення держоблігацій.

Вкладення комерційних банків у векселі суб'єктів господарювання торік були незначні — 369.4 млн. грн. Найбільше векселів у АКБ "Україна" — 62.5 млн. грн., або 17% від усіх векселів, що знаходяться у комерційних банках України.

У 1997 році відбулися певні зміни у структурі активів комерційних банків, зокрема високоліквідних активів. Збільшилися залишки коштів у касах комерційних банків (на 44.8 млн. грн.), на 80.0 млн. грн. збільшилися кошти на коррахунках у НБУ. Але кошти на коррахунках у інших банках зменшилися на 71.4 млн. грн., що в цілому знизувало показник високоліквідних активів — він практично залишився на попередньому рівні.

Для обмеження ризику у проведенні активних операцій та підвищення ефективності управління кредитними ризиками Національний банк України минулого року жорсткіше контролював формування комерційними банками резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Це дало позитивний результат. За станом на 01.01 1998 р. обсяг сформованих комерційними банками страхових фондів за кредитними операціями становив 219.5 млн. грн., у тому числі: загальних резервів — 127.3 млн. грн., спеціальних — 92.2 млн. грн. На 01.01 1997 р. загальна сума сформованих резервів дорівнювала 76.9 млн. грн. Слід зазначити, що найбільш активізувався цей процес у четвертому кварталі минулого року, коли страхові резерви зросли на 54 млн. грн., тобто майже

на половину від загальної річної суми.

За рахунок сформованих резервів у 1997 році комерційними банками списано кредитну заборгованість, яку визнано безнадійною, на загальну суму 49.8 млн. грн. Проте 51 банк не забезпечив створення резервів на покриття безнадійної заборгованості. За розрахунками комерційних банків, протягом першого кварталу 1998 р. з огляду на кредитну заборгованість, що склалася на початок року, слід сформувати резерви на покриття кредитних ризиків на загальну суму 665.2 млн. грн.

У зв'язку з переходом на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності, а також враховуючи пропозиції регіональних управлінь НБУ, Асоціації українських банків та комерційних банків, доопрацьовано Положення про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за позиками комерційних банків, затверджене постановою Правління НБУ № 323 від 29.09 1997 р. Розширено коло активних операцій, на засади яких має бути сформовано резерв, а саме: включені операції з векселями, операції з факторингу, лізингу, з наданими гарантіями та міжбанківськими депозитами. Розроблено також нові форми статистичної звітності щодо розрахунку обсягів резервів та контролю за їх формуванням і використанням. Роботу щодо мінімізації банківських ризиків комерційних банків, розпочату департаментом безвізного нагляду НБУ, буде продовжено і у цьому році.

ПЕРШОЧЕРГОВІ КРОКИ У НАПРЯМКУ ЗМІЦНЕННЯ СИСТЕМИ

Передбачається розробити та впровадити у діяльність комерційних банків України Положення про формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості, операцій із цінними паперами та інвестиційної діяльності.

У четвертому кварталі минулого року департамент впровадив нову методику виявлення проблем комерційних банків, які працюють у загальному режимі. Їх фінансова діяльність розглядалася з точки зору відхилень від середніх значень показників по системі в цілому.

На підставі аналізу щомісячних розрахунків індикативних показників роботи комерційних банків визначалися установи, які проводять фінансову діяльність із підвищеним ризиком. У своїй роботі департамент безвізного нагляду виходив із того, що своєчасні попереджувальні заходи можуть запобігти подальшому погіршенню фінансового стану банків та виникненню кризи.

За повідомленнями регіональних управлінь НБУ, ці заходи дали позитивні зрушення: поліпшилися показники фінансового стану банків, забезпечено стабільність у їхній діяльності.

Регулювання роботи комерційних банків у 1997 році здійснювалося засобами контролю за дотриманням комерційними банками обов'язкових економічних нормативів та оцінних показників, які передбачені Інструкцією № 10 "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків", затвердженою постановою Правління НБУ № 343 від 30.12 1996 року.

За станом на 01.01 1998 р. економічні нормативи розраховано для 198 комерційних банків. Порушення обов'язкових нормативів допустили 89 банків (у тому числі норматив Н5 — 24 банки), тобто 47.1% від загальної їх кількості. Порушення оцінних показників допустили 36 (19.0%) банків. 28 банків (14.8%) порушили водночас і обов'язкові нормативи, і оцінні показники.

Нова редакція Інструкції № 10 "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків", затверджена постановою Правління Національного банку України № 469 від 30.12 1997 р., передбачає 21 обов'язковий економічний норматив. Вона чинна з 1 лютого 1998 року.

Перед комерційними банками поставлено завдання протягом першого кварталу поточного року узгодити свою діяльність із вимогами міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності та відобразити її у балансі банку згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України.

Загальною оцінкою діяльності комерційних банків у 1997 році є результат фінансового року, тобто сума отриманого прибутку. За станом на 01.01 1998 р. прибуток, отриманий комерційними банками, становив 948.5 млн. грн., що на 241.5 млн. грн. більше, ніж за попередній рік.

Отже, позитивні тенденції, які помітилися торік у діяльності комерційних банків України, слід послідовно розвивати і надалі. Але необхідно усвідомлювати, що з кожним роком, навіть із кожним днем вимоги до комерційних банків зростають. Удосконалюється законодавча і нормативна база. Посилюється контроль із боку уряду, Верховної Ради України, інших керівних та контролюючих органів. Це потребує зваженого, професійного підходу до нашої спільної справи.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Зарплата в Україні та Росії: тенденції схожі, обсяги різні

Віктор Болдаков,
кандидат економічних наук, доцент.

Для порівняння середньої заробітної плати в Україні і Росії за базовий період, на нашу думку, доцільно взяти 1990 рік. Тоді середня зарплата в обох країнах була практично однаковою. Отже, вважатимемо співвідношення заробітної плати в Україні та Росії у той період ставідсотковим.

У 1993—1994 роках реальна заробітна плата в Україні становила лише 48% від реальної заробітної плати в Росії. Із січня 1995 р. реальна зарплата в Україні відносно зарплати в Росії зростала і поступово досягла рівня 71%. У 1996—1997 роках цей рівень знову став знижуватись і опустився

до 60%¹.

В Україні номінальна середньомісячна заробітна плата у грудні 1996 р. становила 163.7 грн., а в листопаді 1997 р. — 160.2 грн., тобто знизилася на 2.1%. Реальна заробітна плата за січень — листопад 1997 р. знизилася на 9.9% (за весь 1996 р. — на 12.8%). У Росії номінальна середньомісячна зар-

¹ Для цього аналізу використано інформацію бюлетеня Українсько-європейського консультативного центру з питань законодавства “Тенденції української економіки” (вересень, 1997 р.) та журналу “Вопросы экономики”, № 10, 1997 р.

робітна плата за січень — вересень 1997 р. знизилася на 0.7%, а реальна заробітна плата за цей же період — на 8.9% (у цілому за 1996 р. вона підвищилася на 13.5%).

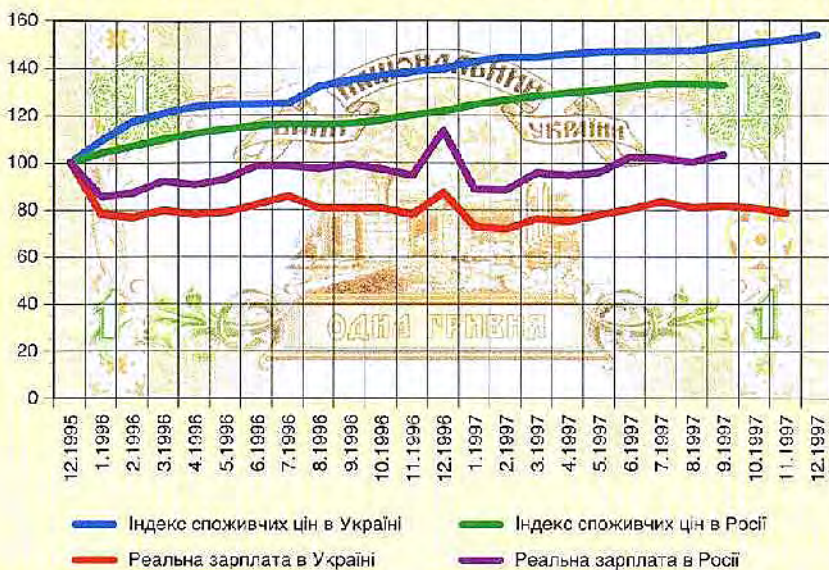
Суспільно-економічний розвиток України впродовж двох останніх років характеризується проведенням грошової реформи і досягненням певної фінансової стабілізації. Однак зростання заборгованості щодо заробітної плати, подальше подіння виробництва, безробіття знизили реальний рівень життя населення. Отже, ці два роки у контексті порівняння середньої заробітної плати в Україні та

Таблиця. Реальна зарплата в Україні та Росії

Дата	УКРАЇНА			РОСІЯ			УКРАЇНА/РОСІЯ		
	Індекс споживчих цін	Середня зарплата (грн./міс.)	Реальна зарплата (1995=100%)	Індекс споживчих цін	Середня зарплата (руб./міс.)	Реальна зарплата (1995=100%)	Відносний рівень цін	Відносна номінальна зарплата (грн./10000 руб.)	Відносна реальна зарплата, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12.1995	100.0	134.4	100.0	100	735500	100.0	1.00	1.8	100.0
01.1996	109.4	114.5	77.9	104.1	654800	85.5	1.05	1.75	91.1
02.1996	117.5	120.9	76.6	107.0	684400	87.0	1.10	1.77	88.1
03.1996	121.0	129.3	79.5	110.0	745000	92.1	1.10	1.74	86.4
04.1996	123.9	129.6	77.8	112.4	746500	90.3	1.10	1.74	86.2
05.1996	124.8	132.1	78.8	114.2	779300	92.8	1.09	1.70	84.9
06.1996	124.9	137.7	82.0	115.6	837200	98.5	1.08	1.64	83.3
07.1996	125.0	143.7	85.5	116.4	842800	98.4	1.07	1.71	86.9
08.1996	132.2	143.1	80.6	116.2	831000	97.3	1.14	1.72	82.8
09.1996	134.8	146.1	80.6	116.5	848100	99.0	1.16	1.72	81.5
10.1996	136.8	148.2	80.6	117.9	843300	97.2	1.16	1.76	82.9
11.1996	138.5	144.8	77.8	120.2	835000	94.5	1.15	1.73	82.4
12.1996	139.7	163.7	87.2	121.8	1017000	113.5	1.15	1.61	76.8
01.1997	142.8	139.5	72.7	124.7	812200	88.6	1.15	1.72	82.1
02.1997	144.5	138.9	71.5	126.6	821200	88.2	1.14	1.69	81.1
03.1997	144.7	147.7	76.0	128.4	903000	95.6	1.13	1.64	79.5
04.1997	145.8	146.7	74.9	129.6	901000	94.5	1.13	1.63	79.2
05.1997	147.0	153.3	77.6	130.7	919700	95.7	1.12	1.67	81.1
06.1997	147.1	158.3	80.1	132.2	993200	102.2	1.11	1.59	78.4
07.1997	147.3	165.1	83.4	133.4	999000	101.8	1.10	1.65	81.9
08.1997	147.3	159.9	80.8	133.2	982300	100.2	1.11	1.63	80.6
09.1997	149.0	163.4	81.6	132.8	1010000	103.4	1.12	1.62	78.9
10.1997	150.4	162.9	80.6						
11.1997	151.7	160.2	78.6						
12.1997	153.9								

Графік 1. Ціни та реальна зарплата (Україна/Росія, 1995 р. = 100%)

у Росії зсобиляз вирозні.

Васжатимемо базовим періодом 1995 рік (1995=100%). Порівняно з ним індекс споживчих цін в Україні за останні два роки зріс до 153.9%, тоді як у Росії приблизно до 140%. Із січня 1996 р. по листопад 1997 р. реальна заробітна плата в Україні знизилася на 21.4%, а у Росії із січня 1996 р. по березень 1997 р. — зросла на 3.4% (див. таблицю).

Проте аналіз цих тенденцій (див. графіки 1 і 2) свідчить, що інфляційні криві та криві, що відображають динаміку реальної заробітної плати в Україні й Росії, мають однакову природу.

Підвищення чи зниження реальної заробітної плати в Україні й Росії збігається у часі (див. графік 1).

Відносний рівень цін — це відношення показників, зазначених у колонках 2 і 5 таблиці. Він показує приблизну відносну вартість життя в Україні та у Росії. Із графіка 2 випливає, що вартість життя за останні два роки (відносно грудня 1995 р.) в Україні зросла порівняно з вартістю життя у Росії приблизно в

1.1 раз.

Відносна номінальна заробітна плата (відношення показників із колонок 3 та 6) є сталою — її середнє значення у 1996—1997 роках дорівнює 1.7 тризна за 10000 рублів, а коливання цього значення (коефіцієнт варіації) становить лише 3.5%.

З наведеного аналізу випливає такий висновок: динаміка реальної заробітної плати в Україні та у Росії має схожу тенденцію і тотожну закономірність розвитку.

Стабільний відносний рівень цін та стабільне співвідношення номінальних заробітних плат в Україні й Росії за два останні роки підтверджують цей висновок. Але, незважаючи на ідентичність тенденцій, що простежується в обох країнах, є також певні розбіжності в обсягах заробітної плати. Наприклад у 1997 р. реальна заробітна плата в Україні становила приблизно 80% від реальної заробітної плати в Росії.

Графік 2. Відносний рівень цін та номінальна зарплата (Україна/Росія)

Валерій Оксимець,

заступник начальника управління — начальник відділу міжнародних досліджень економічного департаменту НБУ.

Одним із підходів до оцінки економічної обґрунтованості обмінного курсу валют двох країн є його оцінка на основі критерію паритету купівельної спроможності (PPP). Згідно з критерієм PPP курс є обґрунтованим, якщо купівельна спроможність валюти в обох країнах відносно певного стандартного кошика товарів однакова, тобто після обміну за цим курсом певної суми валюти однієї з країн у другій країні можна купити той же споживчий кошик товарів, який можна купити на цю суму у першій країні. Якщо ж у другій країні після обміну за діючим курсом можна купити більше товарів, ніж можна було купити в першій країні до обміну, валюта першої країни є згідно з критерієм PPP переоціненою відносно валюти другої країни. І навпаки, валюта другої країни у такому випадку є недооціненою. Умова постійної підтримки PPP означає, що зміна обмінного курсу між валютами двох країн є економічно обґрунтованою, якщо її величина відповідає диференціалу інфляції в цих країнах (обчисленої відповідно до даного стандартного кошика товарів).

Якщо визначити через P1 індекс інфляції у першій країні, через P2 — індекс інфляції у другій країні, а через E — обмінний курс валюти першої країни відносно валюти другої країни, то підтримка паритету купівельної спроможності відповідатиме збереженню сталості величини $E \times P2/P1$, тобто постійності реального обмінного курсу (обчисленого за припущенням використання для визначення інфляції стандартного кошика товарів).

Критерій PPP є відображенням так званого закону однієї ціни відносно кошика споживчих товарів. Згідно із цим законом, за інших рівних умов, ціна товару повинна бути постійною в різних країнах (з урахуванням діючих курсів обміну валют) і при зміні в одній із країн

ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Оцінка обмінного курсу згідно з критерієм паритету купівельної спроможності

має пропорційно змінюватися також у інших.

Шоправда, закон однієї ціни є ідеалізованою економічною абстракцією. Через ряд причин (витрати на перевезення і зберігання, митні бар'єри, відмінності у податкових системах різних країн тощо) він, як правило, повністю не виконується. До того ж навіть порівняно однакові товари можуть мати у різних країнах різну якість, що також може відобразитися у різниці цін.

Усе це призводить до того, що умовні обмінні курси валют, обчислені на основі зіставлення цін різних товарів, виражених у грошових одиницях відповідних країн, можуть істотно відрізнятись (навіть для так званих товарів, що торгуються, — tradable).

Закон однієї ціни відносно окремих товарів більшою мірою стосується дотримання пропорційності зміни цін у різних країнах (та й то, головним чином, лише зміни цін на товари, що торгуються), а не самих значень цін, у відмінність яких із

самого початку можуть бути закладені всі названі вище чинники. Інакше кажучи, на практиці зазвичай діє відносний варіант закону однієї ціни, а не його абсолютний аналог.

Відносно кошків споживчих товарів, що використовуються для визначення індексів споживчих цін у відповідних країнах, нарівні з названими вище чинниками, які діють для окремих товарів, діють також додаткові чинники, пов'язані з мірою зіставлення кошків, які використовуються для визначення цих індексів у різних країнах, оскільки очевидно, що ці кошки можуть мати як різний склад, так і різні вагові коефіцієнти, які використовуються для врахування впливу різних компонентів. Правда, з другого боку, закон однієї ціни за певних умов може більшою мірою застосовуватися щодо кошків продуктів (звичайно, при відносній однорідності цих кошків), ніж до окремих продуктів, адже велика кількість продуктів, що входять у кошик, може виявляти згладжую-

чий вплив, зменшуючи різницю значень умовних обмінних курсів, які визначаються за окремими продуктами.

Отже, критерій PPP може бути певною основою для оцінки економічної обґрунтованості змін обмінного курсу у контексті дії закону однієї ціни відносно стандартних кошків споживчих товарів, однак на практиці не варто очікувати його повного і точного виконання. Для критерію PPP в середньому більшою мірою притаманна для порівняно тривалих проміжків часу. При цьому економічно обґрунтованим є розгляд зміни реального обмінного курсу за якийсь період часу, а не його абсолютного значення, оскільки останнє залежить від вибору базового періоду при визначенні індексів цін.

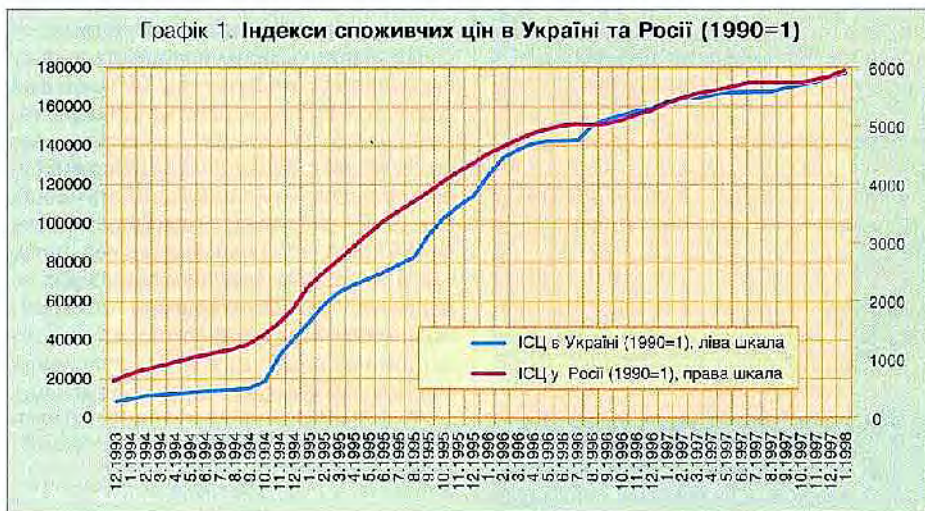
Слід зауважити: чим більше відрізняються між собою економіки країн, що зіставляються, тим проблематичнішим є практичне застосування критерію PPP. Серед основних причин неточного зіставлення кошків товарів, які використовуються при визначенні індексів інфляції, — суттєві відмінності у структурі споживання та у якості товарів, що виробляються. Особливо складно при оцінці економічної обґрунтованості зміни реального обмінного курсу на основі критерію PPP визначити його базове значення, відносно якого такі зміни оцінюватимуться.

Часом для цього використовують середнє значення реального обмінного курсу, однак у такому разі виникають проблеми, пов'язані (часто через брак необхідних достовірних даних) із вибором періоду, за який обчислюється середнє значення, а також із вибором способу усереднення (наприклад, щодо зважування значень залежно від давності спостережень).

Такого роду труднощі виникають, скажімо, при оцінці реального обмінного курсу американського долара щодо німецької марки, японської єни, мексиканського песо, української гривні.

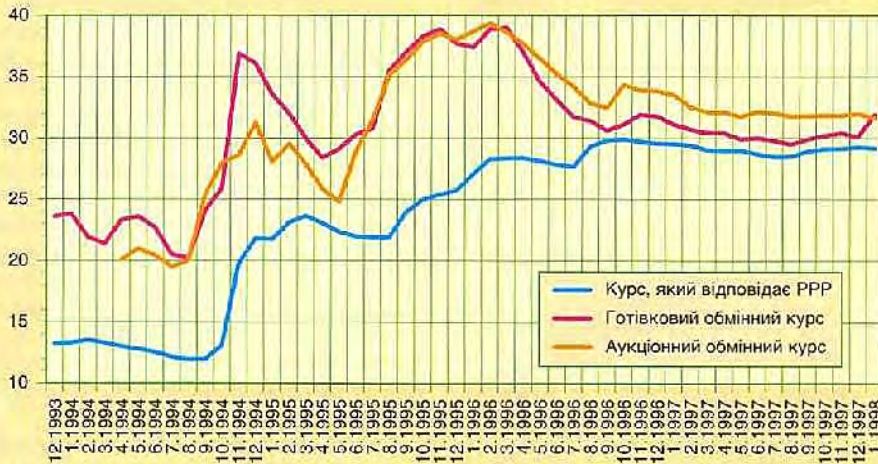
Більшою мірою обґрунтованим може бути порівняння на основі критерію PPP української валюти і валюти однієї з країн колишнього Радянського Союзу, наприклад, російського рубля. Це пов'язано, по-перше, з тим, що у минулому номінальний обмінний курс валют союзних республік збігався (радянські республіки фактично мали спільну валюту — рубль). По-друге, так історично склалися, що структура споживання і якість продукції, що виробляється, навіть нині відносно близькі. По-третє, ціни на товари у минулому можна з достатньою мірою точності вважати ідентичними (насправді ж були деякі відмінності, пов'язані передусім із різними зональни-

Графік 1. Індекси споживчих цін в Україні та Росії (1990=1)

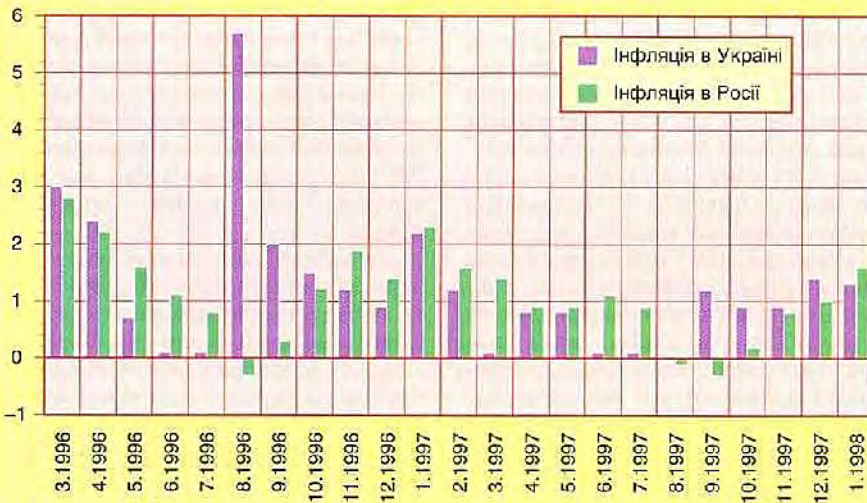

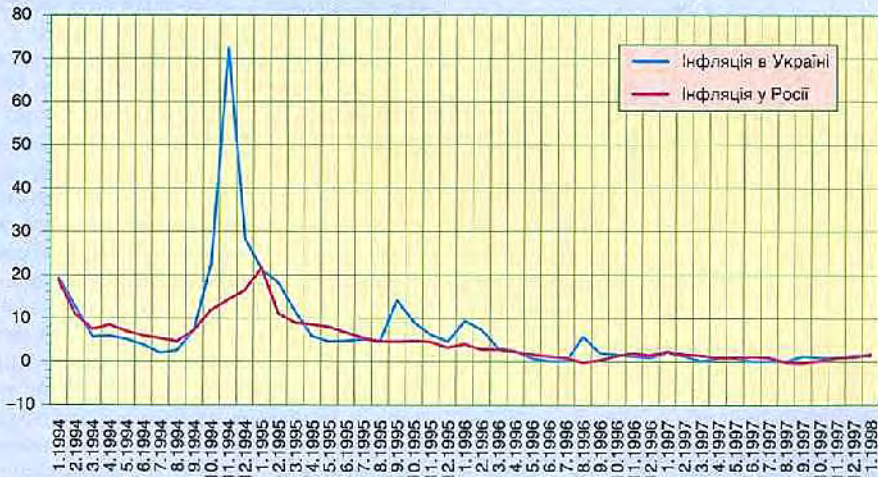
Графік 2. Готівковий та аукціонний середні обмінні курси (середні за місяць) та курс, який відповідає паритету PPP (UAH/100000RUR)

Графік 3. Інфляція в Україні та Росії

Графік 4. Інфляція в Україні та Росії

ми характеристиками). Таким чином, можна умовно вважати, що у рамках колишнього Радянського Союзу існував абсолютний паритет купівельної спроможності між валютами союзних республік. Якщо припустити, що після розділення спільної валюти для визначення індексу інфляції використовувалися ідентичні або хоча б досить схожі кошики товарів (а це припущення, враховуючи згадану відносно близьку структуру споживання, а також загальні методологічні засади складання споживчого кошика, не здається не виправдано сильним, шоправда, згодом деякі чинники, наприклад, різний рівень покриття населенням витрат на комунальні послуги, могли призвести до накопичення певних відмінностей), то перевірка дотримання PPP протягом останніх років є методологічно виправданою. При цьому потрібно враховувати, що через дуже значні зміни індексу споживчих цін, які за минулий період сталися як в Україні, так (шоправда, меншою мірою) і в Росії (див. графік 1), навіть невеликі похибки у підрахунку індексів можуть значно спотворити результат, а накопичення певних відмінностей у споживчих кошиках, що використовуються, зробити висновок щодо PPP менш переконливим.

На графіку 2 показано обмінний курс гривні (українського карбованця) щодо російського рубля, який обчислено за паритетом купівельної спроможності на основі індексів споживчих цін в Україні та Росії у зіставленні з фактичним обмінним курсом для обміну готівкової валюти (середній курс купівлі рублів) і безготівковим обмінним курсом (середній аукціонний курс)¹.

Як видно з графіка, якщо протягом усього періоду, що розглядається, курс українського карбованця згідно із критерієм PPP був значно недооцінений відносно курсу російського рубля, то з моменту введення гривні її паритет купівельної спроможності виконується з великою точністю протягом усього періоду.

Це значною мірою пояснюється як (у середньому) нижчим після введення гривні рівнем інфляції в Україні порівняно з Росією (див. графік 3; зазначимо, що до введення гривні інфляція в Україні була в середньому вищою, ніж у Росії, навіть без урахування гіперінфляційного 1993 року, що показано на графіку 4), так і загальним зростанням довіря до національної валюти України після проведення грошової реформи.

¹ Використані дані взято з видання Українсько-європейського консультативного центру з питань законодавства "Тенденції української економіки".

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Митна політика в Україні

Алла Соколовська,
завідуюча відділом податкової політики
НДФІ при Міністерстві фінансів України.
Кандидат економічних наук, доцент.

Економічні реформи в Україні, як і в інших постсоціалістичних країнах, розпочалися з лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, що повною мірою відповідає уявленням експертів Міжнародного валютного фонду і Світового банку про її центральну роль у процесі трансформації економіки.¹ Перший крок до лібералізації було зроблено ще в умовах СРСР у 1989 р., коли підприємства отримали право виходити на зовнішній ринок.

Зі здобуттям Україною державної незалежності вона почала проводити самостійну зовнішньоторговельну політику, основними рисами якої були запровадження досить жорсткого експортного і ліберального імпортного режимів. До експортних обмежень входили: спеціальний режим торгівлі, експортні квоти, експортні податки і ліцензії. Їх застосування регламентували нормативні акти Кабінету Міністрів України.

Зокрема, в грудні 1992 р. декретом Кабінету Міністрів України №16 було запроваджено спеціальний режим експорту стратегічної продукції, яким передбачалося отримання на її експорт дозволу Кабінету Міністрів за рекомендацією міжвідомчої комісії. Вимоги щодо таких експортерів зростали. Згодом лише п'ять організацій кожної галузі, відібрані галузевими міністерствами, мали право вести експортну діяльність у межах спеціального режиму.

Постановою Кабінету Міністрів від 12 січня 1993 р. для широкого кола товарів встановлювалися експортні квоти і запроваджувалися відповідні експортні ліцензії. Квоти розподілялися галузе-

вими міністерствами за узгодженням із Міністерством економіки переважно між підприємствами, що перебували під їх контролем, виконували державні замовлення або контракти. Лише невелика кількість квот продавалася на аукціонах.

Створювати ринкову економіку Україна неочікувано розпочала з лібералізації зовнішньої торгівлі, що мало негативні наслідки

Перелік товарів, що підлягали квотуванню, змінювався кілька разів. У березні 1993 р. він охоплював 390 найменувань. Законом від 17 грудня 1993 р. його було скорочено до 240, що становило дві третини від загального обсягу експорту у вартісному вираженні. Указом Президента України від 5 травня 1994 р. з переліку було вилучено ще понад 100 найменувань, унаслідок чого квотуванню підлягало лише 30% експорту.

Ліцензії використовувалися для контролю за обсягами експортних поставок та за відповідними цінами. До травня 1994 р. ліцензуванню підлягали всі види експортних поставок, окрім продукції обробної промисловості.

У січні 1993 р. були введені експортні податки — від 5 до 30%, які надали системі квотування певної гнучкості, оскільки податок (як правило, 30%) можна було заплатити замість придбання експортної квоти. Теоретично рівень податків мав компенсувати половину різниці між внутрішніми і світовими

цінами.

Імпортний режим відрізнявся відною простотою і ліберальністю. Структура імпортних тарифів була порівняно вузькою, а рівні тарифів — невисокими. Зокрема, Єдиним митним тарифом України, запровадженим 11 січня 1993 р., передбачалися ставки 0—10% щодо більшості тарифних позицій. Незначна частина товарних позицій обкладалися митом за дещо вищими ставками — 15—30%, а максимальний рівень митного обкладання становив 50% (таке мито поширювалося на алкогольні та тютюнові вироби). Для товарів із країн, щодо яких встановлено режим найбільшого сприяння (РНС), застосовувалися тарифи, що дорівнювали в основному 2—5%.

Незначні відкриті імпортні обмеження ще не свідчили про відсутність бар'єрів на шляху імпорту. Його фактично обмежували занижений курс карбованця (внаслідок чого збільшувалися витрати щодо імпорту) і неринковий розподіл іноземної валюти.

Основними причинами ліберальної імпортної політики були:

1) необхідність розв'язання одного з початкових завдань початкового періоду реформ — насичення споживчого ринку країни в умовах його незбалансованості, інфляції попиту;

2) сподівання на те, що лібералізація зовнішньої торгівлі, зокрема імпортної

Значною перешкодою на шляху українського експорту свого часу була політика "двох курсів" — офіційного й ринкового

¹ Див.: Кивикари У. Лібералізація зовнішньої торгівлі в процесі економічної трансформації в Росії. // Вопросы экономики. — 1997. — №8. — С. 58.

політики, приведе до підвищення ефективності та якості національного виробництва;

3) відсутність власної науково обгрунтованої концепції побудови ринкової економіки, внаслідок чого її створення у країні розпочалося із лібералізації зовнішньої торгівлі.

Серед причин досить жорсткого експортного режиму можна назвати:

1) традиції державного регулювання зовнішньої торгівлі, неможливість швидкого формування ринкових механізмів її регулювання;

2) збереження у значних масштабах адміністративного регулювання внутрішніх цін, завдяки чому забезпечувалася їх нижчий рівень порівняно зі світовими цінами;

3) відмінності в структурі і рівні цін держав колишнього СРСР, що створювало стимули для вивезення товарів з України і загострювало проблему дефіциту.

Ця політика мала як свої плюси, так і мінуси. По-перше, стрімка лібералізація експорту вже на початку 1990-х років (за збереження всіх інших умов, що мали місце в Україні) сприяла б ще більшому відпливу капіталу за кордон, загостренню проблеми дефіциту. Отже, запровадження експортних обмежень було певною мірою вимушеним. По-друге, будь-які обмеження завжди породжують бажання їх обійти. Це спричиняється до розширення можливостей отримання нетрудових доходів одними членами суспільства і марнотратства ресурсів, використовуваних для надання сумнівних послуг із метою отримати ліцензії, квоти, — іншими; зростають масштаби корупційності, "гніздища" економіки.

Щодо політики лібералізації імпорту, то вона, з одного боку, сприяла зменшенню дисбалансу між попитом і пропозицією на внутрішньому ринку за рахунок імпорту товарів, а також була певним стимулом для підвищення якості та ефективності продукції деяких підприємств; з іншого боку, більшість українських підприємств ця політика поставила перед проблемою виживання, оскільки ускладнила реалізацію їхньої продукції, що не витримувала конкуренції з іноземними товарами.

З 1994 р. у митній політиці намітилися певні зміни. Своім указом від 3 травня 1994 р. Президент скасував тарифи на велику кількість товарів промислового виробництва, що не мали вітчизняних аналогів. Одночасно були підвищені ставки імпорту мита на споживчі товари. Наприклад, на деякі види продуктів харчування — з 10—20 до 60% (а на варені ковбаси — до 100%), на алко-

гольні напої і спирт — із 20—50 до 200% і навіть до 350% (на горілку), мито на тютюнові вироби зросло з 4 до 200%.

Однак у цілому імпортерний режим в Україні у 1994 р. залишався досить ліберальним. За даними експертів МВФ, середня незважена величина мита становила 11,9%, а для країн, з якими Україна мала угоди про вільну торгівлю, — 6,3%.² У березні 1993 р. квоти та ліцензії на імпорт деяких товарів, а прямих нетарифних обмежень (за винятком норм у галузі безпеки та охорони довкілля) взагалі не існувало. Але ступінь фактичного захисту ринків певних товарів суттєво підвищували досить високі ставки акцизного збору на імпорту продукцію, які в декілька разів перевищували ставки на аналогічні вітчизняні товари (спирт — відповідно 300 і 90%, коньяк — 250 і 60%).

Донедавна пільги щодо оподаткування поширювалися майже на 80% імпорту

Важливою подією в галузі експортної політики у 1994 році було суттєве обмеження експортного контролю, передбачене указом Президента України від 05.05.1994 р. Окрім скорочення переліку товарів, що підлягали квотуванню, скасовувався спеціальний режим квот, а замість нього впроваджувалася система шоквартальних аукціонів із продажу квот, у яких могли брати участь будь-які організації. Було скасовано експортні податки.

В умовах обмеження експортного контролю основною перешкодою на шляху експорту стала політика "двох курсів": високого (офіційного) і низького (ринкового). Встановлений для експортерів обов'язковий продаж половини їхньої валютної виручки за офіційним курсом робив експорт не вигідним.

Політика лібералізації експорту і посилення протекціоністського характеру імпорту здійснювалася і в 1995 р.

Постановою Кабінету Міністрів України №998 від 13.12.1995 р. скасовано деякі максимальні ставки мита, запроваджені у травні 1994 р., в тому числі ставки на ікру осетрову, делікатесну продукцію із цінних видів риби, ряд лікєро-горілочаних і тютюнових виробів. Натомість запроваджено прирівняні до них (а часом навіть вищі) специфічні

ставки мита в ЕКІО, що було спрямовано проти масових випадків заниження митної вартості при оподаткуванні імпортерних товарів. Проте на частину лікєро-горілочаних і тютюнових виробів було збережено попередні адвалорні ставки мита. Постанова не торкнулася також ставок на деякі харчові продукти (варені ковбаси, м'ясо, масло вершкове, сири і тверді сири, олія соняшникова), що залишилися на високому (від 40 до 100%) рівні.

У лютому 1995 р. запроваджено високі ставки мита (20—30% — пільгові, 30—40% — повні) на ряд сільськогосподарських продуктів і машин для агропромислового комплексу, цемент, одяг, деякі хімічні товари, будівельні матеріали та дорожньо-будівельні машини, автомобілі, меблі тощо.

Постановою Кабінету Міністрів України №969 (грудень 1995 р.) запроваджено умовні ставки акцизного збору, виражені в ЕКІО, на імпорти лікєро-горілочані і тютюнові вироби. Відтак значно зріс рівень оподаткування багатьох імпортерних товарів. Наприклад, на 1 долар США митної вартості горілки внаслідок справляння мита, митного збору, акцизу і ПДВ "накручувалося" 24 долари при застосуванні пільгової ставки мита і понад 44 долари — при застосуванні повної ставки мита.³

Посиленню фактичного протекціонізму сприяло також справляння податків безпосередньо на кордоні, тобто до моменту фактичної реалізації товарів, що поставило імпортерні товари в нерівні умови відносно товарів вітчизняного виробництва.

У 1996 р. з метою регулювання імпорту, особливо імпорту товарів сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості, було прийнято 5 законів України, указ Президента та 19 постанов Кабінету Міністрів України, які певною мірою змінили Єдиний митний тариф. Фактично змінилися ставки більш як на 1500 товарних позицій.

На деякі товари, що виробляються або можуть вироблятися у достатній кількості в Україні, ставки ввізного мита зросли. Щоправда, підвищення стосувалося в основному пільгових ставок мита (наприклад, на м'ясо та сири вони підвищилися з 20 до 30%); повні ставки на ряд товарних позицій було знижено (на м'ясо — з 50 до 30%, масло вершкове — з 80 до 30%, сири — із 40 до 30%, олію соняшкову — із 60 до 30% тощо). Загалом зміна ставок ввізного мита відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 94 від 16.01.1996 р.

² Див.: Економіческие обзоры МВФ. Украина. — Международный валютный фонд, Вашингтон. — 1994. — С. 68—69.

³ Див.: Ставки мають бути помірними. // Діловий вісник. — 1996. — №4. — С. 11.

відбувалась у напрямі вирівнювання пільгових і повних ставок. Оскільки повні ставки мита на низку товарів знижувалися більшою мірою, ніж зростали пільгові, а на деякі з них, наприклад, ковбаси, масло вершкове, знизилися як повні, так і пільгові ставки, то в цілому мало місце пом'якшення митного обкладання.

Внутрішній ринок зазнає збитків також через великий нелегальний імпорт в Україну

На велику групу товарів (переважно легкої промисловості) ставки протягом 1996 р. переглядалися двічі — у травні і листопаді. Наслідком цього перегляду стало зниження ставок ввізного мита щодо більшості товарних позицій цієї групи. У тому числі знижено максимальну ставку імпортного мита на про-

дукція не реалізується або вивозиться на експорт. Так, близько 70% підприємств легкої промисловості України через брак коштів у 1996 р. були змушені припинити роботу. А 29% із 30% функціонуючих працювали за контрактами, укладеними з фірмами західних країн.

Тенденція до зниження тарифних ставок зберігалася і в 1997 р. Зокрема, з ряду товарних позицій їх зниження передбачено постановою Кабінету Міністрів № 916 від 22.08.1997 р. Така тенденція стала наслідком виконання Україною тарифних зобов'язань на підставі Концепції трансформації митного тарифу на 1996—2005 рр., розробленої з метою приєднання України до ГАТТ та вступу до СОТ. Розвиток цієї тенденції сприяв зниженню середнього імпортного мита до 6%⁵; очікується його зниження і в подальшому (як правило, при вступі країни до СОТ мова йде про 5-відсоткову середньозважену ставку).⁶

Політика зниження митних ставок у 1996—97 рр. поєднувалася з певним розширенням бази оподаткування шляхом ліквідації численних пільг, наданих окремим суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності. Ці пільги істотно впливали на ефективність митної політики. Зокрема, у 1995 р. державними і комерційними структурами, що користувалися пільгами при імпорті товарів, було ввезено без оплати податків 74% алкогольних напоїв і 98% тютюнових виробів.⁷ За оцінками Державної митної служби, майже всі структури, що користувалися пільгами,

не завозили в Україну ні сировини, ні технологічного обладнання — їх імпорт становили алкогольна продукція, делікатеси, тютюнові вироби. Ситуація не змінилась і в 1996 р. Так, протягом січня — серпня близько 80% усього обсягу імпорту було здійснено з декларуванням тих чи інших податкових пільг.

У листопаді 1996 р. внесено зміни до статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України від 11.01.1993 р. "Про Єдиний митний тариф України", якими передбачено право Кабінету Міністрів змінювати ставки мита лише стосовно об'єктів митного обкладання; при цьому заборонено зменшувати ставки мита для окремих юридичних і фізичних осіб та за окремими контрактами або звільняти їх від сплати мита чи переносити терміни його сплати.

У 1997 р. набули чинності закони, згідно з якими скасовано всі види пільг, що надавалися юридичним і фізичним особам при ввезенні практично всіх піддакцизних і більшості непаддакцизних товарів, а також пільги при отриманні організаціїми гуманітарної і технічної допомоги у вигляді товарів, що ввозяться в Україну.

Аналогічну спрямованість на обмеження пільгового режиму має і Закон України від 03.04.1997 р. "Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань обкладання ввізним митом товарів та інших предметів, що ввозяться на митну територію України". Згідно з ним ліквідується система преференцій та пільг щодо ввізного мита для товарів, які походять із країн, що розвиваються. Ці товари мають обкладатися ввізним митом за повною ставкою, що цілком логічно, оскільки в багатьох із цих країн обсяг ВВП на душу населення не менший, ніж в Україні. Пільгові ставки мита зберігаються лише для країн, із якими укладено угоди про вільну торгівлю

дукцію легкої промисловості — із 40 до 30% (ставка 40% збереглася лише на деякі види трикотажного та текстильного одягу). Це зниження, на наш погляд, було необґрунтованим, оскільки частка імпортих непродовольчих товарів у роздрібному товарообороті України становить близько 75%,⁴ тоді як власна

⁴ Див.: Новіков В.М. Державне регулювання торгівлі. // Діловий вісник. — 1996. — №11. — С. 18.

⁵ Див.: Фінансова Україна. — 1997. — 11 лют. — С. 35.

⁶ Див.: Експерт. — 1996. — №49. — С. 37.

⁷ Див.: Бізнес. — 1997. — 6 травня. — С. 39.

Частка експорту та імпорту у ВВП (1993 р.)

Країна	Населення, млн. чол.	ВВП, млн. дол.	Обсяг експорту, млн. дол.	Обсяг імпорту, млн. дол.	Частка експорту у ВВП, %	Частка імпорту у ВВП, %
Канада	28.817	546.349	145.178	139.035	26,6	25,4
США	257.925	6.259.898	464.773	603.438	7,4	9,6
Австрія	7.863	182.067	40.174	48.578	22,1	26,7
Німеччина	80.857	1.910.760	380.154	348.631	19,9	18,2
Франція	57.508	1.251.696	209.349	201.838	16,7	16,1
Італія	57.127	991.386	167.305	147.900	16,9	14,9
Швеція	8.694	185.289	49.857	42.681	26,9	23,0
Швейцарія	7.056	232.164	58.687	56.716	25,3	24,4
Японія	124.536	4.214.125	362.244	241.624	8,6	5,7
Ізраїль	5.254	69.739	14.779	22.621	21,2	32,4
Аргентина	33.780	255.598	13.118	16.783	5,1	6,6
Бразилія	156.486	436.304	38.597	27.740	8,8	6,4
Чилі	13.822	43.684	9.202	11.125	21,1	25,5
Китай	1.196.360	426.675	90.970	103.088	21,3	24,2
Гонконг	5.809	109.592	135.248	138.658	123,4	126,5
Сінгапур	2.793	55.086	74.012	85.234	134,4	154,7
Таїланд	57.585	124.857	36.800	46.058	29,5	36,9
Словенія	1.937	11.979	5.119	5.805	42,7	48,6
Югославія	10.623	12.200	2.625	4.095	21,5	33,6
Болгарія	8.870	10.369	3.582	4.315	34,5	41,6
Угорщина	10.210	38.099	8.886	12.597	23,3	33,1
Словаччина	5.313	10.337	5.394	6.245	52,2	60,4
Польща	38.303	85.898	14.143	18.834	16,5	21,9
Естонія	1.552	5.092	804	896	15,8	17,6
Латвія	2.611	4.602	1.179	1.080	25,6	23,6
Литва	3.712	4.335	2.025	2.276	46,7	52,5
Росія	147.760	329.432	44.298	26.807	13,4	8,1
Україна (1996 р.)	51.100	44.043	14.441	18.639	32,8	42,3

Таблиця розрахована на підставі даних: Handbook of international trade and development statistics.— United Nations New York and Geneva, 1995, р. 2, 3, 6, 7, 8, 9, 337, 340, 341; Україна у цифрах. 1996 рік: Корот. стат. довід. — К.: Наук. думка. — 1997. — С. 9—10.

або торгово-економічні угоди щодо надання режиму найбільшого сприяння чи національного режиму.

На ефективність митної політики (окрім практики надання пільг) негативно впливає також декларування товарів під кодами інших товарів та безпідставне заниження їх митної вартості. Для вирішення цієї проблеми протягом 1996—1997 рр. були прийняті постанови Кабінету Міністрів, якими встановлювалася мінімальна митна вартість низки імпортованих товарів — автомобілів і шин до них, деяких марок кави, ікри чорної та червоної, окостів, шоколаду, хутряного та шкіряного одягу, відео- та аудіокасет, телевізорів тощо.

Це свідчить про опанування митними органами України ширшого арсеналу інструментів митно-тарифного регулювання, у тому числі таких, як зміна методів визначення митної вартості, структури митного тарифу тощо. Так, згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 770 від 20.06.1996 р. ставка

ввізного мита на газові лічильники передбачалась у розмірі 10% (пільгова) і 20% (повна). З метою захисту інтересів українських товаровиробників постановою Кабінету Міністрів України №916 від 22. 08. 1997 р. у цій товарній позиції було виділено підпозицію "тільки лічильники газу мембранні з типорозміром G4 і G6", за якою встановлено митну ставку 40% (як повну, так і пільгову), тоді як на інші види газових лічильників ставка ввізного мита не змінилася.

Недостатня ефективність митної політики обумовила небезпечно високий ступінь відкритості української економіки, про що свідчить частка експорту та імпорту у ВВП. У 1996 р. вона становила, за нашими підрахунками, проведеними на основі офіційних даних, відповідно 32,8 та 42,3% (з урахуванням експорту та імпорту послуг — 43,6 і 44,1%), тоді як у країнах, порівнянних із нами за кількістю населення, — 16,7 та 16,1% (Франція), 16,9 та 14,9% (Італія) — див. таблицю.

Характеризуючи еволюцію режиму імпорту в Україні в цілому, слід зазначити, що зміна митних ставок до 1996 р. відбувалась у напрямі їх поступового підвищення, що відповідало інтересам посилення захисту внутрішнього ринку. Ця еволюція відображала об'єктивні потреби національної економіки, її неспідготовленість до лібералізації імпортової політики в умовах глибокої кризи, низької конкурентоспроможності продукції, незавершеності трансформаційних процесів. Те, що митна політика достатньою мірою не забезпечувала захист внутрішнього ринку, було, на наш погляд, наслідком не рівня митних ставок, а поширеної практики нелегального імпорту, надання пільг з оподаткування товарів при їх ввезенні на територію України. Тому здійснені протягом 1996—97 рр. кроки, спрямовані на скасування пільг, обмеження практики заниження митної вартості товарів цілком відповідали загальній спрямованості імпортової політики на посилення її про-

тектоністського характеру.

Однак розвитку цієї тенденції суперечить політика зниження митних ставок (з 1996 р.), до якої Україна не готова.

По-перше, досвід проведення митної політики в розвинутих країнах свідчить про те, що в умовах економічної кризи, низької конкурентоспроможності національної продукції зростання протекціоністського характеру митної політики стає законодавчим явищем.

По-друге, підвищення митних ставок, як свідчить досвід нових промислових країн, відбувається і під час структурної адаптації економіки країни до світової економіки, на початку якої нині перебуває Україна.

По-третє, збереження помірних ставок мита доцільне в умовах незавершеності трансформаційних процесів у країні. Побудова ринкової економіки має починатися з формування внутрішнього ринку, лібералізації внутрішнього економічного життя, а не зовнішньої торгівлі. Необмежена конкуренція іноземних товарів може призвести до руйнації національного виробництва, тоді як внутрішня конкуренція сприятиме підвищенню його ефективності і якості, останнє ж стане підґрунтям для ефективного входження економіки країни у світову економіку.

По-четверте, розвинуті країни — члени ГАТТ/СОТ знижували митні ставки поступово, під впливом, з одного боку, дії об'єктивних чинників — ускладнення структури міжнародної торгівлі, зростання внутріфірмових поставок у межах транснаціональних корпорацій, зближення рівнів продуктивності праці та цін тощо, а з іншого — тривалої боротьби за взаємні поступки, у процесі якої посилювалися то протекціоністські, то ліберальні тенденції, прями форми протекціонізму змінювалися витонченими і замаскованими. Зниження митних ставок, якщо для цього немає об'єктивних передумов, призводить до негативних наслідків. Скільки б західні експерти не говорили про негативний вплив протекціонізму на економічне зростання та ефективність виробництва, за певних умов низьке мито може мати гірші наслідки для економіки країни, ніж високе.

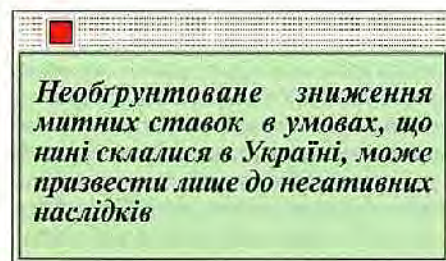
Митно-тарифна політика постсоціалістичних країн, у тому числі України, формується під впливом складних і суперечливих чинників. Внутрішні умови розвитку цих країн вимагають проведення протекціоністської митної політики. Зовнішні умови (передусім панування тенденції до лібералізації міжнародних зв'язків) вимагають лібералізації митної політики.

З одного боку, Україна не може ігно-

рувати загальносвітові тенденції та вимоги міжнародних організацій. А з іншого — вона не може проводити політику, що суперечить її внутрішнім потребам та інтересам.

Виходом із цієї ситуації є політика поміркованого протекціонізму, що передбачає забезпечення належного захисту внутрішнього ринку від руйнівної конкуренції іноземних товарів та послуг і водночас — збереження такого рівня конкуренції (як внутрішньої, так і зовнішньої), що був би достатнім для підвищення ефективності та якості національного виробництва.

Проведення цієї політики потребує: — вирішення питання стосовно терміну набуття Україною членства в ГАТТ/СОТ,⁸ а отже, — повного вдоволення зовнішньоторговельного ре-

жиму відповідно до угод Заключного акта Уругвайського раунду переговорів ГАТТ, зниження митних тарифів з метою забезпечення доступу на товарний ринок та гарантованого і недискримінаційного доступу до ринку послуг, що є обов'язковою умовою оформлення Протоколу про вступ України до СОТ, — враховуючи при цьому насамперед інтереси розвитку національної економіки;

— корекції критеріїв, покладених в основу встановлення та перегляду ставок ввізного мита. Зокрема, економіко-математичні моделі оптимізації митних ставок, на наш погляд, доцільно розробляти за трьома критеріями в такій їх послідовності: забезпечення ефективного захисту внутрішнього ринку, доступу на ринок високоякісних імпортованих товарів, максимального обсягу надходжень від мита до державного бюджету;

— забезпечення диференційованого підходу до рівня митного обкладання залежно не тільки від того, виробляються товари в країні у недостатній, достатній чи надлишковій кількості, а й від якості імпортованої продукції та характеру потреб, які вона задовольняє.

Проведення політики поміркованого протекціонізму вимагає також використання всіх застосовуваних в інших країнах інструментів нетарифного регулювання, зокрема: антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних заходів; кількісних обмежень імпорту деяких товарів;⁹ додаткових імпортованих зборів.¹⁰

Відсутність практики застосування цих інструментів в Україні обумовлена передусім відсутністю спеціального законодавства та недосконалістю існуючих законів, окремі статті яких так чи інакше стосуються питань захисту внутрішнього ринку. Зокрема, Законом "Про зовнішньоекономічну діяльність" (стаття 31) передбачено заходи проти недобросовісної конкуренції, серед яких — антидемпінгове і компенсаційне мито, запровадження режиму ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій, тимчасове припинення зовнішньоекономічної діяльності. Однак не прийнято спеціальні закони, які б регулювали порядок застосування цих засобів нетарифного регулювання. Окрім того, згаданим вище Законом "Про зовнішньоекономічну діяльність" обмежено термін дії санкцій проти недобросовісної конкуренції 6 місяцями, тоді як у розвинутих країнах термін дії антидемпінгового мита становить 5 років.

Недіючим виявилось прийнятий указом Президента України від 27.06.1996 р. Положення про порядок застосування обмежень імпорту товарів відповідно до норм і принципів системи ГАТТ/СОТ, що передбачає впровадження тарифних (ввізне мито) і нетарифних (кількісних) обмежень. Його слабкими є: визнання стороною, що постраждала і має бути захищена, цілої галузі національного виробництва. А проте згідно з нормами ГАТТ суб'єктом захисту є не вся галузь, а національний виробник, не пов'язаний з імпортом подібного товару. Щоб мати право на

⁸ Різні країни по-різному вирішували питання стосовно терміну приєднання до ГАТТ/СОТ. Якщо Франція є членом ГАТТ із 1947 р., то Південна Корея — з 1967 р.

⁹ Ряд розвинутих країн, у т. ч. об'єднаних в ЄС, обмежують імпорт чорних металів, текстилю, деяких сільськогосподарських продуктів за допомогою квот.

¹⁰ Додаткові імпортовані збори застосовуються в межах ЄС у цілому (щодо борошна, певних видів цукру та деяких товарів, які містять цукор), а також у межах окремих країн — членів ЄС. В останніх існують такі види додаткових імпортованих зборів: із будь-якої імпортованої угоди вартістю понад 200 тис. драм (Греція); з імпортованих автомобілів (Великобританія); збір за охорону довкілля (з вартості посуду, виделок, ложок разового використання, з хімікатів, що використовуються для виготовлення торгової упаковки для рідини, з озоноруйнуючих речовин); ресетраційний збір — щодо імпорту автомобілів та катерів для прогулянок (Данія); парафіскальні податки (Франція); збір на розвиток торгівлі і статистичний збір (Австрія); збір на боротьбу зі сміттям та збір на боротьбу з нафтошми забрудненнями (Фінляндія). Див.: Домулен І., Пресняков В., Саколов В. Внешнеторговий режим ведучих зарубіжних країн. // Внешняя торговля. — 1996. — №6. — С. 26.

індивідуальний захист, такий товаровиробник, як правило, повинен контролювати не менше 25% ринку. Окрім того, нормами ГАТТ передбачено вивчення питання щодо завдання збитків чи загрози їх завдання не просто виробникам певного товару, а підприємствам, які виробляють подібні або прямо конкуруючі товари.

У згаданому вище положенні інформація щодо цін на імпортований товар за останні три роки (у випадках, коли має місце значне заниження таких цін порівняно із ціною відповідного товару, що виробляється в Україні) тлумачиться як така, що має міститись у зверненні зацікавленої сторони до Міжвідомчої комісії з питань регулювання імпорту, однак не фігурує серед чинників, які впливають на ситуацію, що склалася в галузі національного виробництва та на внутрішньому ринку, і на які комісія повинна звертати особливу увагу під час розслідування. Тим часом в умовах падіння купівельної спроможності населення значне зниження цін навіть при незначних обсягах імпорту може суттєво вплинути на стан внутрішнього ринку, витіснити з нього національних виробників.

13.05.1997 р. прийнято ще один Указ Президента України — “Про особливості застосування тарифних обмежень імпорту сільськогосподарських товарів відповідно до норм і принципів системи ГАТТ/СОТ”¹¹, яким передбачено запровадження спеціального мита. Однак процедура застосування цього указу така складна, обтяжена бюрократичними формальностями, що він навряд чи буде дієздатним. Зокрема, для прийняття рішення про застосування тарифних обмежень імпорту сільськогосподарських товарів необхідні: відповідне звернення до Міжвідомчої комісії; прийняття цієї комісією рішення на підставі проведення консультацій (як мінімум протягом 12 тижнів, а в разі недостатності наведеної у зверненні інформації — і тривалішого часу); схвалення прийнятого комісією рішення Митно-тарифною радою України; прийняття рішення (на підставі подання комісії) Кабінетом Міністрів України; звернення останнього з відпо-

відними пропозиціями до Верховної Ради України для вирішення питання в установленому порядку. Враховуючи, що згідно з указом тарифні обмеження імпорту застосовуються на строк до закінчення поточного календарного року, в якому було прийнято рішення про їх застосування, навряд чи у зацікавленої сторони з’явиться бажання звернутися до комісії з проханням порушити розгляд цього питання.

На сьогодні для України оптимальною є митна політика поміркованого протекціонізму

Відсутність достатнього захисту внутрішнього ринку України є абсолютно недопустимою в умовах, коли західні країни проводять політику обмеження доступу українських товарів на власні ринки. Із цією метою широко використовуються антидемпінгові розслідування, засоби проведення яких часто носять відкрито дискримінаційний характер. До таких засобів можна віднести, зокрема, розслідування щодо всієї позиції товарної номенклатури, а не лише тих видів продукції цієї товарної позиції, що імпортується у країну, яка проводить розслідування;¹² розслідування одночасно щодо всіх підприємств відповідної галузі країни-експортера, яку звинувачують у демпінгу (відмова хоча б одного з них надає необхідну інформацію призводить до поразки в правах усіх виробників).

Не можна визнати справедливою також кваліфікацію (під час антидемпінгових розслідувань) України, як і більшості постсоціалістичних країн, як країни з неринковою економікою, що дозволяє країні — організатору розслідування для визначення масштабів демпінгу ігнорувати показники реальних витрат виробника, використовуючи замість них показники, характерні для країни-сурогата. За словами західних спеціалістів, існує небезпека того, що навіть у разі повної лібералізації процесу ціноутво-

рення колишні соціалістичні країни ще довго будуть вважатися країнами з неринковою економікою. Прикладом може слугувати Польща, де лібералізовано ціни практично на всі товари, введено ліберальний і простий режим торгівлі, а проте у відповідних документах ГАТТ Польщу продовжують кваліфікувати як країну з неринковою економікою.¹³ Це свідчить про те, що офіційна зміна статусу постсоціалістичних країн, у т. ч. й України, — питання не економічне, а політичне.

У цих умовах важливого значення набуває проблема пошуку прийнятної моделі інтеграції постсоціалістичних країн, зокрема й України, у світові економічні зв’язки. Такою моделлю повинно бути передбачено не лише зміну офіційного статусу постсоціалістичних країн на основі відмови від їх кваліфікації як країн із неринковою економікою, а й також:

а) надання країнами — членами СОТ постсоціалістичним країнам пільг на основі Генеральної системи преференцій, що поставить їх у рівні тарифні умови з експортерами з країн із аналогічними показниками ВВП на душу населення;¹⁴

б) надання постсоціалістичним країнам права протягом певного перехідного періоду, необхідного для їх адаптації у світовій економіці, в разі необхідності запроваджувати заходи щодо цілеспрямованого регулювання структури економіки та зовнішньоекономічних зв’язків;

в) застосування до постсоціалістичних країн асиметричного варіанта зниження митних тарифів.

Поєднання цих заходів із заходами щодо розвитку національного виробництва у цілому та орієнтованого на експорт зокрема (на основі розробки і впровадження Державної програми розвитку українського експорту) створило б ґрунт для входження економіки України у світові господарські зв’язки не на засадах осередка допоміжного або екологічно небезпечного виробництва, а на засадах, які б відповідали інтересам індустріального розвитку країни.

¹¹ У межах ЄС для регулювання європейського ринку сільськогосподарської продукції застосовують такі види нетарифних обмежень: імпортований збір (щодо живих тварин, м’яса, молочних продуктів, зернових, деяких овочів і фруктів та продуктів із них), який залежно від продукту утримується замість мита або разом із ним; сільськогосподарський збір як доповнення до імпортованого збору з окремих товарів (щодо деяких живих тварин, м’яса, молочних продуктів, свинячого і пташиного смальцю); компенсаційний збір (щодо свіжих овочів і фруктів та деяких рибопродуктів). — Див: *Внешняя торговля*. — 1996. — №6. — С. 28.

¹² Антидемпінгове розслідування щодо імпорту українського сталевого прокату Індонезія проводила щодо всієї позиції 7208 НТ, до якої входить 50 видів сталепрокату, в тому числі й такого, який не імпортується до Індонезії взагалі.

¹³ Див.: *Внешняя торговля в новых независимых государствах*. — Всемирный банк, Вашингтон. — 1995. — С. 238.

¹⁴ Статус учасника ГСП ставить країну в тарифні умови, які застосовуються до деяких країн, що розвиваються. Цей статус більшою мірою, ніж статус найбільшого сприяння (СНС), знижує рівень тарифів. Наприклад, преференційні рівні тарифів у межах ГСП охоплюють 63% тарифної номенклатури ЄС щодо імпорту, причому більшість цих товарів (94% найменувань щодо ГСП) обкладається нульовими тарифами. Ще вищим є цей показник для промислової продукції (стосовно 74% тарифної номенклатури встановлено нульовий тарифний рівень). Щодо впливу на тарифні ставки, то для продукції обрабної промисловості (за винятком мімікатів) статус учасника ГСП знижує середній рівень мита, що застосовується до країн, які користуються СНС, з 8.1 до 6.4%.

НОТАТКИ ЖУРНАЛІСТА

КУРС ГРИВНІ

Національний банк утримує стабільність

Усмігу фінансових негараздів Україна увійшла минулого вересня, та особливо гостро вони стали відчуватись у перші місяці поточного року. Скрутне становище валютного, фондового і міжбанківського ринків вимагало відповідних коментарів із боку фахівців і відповідальних осіб, тому на початку березня Голова НБУ Віктор Ющенко провів із цього приводу прес-конференцію для вітчизняних та зарубіжних ЗМІ. Як завжди спокійно і виважено, він окреслив економічну ситуацію, визначив її чинники, висвітлив політику центрального банку і своє бачення розвитку подій.

ПРИЧИНИ ТА ОБСТАВИНИ КРИЗИ

Віктор Ющенко вважає, що у своїй основі фінансова криза в Україні має бюджетний характер і зумовлена рішеннями у сфері політики та економіки, прийнятими у попередні періоди. Найістотніше вони позначилися на стані фондового ринку. Цей ринок узагалі потерпає від недосконалої організації управління, деяких неприйнятних особливостей оподаткування, затримки мобілізації такого, на жаль, нехарактерного для України кредитора, як її власне населення.

Від чого страждає гривня? У 1997 році 72% валютних потреб, які формувалися на державному і корпоративному ринках, задовольнялися за рахунок різноканального припливу капіталу: 38% у вигляді іноземних кредитів і 34% — за рахунок портфельних інвестицій. У перші два місяці готочного року із майже 1,4 млрд. грн. запозичень частка нерезидентів становила всього 20 млн. грн. У січні — листопаді 1997 року фондвий ринок дав валютну складову як пропозицію — 310 млн. грн.; у січні — листопаді 1998 року він дав негатив — 270 млн. грн.

На активність як фондового ринку України, так і експортно-імпортних операцій безпосередньо вплинула світова фінансова криза. Проте слід вказати — підставою для цього є численні дослідження і моніторинги — і на такий важливий фактор впливу, як політичні вибори. Він формує досить специфічну поведінку нерезидентів, особливо на українському фондовому ринку державних і корпоративних цінних паперів.

РОБОТА З НЕРЕЗИДЕНТОМ: БЕЗ ПРАВА НА ПОМИЛКУ

Керівник Національного банку сподівається, що частка нерезидентів недовзі змінит-

ся. Деякі з них уже чини ведуть переговори, зважаючи про готовність безпосередньо працювати з НБУ та Міністерством фінансів. Проте для НБУ важливіше забезпечити публічне відновлення роботи фондового ринку. Його Правління докладає всіх зусиль, щоб знайти потенційних покупців, які б публічно почали працювати на ринку державних цінних паперів України. Картотека переговорів НБУ свідчить про можливість у найближчій перспективі і такого сценарію підтримки курсу гривні. Подібні заходи при активізації діяльності Міністерства фінансів щодо заохочення роботи як власних кредиторів, так і нерезидентів на ринку ОВДП допоможуть вирішити проблеми, що виникли навколо фондового ринку і, безумовно, віддзеркалилися на стабільності національних грошей.

Віктор Ющенко категорично відкинув думки про те, що відчутно девальвація гривні була своєрідною підготовкою до чергової репатріації валютної виручки нерезидентами наприкінці лютого — на початку березня. НБУ не допускає будь-якої зв'язки між девальвацією і виплатами нерезидентам, що виходили з ринку. Незважаючи на фінансову кризу в січні — лютому 1998 року, Нацбанк чесно обслуговував резидентів та нерезидентів, не даючи приводу для сумнівів відносно неповаги до їхніх фінансових зобов'язань.

Фондовий ринок недовзі перестане бути домінантою впливу на валютний курс. Частка нерезидента в обслуговуванні ринку ОВДП і його тиск на курс національної валюти найближчим часом скоротяться. Однак НБУ проробляє кілька проєктів, які дають змогу підвищити активність нерезидента на українському ринку.

Важливо, що всі переконалися, з якою відповідальністю ставиться Україна до витрати коштів за міжнародними запозиченнями. Понад 750 млн. доларів, що надійшли у передвибірний період, можна було спрямувати на зловоденні соціальні потреби — пенсії, заробітну плату, соціальні виплати. Однак це засвідчило б, що Україна не переймається стабільністю і роботою з нерезидентом. Як були використані запозичення? Понад 150 млн. доларів уряд поклав на депозити НБУ; понад 120 млн. доларів витрачено, щоб викупити свої, раніше емітовані ОВДП; приблизно 100 млн. доларів використано на двосторонні розрахунки з Росією і Туркменістаном.

І все ж НБУ не припиняє турбуватися про створення системи "нормального виходу" на той випадок, коли нерезидент чомусь нам не повірить, — повідомив Віктор Андрійович.

На курс національної валюти основний вплив мають два процеси: пропозиція вільно конвертованої валюти через портфельний інвестиційний ринок, ринок державних цінних паперів, міжнародну допомогу, з одного боку, та активність емісії національних грошей — з другого. Єдиним інструментом регулювання цих процесів, який знаходиться в руках НБУ, є національні гроші — темпи їх емісії і відповідний контроль за обсягом маси і бази національних грошей в обігу. Якщо ці темпи не будуть адекватними процесам економічного зростання, валютним пропозиціям, формуванню золотовалютних резервів НБУ, це може негативно вплинути на силу гривні.

Голова Національного банку глибоко переконаний, що монетарна політика січня — лютого 1998 р. була конструктивною. Вона компенсувала тиск інших факторів, які дестабілізують впливали на національну валюту, відповідала інтересам її стабільності, водночас забезпечуючи платіжність і ліквідність банківської системи України.

Спростовуючи вигадки про те, що НБУ нібито почав фінансувати якісь політичні проєкти, видавати "залпи" національних грошей на фінансування всіхляких виплат, що призвело до дестабілізації на валютному ринку, Віктор Ющенко навів статистику, яка свідчила про протилежне: за два місяці поточного року було вилучено платіжні засоби та скорочено обсяг широких грошей. На початок 1998 року Національним банком емітовано 8 млрд. 55 млн. платіжних засобів; за станом на 2 березня в обігу перебувало 7 млрд. 832 млн., тобто маса очевидно скорочення платіжних засобів на 2,77%. Аналогічно є динаміка широких грошей М3: 12 млрд. 540 млн. — на початку року, 12 млрд. 239 млн. — наприкінці лютого, що означає скорочення загальної грошової маси на 2,4%.

За кризовий період із вересня по лютий проведено мобілізацію готівки з позабанківського обігу в обсязі 435 млн. гривень. Лише у січні банківською системою країни мобілізовано з готівкової і трансформовано у ресурсну форму — на кореспондентські позиції — 367 млн. грн.

У загальній сумі агрегатів збільшується компонент національних засобів платежу. Якщо у 1996 році рівень доларизації становив близько 23% від загального обсягу засобів платежу, то на початок березня 1998 року — близько 8% при середньому значенні за 1997 рік — 14%. Протягом 1997 року рівень монетизації не перевищував 13%, а в найгірші часи був на рівні 9%. У 1998 році він зріс до 16%. Ці показники, які опосередковано свідчать про зростання попиту на національні засоби платежу. Значно знизилася активність НБУ щодо формування валютних резервів і рефінансування комерційних банків. Активнішою стала його діяльність стосовно розміщення коштів у державні цінні папери.

Правління Нацбанку не бачить серйозних неболіків у монетарній політиці і готове нести повну відповідальність за її адекватність стану рин-

ку капіталів України. Правління вважає, що рішення щодо монетарних агрегатів, курсування, формування політики ліквідності банківської системи і обов'язкових резервів є достатньо дієвим реагуванням на ситуацію на ринку капіталів України.

ПОЛІТИКА ТА ЗАВДАННЯ НБУ

Політика Національного банку зорієнтована на стабільність цін і національних грошей. Вона не допускає якихось штучних засобів регулювання курсу національної валюти і ґрунтується на ретельному відстеженні економічних тенденцій і причинних зв'язків, які сформувались у різних секторах фінансів та економіки. Віктор Ющенко неодноразово наголошував на тому, що НБУ не може діяти всупереч тенденції. У своїй курсоутворюючій політиці Національний банк повинен супроводжувати тенденцію, якщо вона домінує упродовж тривалого часу.

Звичайно, НБУ слід бути осторонь політичних спекуляцій довкола проблем, які виникають на фінансовому ринку. Те, що дасть нації справедлива і раціональна організація фондового ринку, важить значно більше, ніж будь-які політичні інтереси.

Відновлення ритмічної роботи фондового ринку є спільною справою НБУ і Міністерства фінансів. Це складне системне завдання донині не виконане, що серйозно обмежує робочий інструментарій центрального банку, необхідний у тому числі і для регулювання курсу національних грошей. У Генеральній угоді НБУ з комерційними банками щодо процедури касового виконання бюджету містяться положення про участь комерційних банків на фондовому ринку України.

Коментуючи процедуру використання валютних позичок, Голова НБУ висловив упевненість, що уряд не допустить споживацького їх використання. Інакше вже за кілька днів почнуть серйозні негарозди не тільки на валютному ринку — виникне загроза втрати контролю над цінами.

ОЗНАКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОЗИТИВУ НА ТЛІ ФІНАНСОВОГО НЕГАТИВУ

Незважаючи на всю складність становища, — країна перебуває у серйозній і затяжній фінансовій кризі, яка загрожує зниженням економічної активності у 1998 році; утримання існуючої процентної політики може в цілому негативно позначитися на результатах економічної роботи, — ситуація у ці підрозділи залишилася під контролем, тож маємо й позитиви.

Протягом перших двох місяців нинішнього року не було тенденції до падіння ВВП, тоді як за відповідний період минулого року рівень падіння валового національного продукту становив 8,9%. До галузей, які забезпечують стабільне зростання реальних обсягів виробництва, додалися металургія, хімія, промисловість будівель-

них матеріалів та деревообробна. Поліпшилась експортно-імпортна складова. У цілому перший квартал зазвичай давав негативну товарну позицію на рівні 600—700 млн. грн. На 1998 рік ця складова заплановано на рівні 1 млрд. 200 млн. грн. та розв'язано ряд питань, у тому числі стосовно "цукрової війни", експорту спирту тощо, отже, можна сподіватися й на кращий показник.

Не викликає тривоги банківська система. Сьогодні вільна ліквідність у цілому по банківській системі є кращою, ніж була впродовж останніх 6 місяців. На початок березня 1998 року вільна ліквідність глобальної банківської системи понад обов'язкові резерви НБУ становила близько 100 млн. грн. Це вищий показник, ніж у докризовий період серпня — вересня 1997 року. За останні 3—4 місяці національна банківська система істотно поліпшила позиції щодо страхування вкладів населення. Для цього через ринок ОВДП були сформовані резерви у сумі 253,3 млн. грн., тоді як у серпні 1997 року вони становили 142 млн. грн. Нині обсяг коррахунків досягнув 570 млн. грн., що наближається до показника докризового періоду, характерного для стабільної ситуації у банківській системі.

Хоча у перші два місяці і не надійшли кошти від Світового банку та Міжнародного валютного фонду, співпраця з цими міжнародними економічними інститутами безумовно теж слід оцінити як позитивну. Можливо, одним із найефективніших у першому кварталі 1998 року стане проєкт зі Світовим банком щодо реструктуризації фінансового сектора України. Здійснює його робоча група Національного банку. Проєкт передбачається реалізувати принаймні у першому півріччі нинішнього року. Більша частина цієї позички піде на фінансування бюджетного дефіциту, підтримку стабільності національних грошей. Кошти, позичені Світовим банком, пройдуть повну процедуру підтримки гривні через роботу міжбанківської валютної біржі. Передбачено розробити ще ряд проєктів (у тому числі проєкт розбудови Казначейства), які також мають сприяти поліпшенню ситуації на фондовому та валютному ринках.

СТАВКА НА ОБНАДІЙЛИВУ ПЕРСПЕКТИВУ

“Я глибоко впевнений, що гривня буде міцнішою”, — безальтернативно завершив прес-конференцію головний банкір держави. На його думку, тенденція на зміцнення гривні буде характерною вже для найближчого часу. З огляду на проведення здорової монетарної політики Національний банк зробив для цього все, що від нього залежало. “Мова сьогодні йде про те, що інструментарій подальшого зміцнення гривні знаходиться поза стінами НБУ. І я не міг би сказати, в чий конкретно руках знаходиться цей інструментарій”, — зазначив Віктор Ющенко. За формування прозорої економіки, здорового клімату всередині країни, за політику формування позичок на внутрішньому і зовнішньому ринках, утвердження високої репутації держави несуть відповідальність усі як єдина нація. Різні політичні сили, громадські діячі, бізнесові кола повинні проводити узгоджену, збалансовану політику. Як би успішно не працював центральний банк, самостійно, без допомоги і системної роботи всіх сторін, він не в змозі забезпечити вихід із кризового стану. Віктор Андрійович поспіє на досвід росіяни, які потрапили практично у той же період в аналогічну ситуацію. Об'єднавши політичні, економічні і фінансові інструменти, в Росії спромоглися змінити стан речей на краще.

Як оцінює Голова НБУ вітчизняні перспективи? Цитата на початку розділу — вже відповідь на запитання. Однак зважимо і на те, що найпереконливішою мовою для банкірів є гроші. Учасники валютного ринку не раз чули про однозначну і тверду позицію Національного банку щодо гарантування зовнішніх позик. Чи не змінилася вона останнім часом? Наведемо на завершення ще один вислів Віктора Андрійовича: “Доки ми не відчемо стабільної ситуації на прогнозований термін, НБУ навіть не сяде за стіл переговорів із інвесторами щодо хеджування валютних ризиків. Це тема, яку ми не обговорюємо при нашій сучасній політиці”.

Олег Бакун,
“Вісник НБУ”.

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

Загальний зовнішній довгостроковий борг України*

За станом на 31.12.1997 р., млрд. доларів США

Довгостроковий борг України (А + В)	10**
А. Державний та гарантований державою	9,5
у тому числі за кредитами МВФ	2,4
Б. Приватний негарантований	0,5

* Довгостроковий борг — борг з перелісним або продовженим терміном погашення понад один рік.

** До загальної суми зовнішнього довгострокового боргу включено прострочену заборгованість за основною сумою та відсотками.

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання НБУ.

**ІНФОРМАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ТОРГІВ НА УКРАЇНСЬКІЙ МІЖБАНКІВСЬКІЙ ВАЛЮТНІЙ БІРЖІ
у лютому 1998 року**

Дата	Курс	Обсяг продажу	Попит	Пропозиція	Кількість банків
 доларами США					
За 100 USD		Дані в тис. USD			
02.02.1998р.	193.07	10040.0	10060.0	0	24
03.02.1998р.	193.20	17380.0	17400.0	0	32
04.02.1998р.	193.35	12610.0	12610.0	0	39
05.02.1998р.	193.56	25160.0	25160.0	0	41
06.02.1998р.	193.87	18300.0	18300.0	0	39
09.02.1998р.	194.13	19980.0	19990.0	0	42
10.02.1998р.	194.22	6360.0	6360.0	0	31
11.02.1998р.	194.37	950.0	1200.0	0	14
12.02.1998р.	194.37	13600.0	170.0	13600.0	8
13.02.1998р.	194.37	3400.0	850.0	3400.0	8
16.02.1998р.	194.89	16990.0	17920.0	0	14
17.02.1998р.	195.41	9440.0	9890.0	0	26
18.02.1998р.	196.04	13960.0	13970.0	0	36
19.02.1998р.	196.87	28300.0	28360.0	0	40
20.02.1998р.	197.63	15060.0	17040.0	0	37
23.02.1998р.	198.45	11790.0	12130.0	0	35
24.02.1998р.	199.32	13220.0	13240.0	0	34
25.02.1998р.	200.09	10550.0	11910.0	0	31
26.02.1998р.	201.49	40840.0	40990.0	0	39
27.02.1998р.	201.99	20560.0	20570.0	0	36
 російськими рублями					
За 10 RUR		Дані в тис. RUR			
02.02.1998р.	3.19	1497.0	1497.0	0	10
03.02.1998р.	3.202	557.0	7422.0	0	11
04.02.1998р.	3.204	107.0	5742.0	0	5
05.02.1998р.	3.232	125.0	1725.0	0	7
06.02.1998р.	3.204	1550.0	1204.0	5659.0	15
09.02.1998р.	3.216	1135.0	2694.0	131.0	12
10.02.1998р.	3.216	850.0	850.0	379.0	10
11.02.1998р.	3.2	399.0	349.0	6546.0	8
12.02.1998р.	3.206	1014.0	2934.0	80.0	8
13.02.1998р.	3.206	152.0	152.0	7.0	5
16.02.1998р.	3.214	981.0	2953.0	0	13
17.02.1998р.	3.222	2091.0	4796.0	17.0	10
18.02.1998р.	3.236	2333.0	3142.0	9.0	11
19.02.1998р.	3.244	2216.0	3219.0	31.0	9
20.02.1998р.	3.244	3062.0	3262.0	2031.0	14
23.02.1998р.	3.274	1901.0	4185.0	12.0	12
24.02.1998р.	3.29	2781.0	4281.0	0	10
25.02.1998р.	3.302	1748.0	2658.0	0	10
26.02.1998р.	3.31	590.0	1091.0	0	7
27.02.1998р.	3.38	3446.0	14336.0	0	11
 італійськими лірами					
За 10000 ITL		Дані в млн. ITL			
04.02.1998р.	15.0	17.0	143.6	1.5	7
11.02.1998р.	10.9	60.0	0	179.3	6
18.02.1998р.	10.3	73.5	57.5	77.8	5
25.02.1998р.	11.3	25.9	59.1	25.4	6

Дата	Курс	Обсяг продажу	Попит	Пропозиція	Кількість банків
 німецькими марками					
За 100 DEM		Дані в тис. DEM			
02.02.1998р.	105.8	576.0	105.0	576.0	11
03.02.1998р.	109.0	154.0	978.0	14.0	14
04.02.1998р.	106.9	205.0	99.0	585.0	11
05.02.1998р.	107.8	344.0	1052.0	309.0	13
06.02.1998р.	109.9	491.0	1329.0	0	11
09.02.1998р.	106.6	1134.0	193.0	1614.0	18
10.02.1998р.	107.4	170.0	1305.0	0	18
11.02.1998р.	108.9	447.0	540.0	145.0	11
12.02.1998р.	107.2	259.0	185.0	1162.0	9
13.02.1998р.	107.2	300.0	345.0	261.0	11
16.02.1998р.	109.8	725.0	771.0	719.0	9
17.02.1998р.	108.2	153.0	153.0	838.0	9
18.02.1998р.	108.0	522.0	43.0	1022.0	10
19.02.1998р.	109.6	200.0	1985.0	0	12
20.02.1998р.	108.9	472.0	249.0	926.0	9
23.02.1998р.	109.6	300.0	819.0	0	11
24.02.1998р.	110.8	594.0	1765.0	0	15
25.02.1998р.	112.2	150.0	1152.0	0	10
26.02.1998р.	111.4	504.0	80.0	804.0	8
27.02.1998р.	113.3	93.0	390.0	0	7
 білоруськими рублями					
За 10000 BYR		Дані в млн. BYR			
02.02.1998р.	0.436	3996.0	354.0	11477.0	12
04.02.1998р.	0.442	5050.0	9366.0	103.0	9
09.02.1998р.	0.444	7540.0	10359.0	0	9
16.02.1998р.	0.4454	1902.0	4202.0	0	10
18.02.1998р.	0.448	3640.0	7700.0	0	9
23.02.1998р.	0.449	3042.0	6000.0	2614.0	5
25.02.1998р.	0.44	6000.0	307.0	23088.0	13
 французькими франками					
За 100 FRF		Дані в тис. FRF			
03.02.1998р.	32.0	557.0	7422.0	0	11
10.02.1998р.	32.0	81.0	77.0	453.0	8
17.02.1998р.	32.0	263.0	261.0	297.0	7
24.02.1998р.	33.4	395.0	743.0	0	8
 англійськими фунтами стерлінгів					
За 100 GBP		Дані в тис. GBP			
05.02.1998р.	319.0	38.0	135.0	0	9
12.02.1998р.	340.0	15.0	36.0	15.0	7
19.02.1998р.	325.0	0	0	20.0	4
26.02.1998р.	300.0	28.0	8.0	31.0	5

Матеріал підготовлено
департаментом валютного регулювання
Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо іноземних встановлений Національним банком

№ п/п	Код валют за ДСТУ ISO 4217-95	Назва валюти				
			01.02.1998 р.	02.02.1998 р.	03.02.1998 р.	04.02.1998 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	129.74	129.74	132.38	132.04
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	15.02	15.02	14.99	15.11
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	315.89	315.89	314.85	316.44
4	056 BEF	1000 бельгійських франків	51.19	51.19	51.12	51.52
5	280 DEM	100 німецьких марок	105.65	105.65	105.49	106.31
6	528 NLG	100 нідерландських гульденів	93.74	93.74	93.59	94.31
7	208 DKK	100 датських крон	27.73	27.73	27.68	27.90
8	380 ITL	10000 італійських лір	10.71	10.71	10.69	10.77
9	124 CAD	100 канадських доларів	131.75	131.75	132.94	132.92
10	578 NOK	100 норвезьких крон	25.47	25.47	25.46	25.63
11	840 USD	100 доларів США	192.97	192.97	193.07	193.20
12	246 FIM	100 фінських марок	34.90	34.90	34.85	35.12
13	250 FRF	100 французьких франків	31.53	31.53	31.48	31.72
14	752 SEK	100 шведських крон	23.82	23.82	23.80	23.97
15	756 CHF	100 швейцарських франків	130.77	130.77	130.46	131.16
16	392 JPY	1000 японських ен	15.13	15.13	15.23	15.37
17	954 XEU	100 ЕКЮ	208.64	208.64	208.47	210.14
18	724 ESP	1000 іспанських песет	12.45	12.45	12.44	12.54
19	300 GRD	1000 грецьких драхм	6.67	6.67	6.66	6.71
20	372 IEP	100 ірландських фунтів	264.76	264.76	264.40	266.83
21	352 ISK	100 ісландських крон	2.63	2.63	2.64	2.65
22	620 PTE	1000 португальських ескудо	10.32	10.32	10.31	10.39
23	960 XDR	100 СДР	258.54	258.54	259.21	261.46
			15.02.1998 р.	16.02.1998 р.	17.02.1998 р.	18.02.1998 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	130.68	130.68	129.20	131.33
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	15.17	15.17	15.22	15.28
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	318.31	318.31	319.71	320.40
4	056 BEF	1000 бельгійських франків	51.74	51.74	51.88	52.10
5	280 DEM	100 німецьких марок	106.77	106.77	107.06	107.52
6	528 NLG	100 нідерландських гульденів	94.73	94.73	94.98	95.39
7	208 DKK	100 датських крон	28.01	28.01	28.09	28.21
8	380 ITL	10000 італійських лір	10.81	10.81	10.85	10.90
9	124 CAD	100 канадських доларів	135.27	135.27	135.00	135.38
10	578 NOK	100 норвезьких крон	25.69	25.69	25.72	25.76
11	840 USD	100 доларів США	194.37	194.37	194.89	195.41
12	246 FIM	100 фінських марок	35.20	35.20	35.31	35.44
13	250 FRF	100 французьких франків	31.85	31.85	31.94	32.08
14	752 SEK	100 шведських крон	24.02	24.02	24.04	24.13
15	756 CHF	100 швейцарських франків	132.78	132.78	133.28	133.53
16	392 JPY	1000 японських ен	15.53	15.53	15.44	15.54
17	954 XEU	100 ЕКЮ	210.83	210.83	211.55	212.45
18	724 ESP	1000 іспанських песет	12.60	12.60	12.64	12.69
19	300 GRD	1000 грецьких драхм	6.76	6.76	6.78	6.82
20	372 IEP	100 ірландських фунтів	267.45	267.45	267.11	267.02
21	352 ISK	100 ісландських крон	2.70	2.70	2.69	2.72
22	620 PTE	1000 португальських ескудо	10.43	10.43	10.45	10.50
23	960 XDR	100 СДР	262.52	262.52	263.01	264.15

¹ До уваги міністерств, відомств, зацікавлених організацій і широкого кола читачів.
Єдиною офіційною інформацією у друкованих періодичних виданнях про офіційні курси гривні щодо іноземних валют 1 і 2 груп Класифікатора НБУ є їх опублікування у "Віснику Національного банку України".

валют 1 групи Класифікатора НБУ, України у лютому 1998 року¹

Офіційний курс

05.02.1998 р.	06.02.1998 р.	07.02.1998 р.	08.02.1998 р.	09.02.1998 р.	10.02.1998 р.	11.02.1998 р.	12.02.1998 р.	13.02.1998 р.	14.02.1998 р.
130.11	131.88	131.31	131.31	131.31	130.15	132.09	132.22	131.95	130.68
15.13	15.33	15.35	15.35	15.35	15.24	15.24	15.16	15.22	15.17
318.58	320.10	320.02	320.02	320.02	317.79	315.35	316.61	318.27	318.31
51.58	52.25	52.32	52.32	52.32	51.96	51.95	51.69	51.90	51.74
106.45	107.83	107.99	107.99	107.99	107.24	107.23	106.69	107.11	106.77
94.44	95.67	95.81	95.81	95.81	95.13	95.13	94.65	95.02	94.73
27.94	28.30	28.34	28.34	28.34	28.14	28.13	27.99	28.11	28.01
10.78	10.92	10.93	10.93	10.93	10.86	10.85	10.81	10.85	10.81
133.92	134.09	135.28	135.28	135.28	135.65	135.67	135.37	135.19	135.27
25.63	25.93	25.93	25.93	25.93	25.76	25.70	25.67	25.78	25.69
193.35	193.56	193.87	193.87	193.87	194.13	194.22	194.37	194.37	194.37
35.14	35.60	35.62	35.62	35.62	35.39	35.37	35.15	35.30	35.20
31.76	32.18	32.22	32.22	32.22	31.99	31.98	31.82	31.95	31.85
23.95	24.12	24.14	24.14	24.14	23.95	23.87	23.87	23.96	24.02
132.32	133.89	133.81	133.81	133.81	132.99	132.81	132.29	133.63	132.78
15.50	15.84	15.61	15.61	15.61	15.60	15.74	15.68	15.84	15.53
210.39	213.16	213.20	213.20	213.20	211.65	211.72	210.36	211.50	210.83
12.56	12.72	12.74	12.74	12.74	12.65	12.65	12.59	12.64	12.60
6.73	6.81	6.82	6.82	6.82	6.78	6.77	6.75	6.77	6.76
268.15	271.31	270.89	270.89	270.89	269.11	268.28	267.54	268.52	267.45
2.66	2.68	2.68	2.68	2.68	2.67	2.68	2.69	2.69	2.70
10.40	10.54	10.55	10.55	10.55	10.47	10.47	10.42	10.46	10.43
260.97	264.84	263.68	263.68	263.68	261.30	262.60	261.43	263.38	262.52
19.02.1998 р.	20.02.1998 р.	21.02.1998 р.	22.02.1998 р.	23.02.1998 р.	24.02.1998 р.	25.02.1998 р.	26.02.1998 р.	27.02.1998 р.	28.02.1998 р.
131.11	132.66	133.40	133.40	133.40	132.09	132.87	133.55	135.23	136.48
15.27	15.40	15.44	15.44	15.44	15.53	15.74	15.77	15.73	15.85
321.17	322.14	323.50	323.50	323.50	324.68	328.16	329.89	330.47	332.34
52.05	52.49	52.64	52.64	52.64	52.95	53.66	53.77	53.64	54.04
107.41	108.32	108.63	108.63	108.63	109.28	110.73	110.97	110.70	111.52
95.31	96.12	96.39	96.39	96.39	96.97	98.25	98.46	98.22	98.95
28.19	28.42	28.50	28.50	28.50	28.68	29.05	29.11	29.05	29.26
10.90	10.99	11.02	11.02	11.02	11.08	11.22	11.24	11.23	11.32
136.15	137.73	139.02	139.02	139.02	139.67	140.01	140.50	141.84	141.91
25.74	25.98	26.08	26.08	26.08	26.12	26.49	26.54	26.51	26.75
196.04	196.87	197.63	197.63	197.63	198.45	199.32	200.09	201.49	201.99
35.43	35.71	35.80	35.80	35.80	36.01	36.49	36.56	36.48	36.73
32.05	32.32	32.40	32.40	32.40	32.60	33.03	33.10	33.02	33.25
24.15	24.35	24.49	24.49	24.49	24.59	24.87	24.97	24.99	25.19
133.07	134.32	134.67	134.67	134.67	135.17	137.14	137.08	136.89	137.58
15.56	15.62	15.52	15.52	15.52	15.42	15.58	15.69	15.74	16.00
212.19	214.10	214.57	214.57	214.57	215.87	218.68	219.07	218.63	220.36
12.68	12.79	12.82	12.82	12.82	12.90	13.07	13.09	13.06	13.16
6.81	6.85	6.88	6.88	6.88	6.90	7.00	7.01	6.99	7.04
266.06	269.28	270.27	270.27	270.27	271.68	275.34	275.98	274.64	276.46
2.71	2.73	2.75	2.75	2.75	2.74	2.77	2.79	2.80	2.81
10.49	10.58	10.62	10.62	10.62	10.67	10.81	10.84	10.81	10.90
263.43	266.24	266.14	266.14	266.14	267.62	270.27	269.67	269.58	273.03

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо іноземних встановлений Національним банком

№ п/п	Код валют за ДСТУ ISO 4217-95	Назва валюти				
			01.02.1998 р.	02.02.1998 р.	03.02.1998 р.	04.02.1998 р.
1	152 CLP	1000 чилійських песо	4.21	4.21	4.21	4.25
2	156 CNY	100 китайських юанів	23.31	23.31	23.32	23.34
3	818 EGP	100 єгипетських фунтів	56.51	56.51	56.54	56.62
4	344 HKD	100 гонконгських доларів	24.92	24.92	24.94	24.97
5	702 SGD	100 сингапурських доларів	109.33	109.33	109.39	112.52
6	348 HUF	1000 угорських форинтів	9.47	9.47	9.47	9.29
7	356 INR	1000 індійських рупій	49.91	49.91	49.94	49.77
8	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	53.95	53.95	53.98	53.66
9	410 KRW	10000 Південної Кореї вонів	11.05	11.05	11.06	12.68
10	985 PLN	100 польських злотих	55.06	55.06	55.08	54.52
11	642 ROL	10000 румунських лейв	2.37	2.37	2.37	2.32
12	682 SAR	100 саудівських ріялів	51.45	51.45	51.47	51.51
13	901 TWD	100 тайванських доларів	5.68	5.68	5.68	5.67
14	792 TRL	10000 турецьких лір	0.09	0.09	0.09	0.09
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	633.10	633.10	633.43	632.20
16	554 NZD	100 новозеландських доларів	112.03	112.03	112.09	113.02
17	470 MTL	100 мальтійських лір	491.64	491.64	491.90	482.52
18	203 CZK	100 чеських крон	5.53	5.53	5.54	5.47
19	703 SKK	100 словацьких крон	5.51	5.51	5.51	5.44
20	705 SIT	100 словенських толарів	1.15	1.15	1.15	1.12
21	191 HRK	100 хорватських кун	30.81	30.81	30.82	30.00
22	100 BGL	1000 болгарських левів	1.09	1.09	1.09	1.06
23	952 XOF	1000 франків КФА	3.24	3.24	3.24	3.16
24	810 RUR	10 російських рублів	3.20	3.20	3.20	3.20
25	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	4.96	4.96	4.96	4.96
26	112 BYB	10000 білоруських рублів	0.45	0.45	0.45	0.45
27	051 AMD	10000 вірменських драмів	46.05	46.05	38.54	38.56
28	233 EEK	100 естонських крон	13.21	13.21	13.19	13.29
29	396 KZT	100 казахських тенге	2.52	2.52	2.53	2.53
30	417 KGS	100 киргизьких сомів	10.73	10.73	10.73	10.74
31	428 LVL	100 латвійських латів	327.07	327.07	327.24	327.45
32	440 LTL	100 литовських літів	48.24	48.24	48.27	48.30
33	498 MDL	100 молдовських лейв	41.14	41.14	41.17	41.19
34	795 TMM	10000 туркменських манатів	4.63	4.63	4.64	4.64
35	860 UZS	100 узбецьких сумів	2.37	2.37	2.36	2.37
36	381 GEL	100 грузинських ларі	149.59	149.59	149.67	149.77
37	255	100 доларів США за розр. із Індією	154.38	154.38	154.46	154.56
			15.02.1998 р.	16.02.1998 р.	17.02.1998 р.	18.02.1998 р.
1	152 CLP	1000 чилійських песо	4.31	4.31	4.32	4.33
2	156 CNY	100 китайських юанів	23.48	23.48	23.54	23.60
3	818 EGP	100 єгипетських фунтів	56.94	56.94	57.09	57.25
4	344 HKD	100 гонконгських доларів	25.12	25.12	25.19	25.26
5	702 SGD	100 сингапурських доларів	117.73	117.73	118.04	118.36
6	348 HUF	1000 угорських форинтів	9.45	9.45	9.48	9.50
7	356 INR	1000 індійських рупій	50.29	50.29	50.42	50.56
8	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	54.30	54.30	54.45	54.59
9	410 KRW	10000 Південної Кореї вонів	12.51	12.51	12.54	12.57
10	985 PLN	100 польських злотих	55.21	55.21	55.36	55.51
11	642 ROL	10000 румунських лейв	2.33	2.33	2.34	2.35
12	682 SAR	100 саудівських ріялів	51.82	51.82	51.96	52.10
13	901 TWD	100 тайванських доларів	5.91	5.91	5.93	5.95
14	792 TRL	10000 турецьких лір	0.09	0.09	0.09	0.09
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	637.49	637.49	639.19	640.90
16	554 NZD	100 новозеландських доларів	113.09	113.09	113.39	113.70
17	470 MTL	100 мальтійських лір	494.83	494.83	496.16	497.48
18	203 CZK	100 чеських крон	5.67	5.67	5.69	5.70
19	703 SKK	100 словацьких крон	5.51	5.51	5.53	5.54
20	705 SIT	100 словенських толарів	1.15	1.15	1.15	1.15
21	191 HRK	100 хорватських кун	30.74	30.74	30.82	30.90
22	100 BGL	1000 болгарських левів	1.09	1.09	1.09	1.09
23	952 XOF	1000 франків КФА	3.23	3.23	3.24	3.25
24	810 RUR	10 російських рублів	3.21	3.21	3.22	3.23
25	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	4.99	4.99	5.00	5.02
26	112 BYB	10000 білоруських рублів	0.45	0.45	0.45	0.45
27	051 AMD	10000 вірменських драмів	38.80	38.80	38.90	39.01
28	233 EEK	100 естонських крон	13.35	13.35	13.38	13.44
29	398 KZT	100 казахських тенге	2.54	2.54	2.55	2.56
30	417 KGS	100 киргизьких сомів	10.89	10.89	10.99	11.02
31	428 LVL	100 латвійських латів	329.44	329.44	330.32	331.20
32	440 LTL	100 литовських літів	48.69	48.69	48.72	48.85
33	498 MDL	100 молдовських лейв	41.27	41.27	41.38	41.49
34	795 TMM	10000 туркменських манатів	4.67	4.67	4.68	4.69
35	860 UZS	100 узбецьких сумів	2.37	2.37	2.37	2.37
36	381 GEL	100 грузинських ларі	150.67	150.67	151.08	151.48
37	255	100 доларів США за розр. із Індією	155.50	155.50	155.91	156.33

валют 2 групи Класифікатора НБУ, України у лютому 1998 року

Офіційний курс

05.02.1998 р.	06.02.1998 р.	07.02.1998 р.	08.02.1998 р.	09.02.1998 р.	10.02.1998 р.	11.02.1998 р.	12.02.1998 р.	13.02.1998 р.	14.02.1998 р.
4.25	4.25	4.26	4.26	4.26	4.27	4.27	4.31	4.31	4.31
23.36	23.38	23.42	23.42	23.42	23.45	23.46	23.48	23.48	23.48
56.66	56.72	56.81	56.81	56.81	56.89	56.91	56.94	56.94	56.94
24.99	25.01	25.05	25.05	25.05	25.09	25.10	25.12	25.12	25.12
112.61	112.73	112.91	112.91	112.91	113.06	113.12	117.73	117.73	117.73
9.29	9.30	9.32	9.32	9.32	9.33	9.33	9.45	9.45	9.45
49.81	49.88	49.94	49.94	49.94	50.01	50.03	50.29	50.29	50.29
53.70	53.76	53.85	53.85	53.85	53.92	53.95	54.30	54.30	54.30
12.69	12.70	12.72	12.72	12.72	12.74	12.74	12.51	12.51	12.51
54.56	54.62	54.71	54.71	54.71	54.78	54.81	55.21	55.21	55.21
2.32	2.32	2.32	2.32	2.32	2.33	2.33	2.33	2.33	2.33
51.55	51.61	51.69	51.69	51.69	51.76	51.78	51.82	51.82	51.82
5.68	5.68	5.69	5.69	5.69	5.70	5.70	5.91	5.91	5.91
0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09
632.69	633.38	634.39	634.39	634.39	635.24	635.54	637.49	637.49	637.49
113.10	113.23	113.41	113.41	113.41	113.56	113.61	113.09	113.09	113.09
482.89	483.42	484.19	484.19	484.19	484.84	485.06	494.83	494.83	494.83
5.48	5.48	5.49	5.49	5.49	5.50	5.50	5.67	5.67	5.67
5.45	5.45	5.46	5.46	5.46	5.47	5.47	5.51	5.51	5.51
1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.13	1.13	1.15	1.15	1.15
30.03	30.06	30.11	30.11	30.11	30.15	30.16	30.74	30.74	30.74
1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.06	1.09	1.09	1.09
3.16	3.16	3.17	3.17	3.17	3.17	3.17	3.23	3.23	3.23
3.20	3.21	3.21	3.21	3.21	3.21	3.21	3.22	3.21	3.21
4.97	4.97	4.98	4.98	4.98	4.99	4.99	4.99	4.99	4.99
0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45
38.59	38.64	38.70	38.70	38.70	38.75	38.77	38.80	38.80	38.80
13.31	13.43	13.50	13.50	13.50	13.40	13.40	13.34	13.39	13.35
2.53	2.53	2.54	2.54	2.54	2.54	2.54	2.54	2.54	2.54
10.75	10.76	10.86	10.86	10.86	10.88	10.88	10.89	10.89	10.89
327.71	328.07	328.59	328.59	328.59	329.03	329.19	329.44	329.44	329.44
48.34	48.39	48.47	48.47	48.47	48.53	48.56	48.59	48.59	48.59
41.23	41.18	41.25	41.25	41.25	41.30	41.32	41.36	41.27	41.27
4.64	4.65	4.65	4.65	4.65	4.66	4.66	4.67	4.67	4.67
2.37	2.37	2.37	2.37	2.37	2.37	2.37	2.37	2.37	2.37
149.88	150.05	150.29	150.29	150.29	150.49	150.56	150.67	150.67	150.67
154.68	154.85	155.10	155.10	155.10	155.30	155.38	155.50	155.50	155.50
19.02.1998 р.	20.02.1998 р.	21.02.1998 р.	22.02.1998 р.	23.02.1998 р.	24.02.1998 р.	25.02.1998 р.	26.02.1998 р.	27.02.1998 р.	28.02.1998 р.
4.42	4.43	4.45	4.45	4.45	4.47	4.46	4.48	4.51	4.52
23.68	23.78	23.87	23.87	23.87	23.97	24.07	24.17	24.34	24.40
57.62	57.86	58.08	58.08	58.08	58.32	58.38	58.61	59.02	59.17
25.33	25.44	25.53	25.53	25.53	25.64	25.74	25.83	26.02	26.08
117.92	118.42	118.88	118.88	118.88	119.37	121.28	121.75	122.60	122.90
9.40	9.44	9.48	9.48	9.48	9.52	9.55	9.58	9.65	9.67
50.56	50.73	50.97	50.97	50.97	51.18	51.20	51.39	51.75	51.88
54.42	54.65	54.86	54.86	54.86	55.09	55.20	55.41	55.80	55.94
12.09	12.14	12.19	12.19	12.19	12.24	12.03	12.07	12.16	12.19
55.07	55.30	55.51	55.51	55.51	55.74	55.97	56.18	56.57	56.71
2.38	2.40	2.40	2.40	2.40	2.41	2.45	2.46	2.48	2.49
52.26	52.49	52.69	52.69	52.69	52.91	53.14	53.35	53.72	53.85
5.97	6.00	6.02	6.02	6.02	6.04	6.07	6.10	6.14	6.15
0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09	0.09
641.48	644.21	648.70	648.70	648.70	649.38	652.65	655.17	659.76	661.39
114.24	114.72	115.16	115.16	115.16	115.64	115.17	115.62	116.43	116.72
493.55	495.64	497.56	497.56	497.56	499.62	501.94	503.88	507.40	508.66
5.63	5.66	5.68	5.68	5.68	5.70	5.79	5.81	5.85	5.87
5.52	5.54	5.57	5.57	5.57	5.59	5.63	5.65	5.69	5.71
1.14	1.14	1.15	1.15	1.15	1.15	1.16	1.16	1.17	1.17
30.50	30.63	30.75	30.75	30.75	30.87	31.05	31.17	31.39	31.46
1.08	1.08	1.09	1.09	1.09	1.09	1.10	1.10	1.11	1.11
3.21	3.22	3.23	3.23	3.23	3.24	3.26	3.28	3.30	3.31
3.24	3.25	3.26	3.26	3.26	3.27	3.29	3.30	3.32	3.33
5.05	5.05	5.08	5.08	5.08	5.10	5.12	5.14	5.17	5.19
0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.44	0.44	0.44	0.44
39.13	39.30	39.45	39.45	39.45	39.61	39.79	39.94	40.22	40.32
13.43	13.54	13.58	13.58	13.58	13.66	13.84	13.87	13.84	13.94
2.57	2.58	2.59	2.59	2.59	2.60	2.61	2.62	2.63	2.42
11.06	11.10	11.15	11.15	11.15	11.19	11.24	11.29	11.36	11.39
326.73	328.12	329.38	329.38	329.38	330.75	332.20	339.14	341.51	342.36
49.01	49.22	49.41	49.41	49.41	49.61	49.83	50.02	50.37	50.50
41.62	41.80	41.96	41.96	41.96	42.04	42.23	42.39	42.69	42.79
4.71	4.73	4.75	4.75	4.75	4.76	4.79	4.80	4.84	4.85
2.38	2.39	2.40	2.40	2.40	2.41	2.42	2.43	2.45	2.45
151.97	152.61	153.20	153.20	153.20	153.84	154.51	155.11	156.19	156.58
156.83	157.50	158.10	158.10	158.10	158.76	159.46	160.07	161.19	161.59

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний список комерційних банків здійснення яких комерційні банки отримали ліцензії

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний фонд, грн.	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації
м. Київ і Київська область					
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк "УКРАЇНА"	ВАТ	46 738 150	27.09 1991 р.	2
2	Акціонерний комерційний банк соціального розвитку "УКРОЦБАНК"	ВАТ	27 254 072	27.09 1991 р.	3
3	Державний спеціалізований комерційний ОЩАДНИЙ БАНК України	ДЕР	9 402 000	31.12 1991 р.	4
4	Державний експортно-імпортний банк України "УКРЕКСІМБАНК"	ДЕР	100 000 + 200 млн. доларів США	23.01 1992 р.	5
5	Акціонерний інноваційний банк "УКРІНБАНК"	ВАТ	20 000 000	02.10 1991 р.	9
6	Акціонерний комерційний банк розвитку промисловості будівельних матеріалів "БУДМБАНК"	ВАТ	1 150 000	02.10 1991 р.	10
7	Акціонерний банк "АЖІО"	ВАТ	6 712 000	02.10 1991 р.	11
8	Акціонерний "КИЇВСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК"	ВАТ	2 300 000	07.10 1991 р.	15
9	Акціонерний комерційний банк "ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	ВАТ	7 500 000	07.10 1991 р.	16
10	Акціонерний комерційний банк "ЛІВ БАНК"	ВАТ	3 176 461	08.10 1991 р.	17
11	Акціонерний банк "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ВАТ	9 120 000	07.10 1991 р.	18
12	Акціонерний комерційний банк "КОРАЛ-БАНК"	ВАТ	2 201 180	08.10 1991 р.	19
13	Акціонерний банк "ІНКО"	ВАТ	1 000 000	08.10 1991 р.	20
14	Акціонерний комерційний український банк "ВІДРОДЖЕННЯ"	ВАТ	682 537	09.10 1991 р.	21
15	Акціонерний комерційний банк "ТРАНСБАНК"	ВАТ	7 000 000	09.10 1991 р.	22
16	Акціонерне товариство "ГРАДОБАНК"	ВАТ	96 000 000	09.10 1991 р.	23
17	Український акціонерний комерційний банк розвитку нафтогазового комплексу "УКРНАФТОГАЗБАНК"	ВАТ	20 462 765	30.10 1991 р.	26
18	Акціонерний комерційний банк "КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ БАНК"	ВАТ	2 500 000	15.10 1991 р.	33
19	Акціонерний банк економічного розвитку "ЕКОНОМБАНК"	ВАТ	120 000	16.10 1991 р.	34
20	Комерційний банк "ФІНАНСИ І КРЕДИТ"	ТОВ	4 000 000	30.10 1991 р.	63
21	Акціонерний банк "ЕНЕРГОБАНК"	ВАТ	10 151 430	31.10 1991 р.	68
22	Акціонерний комерційний банк "КИЇВ-ПРИВАТ"	ВАТ	7 500 000	31.10 1991 р.	69
23	Український акціонерний банк "РЕЗИДЕНТ"	ВАТ	20 730	09.12 1991 р.	70
24	Комерційний банк "Кредитно-фінансова спілка "ЕКСПОБАНК"	ТОВ	7 000 000	26.12 1991 р.	75
25	Акціонерний банк "СТАРОКИЇВСЬКИЙ"	ЗАТ	2 700 000	31.12 1991 р.	79
26	Акціонерний банк "ПОЛІССЯ"	ВАТ	2 802 836	01.09 1992 р.	81
27	Акціонерний комерційний "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК"	ВАТ	1 725 000	30.01 1992 р.	83
28	Акціонерно-комерційний банк "РОСЬ"	ВАТ	2 505 091	13.02 1992 р.	85
29	Комерційний банк "КОНТИНЕНТ"	ТОВ	100	28.02 1992 р.	88
30	Акціонерний комерційний банк "АЛЬЯНС"	ВАТ	1 775 300	10.03 1992 р.	89
31	Комерційний банк "САНА"	ТОВ	100 000	18.03 1992 р.	91
32	Акціонерно-комерційний банк "ІНТЕРБАНК"	ВАТ	3 600 000	23.03 1992 р.	93
33	Акціонерний поштово-пенсійний банк "АВАЛЬ"	ВАТ	19 398 206	27.03 1992 р.	94
34	Акціонерний банк "АНТЕК"	ЗАТ	25 000	15.04 1992 р.	104
35	Акціонерний комерційний банк "СЛАВУТИЧ"	ВАТ	4 460 672	16.05 1992 р.	110
36	Всеукраїнський акціонерний банк "ВАБАНК"	ВАТ	11 250 820	02.07 1992 р.	120
37	Комерційний банк "АЛЕКС"	ТОВ	558 000	15.07 1992 р.	123
38	Акціонерний комерційний банк "СИНДИКАТ"	ВАТ	3 050 000	16.07 1992 р.	124
39	Український акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк "ПРОМІНВЕСТБАНК"	ЗАТ	200 175 000	26.08 1992 р.	125
40	"УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"	ЗАТ	6 883 030	30.10 1992 р.	127

* Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

** Перелік операцій, що підлягають ліцензуванню, опубліковано на сторінці 34.

України та перелік операцій, на право яких ліцензію Національного банку України*

За станом на 10 березня 1998 року

№	Юридична адреса	Номер ліцензії	Дата одержання ліцензії	Операції, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію НБУ**
	м. Київ, пров. Рильський, 10	3	02.08 1996 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35
	м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	21.11 1996 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,2,23
	м. Київ, просп. Науки, 7	148	27.11 1997 р.	1,3,6,8,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,29,30,32,33,34, ліц. № 188 - 5
	м. Київ, вул. Хрещатик, 8	2	09.07 1996 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35
	м. Київ, вул. Інститутська, 12-а	23	02.10 1997 р.	1,3,7,11,26,27,32,33,15,16,17,19,20,21,22,23,30,4,6,8,10,12,13,14,2,31,29
	м. Київ, вул. Володимирська, 24	—	—	—
	м. Київ, вул. Лоскося, 9	4	02.02 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,30,31,32,33,34,12,29,2,4
	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 24	144	26.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,26,30,31,33
	м. Київ, вул. П.Сагайдачного, 17	27	29.08 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, вул. Жилиняська, 27	45	26.10 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,30,31,32,33,34
	м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,2
	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	180	04.09 1997 р.	3,6,7,8,11,27,32,33
	м. Київ, вул. Мечникова, 18	—	—	—
	м. Київ, вул. Коцюбинського, 7-а	—	—	—
	м. Київ, вул. Фізкультури, 9	33	26.02 1998 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, вул. Андрі Барбюса, 9-а	—	27.11 1997 р.	1,3,16,20,33
	м. Київ, вул. Празька, 5	13	09.07 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35
	м. Київ, вул. І.Кудри, 32	116	30.10 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,15,16,19,20,26,27,30,32,33,17,4,10,29,14
	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	—	—	—
	м. Київ, вул. Тургенєвська, 38	28	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	46	26.10 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, пров. Рильський, 10	38	30.10 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,26,27,28,29,30,32,33,34,22,23
	м. Київ, вул. Вокзальна, 7	—	—	—
	м. Київ, вул. Володарського, 2/4	15	21.11 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	130	26.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,26,27,30,32,33
	м. Київ, вул. Володимирська, 60	58	10.10 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	02.10 1997 р.	1,3,7,9,11,13,15,16,18,19,20,30,32,33,6,8
	Київська обл., м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 4	9	24.07 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,18,19,20,26,27,30,32,33,4,31
	м. Київ, вул. Грушевського, 10	—	—	—
	м. Київ, просп. Відрадний, 73	97	05.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,30,32,33,27
	м. Київ, вул. Сагайдачного, 37-а	—	—	—
	м. Київ, вул. Індустріальна, 27	102	05.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
	м. Київ, вул. Лескова, 9	10	06.03 1998 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,30,31,32,33,34,35,2
	м. Київ, Повітрофлотський просп., 94	—	—	—
	м. Київ, вул. Фрунзе, 47	80	21.11 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,26,28,29,30,32,33,34
	м. Київ, вул. Зоологічна, 5	35	24.04 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,2
	м. Київ, вул. Горького, 114	—	—	—
	м. Київ, вул. Воровського, 22	100	12.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,27,30,32,33
	м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	29.12 1997 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,2
	м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

41	Акціонерний комерційний банк "МРІЯ"	ВАТ	5 130 363	11.11 1992 р.	128
42	Акціонерний комерційний банк "ГЕОСАНТІС"	ВАТ	3 090 000	10.12 1992 р.	133
43	Акціонерний банк "ЛІГА"	ВАТ	250 000	11.12 1992 р.	134
44	Акціонерний банк "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	ВАТ	6 500 000	25.12 1992 р.	138
45	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКСБАНК"	ВАТ	15 000 000	29.12 1992 р.	139
46	Комерційний банк "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	ТОВ	3 600 000	13.01 1993 р.	142
47	Акціонерний банк "АЛЛОНЖ"	ВАТ	15 000 000	29.01 1993 р.	148
48	Інвестиційно-акціонерний банк "ІНТРАСТБАНК"	ВАТ	92 345	15.03 1993 р.	154
49	Акціонерний комерційний "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ВАТ	2 230 000	18.03 1993 р.	155
50	"КИЇВСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ТОВ	3 868 800	24.03 1993 р.	158
51	Міжнародний акціонерний комерційний банк "ХРИСТІЯНСЬКИЙ БАНК"	ВАТ	50 000	01.04 1993 р.	160
52	Акціонерний інвестиційний банк "ЮНІВЕРС"	ВАТ	150 000	21.04 1993 р.	162
53	Комерційний банк "ДЕМОСБАНК"	ТОВ	4 000 000	21.04 1993 р.	164
54	Акціонерний комерційний банк "УКРХАРЧОПРОМБАНК"	ВАТ	2 960 155	28.04 1993 р.	165
55	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК"	ЗАТ	200 000	05.05 1993 р.	166
56	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	ВАТ	6 874 871	14.05 1993 р.	167
57	Акціонерний комерційний банк розвитку малого та середнього бізнесу "АНТАРЕС"	ВАТ	3 500 000	18.05 1993 р.	168
58	Акціонерне товариство "КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА"	ЗАТ	22 261 000	19.05 1993 р.	169
59	Акціонерний комерційний банк "КИЇВ"	ВАТ	12 874 200	19.05 1993 р.	171
60	Комерційний банк сприяння розвитку підприємництва "ЗГОДА"	ТОВ	2 420 000	19.05 1993 р.	172
61	Акціонерний банк "БАНКІРСЬКИЙ ДІМ"	ВАТ	8 260 000	11.06 1993 р.	175
62	Акціонерний комерційний банк "АРКАДА"	ВАТ	8 015 000	23.06 1993 р.	177
63	Акціонерний комерційний банк "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	ЗАТ	1 205 040	12.07 1993 р.	181
64	Акціонерний банк "УКРГАЗБАНК"	ВАТ	2 300 000	21.07 1993 р.	183
65	ІПОТЕЧНИЙ комерційний акціонерний банк	ВАТ	2 350 000	10.08 1993 р.	189
66	Акціонерний комерційний банк споживчої кооперації "КИЇВКООПБАНК"	ВАТ	1 817 000	27.08 1993 р.	195
67	Акціонерний банк "ЛАНБАНК"	ВАТ	150 000	21.09 1993 р.	197
68	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ акціонерний банк	ВАТ	2 355 590	21.09 1993 р.	198
69	Акціонерний комерційний банк "ЗЕВС"	ВАТ	18 000 000	29.09 1993 р.	199
70	Акціонерний банк "ЛІКО"	ВАТ	1 000 000	13.10 1993 р.	201
71	Акціонерний банк "СТОЛИЧНИЙ"	ЗАТ	3 280 000	22.10 1993 р.	202
72	Акціонерний комерційний банк "УКООПСПІЛКА"	ВАТ	2 260 100	25.10 1993 р.	204
73	Акціонерний комерційний банк "НАДРА"	ВАТ	10 405 630	26.10 1993 р.	205
74	Акціонерний банк "НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	ЗАТ	9 000 000	09.11 1993 р.	210
75	Комерційний банк "БЕРЕГІНЯ"	ТОВ	1 779 665	17.11 1993 р.	213
76	Акціонерний комерційний банк "ЮНЕКС"	ВАТ	8 000 000	03.12 1993 р.	216
77	Акціонерний банк "МЕТА-БАНК"	ЗАТ	2 000 000	03.12 1993 р.	217
78	Акціонерний комерційний банк "КОНКОРДІЯ-БАНК"	ЗАТ	4 382 870	03.12 1993 р.	218
79	Акціонерний банк "СИНТЕЗ"	ВАТ	4 725 000	24.12 1993 р.	221
80	Акціонерний банк "АВТОРИТЕТ"	ВАТ	7 000 000	24.12 1993 р.	222
81	Акціонерний банк "ОБОЛОНЬ"	ВАТ	1 860 000	26.01 1994 р.	227
82	Акціонерний банк "ОЛ-БАНК"	ЗАТ	7 783 600	26.01 1994 р.	228
83	Акціонерний комерційний банк "ФОРУМ"	ВАТ	6 000 000	31.01 1994 р.	231
84	Акціонерний банк "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	ЗАТ	100 000	31.01 1994 р.	232
85	Акціонерний банк "ВПЧИЗНА"	ВАТ	2 200 000	18.03 1994 р.	239
86	Акціонерний комерційний банк "РОСТОК БАНК"	ЗАТ	6 894 460	25.03 1994 р.	240
87	Акціонерний банк "ЕКСПРЕС-БАНК"	ВАТ	4 931 000	12.04 1994 р.	243
88	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	ЗАТ	2 498 750	28.04 1994 р.	245
89	Акціонерний комерційний банк "ІНТЕГРАЛ"	ВАТ	7 604 227	30.09 1994 р.	250
90	Акціонерний банк "ЕТАЛОН"	ЗАТ	3 400 000	29.06 1995 р.	252
91	Акціонерний комерційний банк "НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	ЗАТ	5 769 000	30.01 1998 р.	255
92	Акціонерний банк "УКРГАЗПРОМБАНК"	ВАТ	7 200 000	27.03 1995 р.	256
93	КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	ЗАТ	12 107 500	17.04 1995 р.	257

* За станом на 10.03 1998 р. офіційно не затверджена.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Київ, вул. Гоголівська, 22/24	79	30.01 1997 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32,34
м. Київ, вул. Щербаківська, 35	25	30.01 1997 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Велика Житомирська, 6/11	—	—	—
м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	29.08 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	26.02 1998 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,32,33,34,31,2,4
м. Київ, просп. Червонозоряний, 51	72	30.10 1997 р.	3,6,7,8,9,11,13,13,27,33,15,16,18,19,20,4,29,31,30
м. Київ, вул. Шота Руставелі, 5	181	06.03 1998 р.	3,7,8,9,11,13,27,32,33,1,30,31,6,10,14,15,16,17,19,20,12,28,29,34
м. Київ, вул. Героїв Дніпра, 36-в	—	—	—
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	134	27.02 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	51	10.10 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,26,27,30,32,33
м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 6	—	—	—
м. Київ, вул. Арсенальна, 9/11	—	—	—
м. Київ, вул. Валоська, 18/17	67	30.01 1997 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1	52	23.10 1996 р.	1,3,4,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Вороб'ячого, 5	—	—	—
м. Київ, вул. Щорса, 15	—	—	Відкликана ліцензія. Постанова Правління НБУ № 37 від 04.02 1998 р.
м. Київ, вул. Лагерна, 38	161	03.07 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,15,16,17,19,20,21,26,27,28,30,32,33,31,14
м. Київ, вул. Хрещатик, 2	111	26.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22	14	28.12 1997 р.	1,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,32,33,34,2
м. Київ, вул. Народного Ополчення, 5	158	06.03 1998 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,26,27,30,32,33,29,31,34
м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	136	26.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35
м. Київ, вул. Суворова, 4/6	80	30.01 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,18,19,20,27,29,30,31,32,33
м. Київ, просп. Червонозоряний, 123	—	—	Відкликана ліцензія. Постанова Правління НБУ № 229 від 14.07 1997 р.
м. Київ, вул. Єреванська, 1	123	29.12 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,21,26,27,30,32,33,4,12,14,28,31,5,29,22,23
м. Київ, вул. Межигірська, 83	127	03.07 1997 р.	1,3,7,9,11,15,16,17,19,20,21,22,26,32,33
м. Київ, вул. Патриса Лумумби, 21	51	28.10 1997 р.	1,3,6,7,9,11,13,26,27,32,33,15,16,18,19,20
м. Київ, вул. Суворова, 9	—	—	—
м. Київ, вул. Предславинська, 23	109	24.07 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,26,27,30,31,33
м. Київ, вул. Комінтерну, 15	41	02.10 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,25,27,28,29,30,31,32,33,34,23
м. Київ, Конрактова площа, 4	—	—	—
м. Київ, просп. Возз'єднання, 15	114	06.03 1998 р.	3,5,7,8,9,11,13,27,30,32,33,1,31
м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	02.08 1996 р.	6,7,8,9,10,11,12,13,27,30,32,33,3,1,14,34,29,15,16,18,19,20,21
м. Київ, вул. Пушківська, 42/4	21	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,25,27,28,29,30,31,32,33,34,35,2
м. Київ, Русанівська набережна, 18	78	06.03 1998 р.	1,3,6,7,8,11,13,27,32
Київська обл., м. Біла Церква, вул. Росьова, 6	39	30.12 1996 р.	1,3,6,7,8,11,12,13,30,33
м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	56	10.10 1996 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,33,34
м. Київ, вул. Оболонська, 47	—	—	—
м. Київ, вул. Вороб'ячого, 6	186	06.03 1998 р.	3,5,7,8,9,11,13,32,33,1,27
м. Київ, вул. Івана Кудрі, 5	30	18.12 1997 р.	3,5,7,8,9,10,11,13,15,16,19,20,27,30,32,33,1,26,17,21,29,31
м. Київ, вул. Дмитрова, 9-а	53	03.07 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,26,27,29,30,31,33,22,28,34
м. Київ, Оболонський проспект, 26	—	—	—
м. Київ, вул. Марини Раскової, 19	11	09.07 1996 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, бул.Верховної Ради, 7	62	18.12 1997 р.	1,3,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,30,31,33,23
м. Київ, вул. В.Яна, 3/5	—	—	—
м. Київ, вул. Волянська, 35	117	26.12 1996 р.	1,3,5,7,8,9,10,11,13,15,16,18,19,20,21,27,30,32,33
м. Київ, бул. І.Лєпса, 4	115	07.08 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,27,28,29,30,31,32,33,5
м. Київ, Позитрофлютський просп., 25	89	24.07 1997 р.	1,3,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,19,20,25,30,31,32,33,17,21,22
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	82	21.11 1996 р.	1,3,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,26,27,30,31,33
м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	24.04 1997 р.	1,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,2
м. Київ, вул. Вишгородська, 51/1	57	05.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	103	14.08 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,18,19,20,26,27,30,33,34,21
м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	29.12 1997 р.	1,3,5,7,8,9,11,13,15,16,17,19,20,27,30,31,32,33,10,28,29,34,23,21,22
м. Київ, бул. Л.Українки, 34'	—	—	—

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

94	Акціонерний банк "КІЇВСЬКА РУСЬ"	ЗАТ	2 450 000	30.05 1996 р.	258
95	Акціонерний комерційний банк "СОСЬЄТЕ ЖЕНЕРАЛЬ УКРАЇНА"	ЗАТ	23 311 200	07.06 1996 р.	260
96	Акціонерний комерційний банк "АВІАТЕКБАНК"	ЗАТ	7 000 000	26.09 1996 р.	262
97	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ЗАТ	2 400 000	30.12 1996 р.	264
98	Комерційний банк "ІНКОМБАНК-УКРАЇНА"	ТОВ	20 971 000	20.05 1997 р.	266
99	Акціонерний банк "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ЗАТ	2 210 000	20.06 1997 р.	267
100	Акціонерний банк "КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	ЗАТ	28 275 000	05.08 1997 р.	268
101	Акціонерний комерційний банк "КРЕДИТАНШТАЛТ УКРАЇНА"	ЗАТ	21 160 000	02.09 1997 р.	269
102	Акціонерний банк "АНДРІВСЬКИЙ"	ЗАТ	2 370 000	09.10 1997 р.	270
103	Акціонерний банк "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	ЗАТ	20 971 000	15.12 1997 р.	271
104	Акціонерний комерційний "ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК"	ВАТ	12 500 000	29.12 1997 р.	272
105	Акціонерний комерційний банк "РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА"	ЗАТ	21 625 000	02.03 1998 р.	273
Вінницька область					
—	—	—	—	—	—
Волинська область					
106(1)	Комерційний банк "ВОЛИНЬОРГІНВЕСТБАНК"	ТОВ	3 000 000	04.01 1992 р.	80
107(2)	Комерційний банк "ЗАХІДІНКОМБАНК"	ТОВ	3 600 000	11.03 1993 р.	153
108(3)	БАНК ДЕПОЗИТНО-КРЕДИТНИЙ (УКРАЇНА) ЛТД у м. Луцьку	ТОВ	22 469 000	28.02 1997 р.	265
Дніпропетровська область					
109(1)	Акціонерний комерційний банк "ПІВДЕНКОМБАНК"	ВАТ	5 398 910	03.10 1991 р.	12
110(2)	Комерційний банк "ПРИВАТБАНК"	ТОВ	45 000 000	19.03 1992 р.	92
111(3)	Акціонерний комерційний банк "НОВИЙ"	ЗАТ	2 689 974	06.04 1992 р.	101
112(4)	Комерційний банк "ГЕОБАНК"	ТОВ	100 000	10.01 1993 р.	140
113(5)	Акціонерний комерційний банк "ПРИЧОРНОМОР'Я"	ВАТ	3 200 000	21.04 1993 р.	163
114(6)	Акціонерний банк "КРЕДИТ-ДНІПРО"	ЗАТ	21 888 000	07.07 1993 р.	180
115(7)	Криворізький акціонерний банк "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	ВАТ	322 463	05.11 1993 р.	208
116(8)	Акціонерний банк "ДІАМАНТ"	ЗАТ	2 360 700	17.11 1993 р.	212
117(9)	Акціонерний банк "РАДАБАНК"	ЗАТ	2 700 000	03.12 1993 р.	220
118(10)	Комерційний банк "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	ТОВ	6 673 700	31.01 1994 р.	236
119(11)	Акціонерний комерційний банк "ЮГКОКОБАНК"	ЗАТ	11 348 500	22.06 1994 р.	247
120(12)	Акціонерний комерційний банк "ТЕХНОБАНК"	ЗАТ	2 500 000	23.06 1994 р.	248
121(13)	Акціонерно-комерційний банк інвестування реконструкції і розвитку "ЗАВОДБАНК"	ВАТ	3 050 000	20.12 1994 р.	251
122(14)	Комерційний банк "КЛАСИК"	ТОВ	2 207 800	06.10 1995 р.	254
123(15)	Український банк міжнародного співробітництва "ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК"	ЗАТ	2 206 000	18.10 1996 р.	263
Донецька область					
124(1)	Донецький акціонерний банк "ІКАР-БАНК"	ВАТ	4 140 000	01.10 1991 р.	6
125(2)	Акціонерний банк "ДОНВУГЛЕКОМБАНК"	ВАТ	2 300 000	01.10 1991 р.	7
126(3)	Макіївський акціонерний комерційний банк "ШАХТЕКОНОМБАНК"	ВАТ	2 450 000	01.10 1991 р.	8
127(4)	Акціонерно-комерційний банк "КАПІТАЛ"	ВАТ	3 000 000	31.10 1991 р.	65
128(5)	Акціонерний комерційний банк "АЗОВ-БАНК"	ВАТ	2 500 000	31.10 1991 р.	67
129(6)	ЗАТ з іноземними інвестиціями і участю українського капіталу "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	ЗАТ	23 000 000	23.12 1991 р.	73
130(7)	Донецький комерційний біржовий банк "ДОНБІРЖБАНК"	ТОВ	6 595 948	27.12 1991 р.	78
131(8)	Донецький акціонерно-комерційний МІСЬКИЙ БАНК	ЗАТ	13 160 000	06.04 1992 р.	99
132(9)	Комерційний банк "ПАРИТЕТ"	ТОВ	1 633 000	22.01 1993 р.	146
133(10)	Акціонерний банк "ТРАСТ"	ЗАТ	1 236	25.03 1993 р.	159
134(11)	Сільськогосподарський акціонерний банк "СІЛЬГОСПБАНК"	ВАТ	2 660 938	19.05 1993 р.	170
135(12)	Акціонерно-комерційний банк "ПРОМЕКОНОМБАНК"	ВАТ	2 200 019	25.08 1993 р.	194
136(13)	Комерційний банк "ПОЛІС"	ТОВ	300 000	22.10 1993 р.	203
137(14)	Акціонерний комерційний банк "ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	ЗАТ	2 438 237	24.11 1993 р.	214
138(15)	Комерційний банк "ФДС"	ТОВ	430 000	25.04 1994 р.	244
Житомирська область					
139(1)	Комерційний банк "АМАСКО"	ТОВ	3 000 000	01.04 1993 р.	161

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 52-б	19	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	40	27.03 1997 р.	1,3,6,7,8,11,13,15,16,17,19,20,21,22,23,28,30,31,32,33
м. Київ, просп. Перемоги, 14	108	03.11 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,13,15,16,18,19,20,26,27,30,32,33,12,14,28,34,21,14,28,29,31
м. Київ, просп. Червонозоряний, 132	171	06.03 1998 р.	3,4,6,10,11,13,14,28,30,31,32,33,34,15,17,19,20,21,22,29,1
м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	174	23.06 1997 р.	1,2,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,27,28,29,30,31,32,33,34,15,16,17,19,20,21,22
м. Київ, просп. Червонозоряний, 132	178	02.10 1997 р.	3,8,9,11,13,32,27,33,15,16,17,19,20,21
м. Київ, вул. Червоноармійська, 34	179	02.09 1997 р.	4,6,7,8,10,11,13,28,30,31,32,33,15,16,17,19,20,21,22,23
м. Київ, вул. І.Франка, 29	185	14.11 1997 р.	18,32,3,4,6,7,8,9,11,13,15,17,19,20,21,22,27,28,29,30,31,33
м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10	183	06.03 1998 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,15,16,18,19,20,27,32,33,10,12,28,29,30,4
м. Київ, вул. Комінтерну, 28	—	—	—
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	189	15.01 1998 р.	3,6,7,8,9,11,13,27,32,33
м. Київ, вул. Воровського, 40	—	—	—
—	—	—	—
м. Луцьк, вул. Коперника, 8	59	03.07 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,26,27,30,32,33,14,31,4
м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	21.11 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Луцьк, вул. Шопена, 1	176	03.07 1997 р.	15,16,17,19,20,21,22,1,3,7,8,9,11,13,26,32,33
м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 12	44	30.01 1997 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	22	26.02 1998 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса,93	112	26.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,32,33,34
м. Дніпропетровськ, вул. Білостецького, 159	—	—	—
м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	88	05.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	70	21.11 1996 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. К.Лібкнехта, 5	—	—	—
м. Дніпропетровськ, вул. Херсонська, 10-а	125	26.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,27,30,32,33
м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1	166	24.04 1997 р.	1,3,7,8,9,6,10,11,13,30,27,32,33,4,12,14,28,29,31,15,16,17,19,20,21
м. Дніпропетровськ, вул. Мечникова, 7	113	26.02 1998 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,29,28,30,31,32,33,34
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 10	160	26.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Дніпропетровськ, Набережна ім. Леніна, 29	153	03.07 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,26,27,30,33,2,4,14,12,29,29,31,32,34
м. Дніпропетровськ, вул. Калініна, 75	170	09.10 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,27,33,32,15,16,18,19,20
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	110	24.04 1997 р.	1,6,7,8,9,3,11,13,15,16,17,19,20,32,27,33,14,30,26,31
Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Цюлковського, 7	177	06.03 1998 р.	1,3,7,8,9,11,13,32,33,27,30,31
м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	05.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Донецьк, вул. Артема, 63	18	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
Донецька обл., м. Макіївка, пл.Радянська,2	93	30.05 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,26,27,30,32,33,15,16,18,19,20
м. Донецьк, вул. Артема, 110	122	30.05 1997 р.	1,3,7,8,9,11,13,15,16,18,19,20,26,27,30,32,33,4,6,10,14,29,31,17,21,22
Донецька обл., м. Маріуполь, просп. Леніна, 35	87	21.11 1996 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,26,30,32,33
м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	09.07 1996 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35
м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	09.10 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,11,12,13,26,28,29,32,34,15,16,17,19,20,21,22,23,30,31
м. Донецьк, вул. Пушкіна, 20	85	30.10 1997 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,26,30,32,34,23,33,27,28,29,31,21,22
м. Донецьк, вул. Ходаківського, 5	—	—	Відкликана ліцензія. Постанова Правління НБУ № 3 від 04.01 1998 р.
м. Донецьк, пр. Миру, 8	—	—	—
м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	05.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,18,19,20,27,30,31,32,33
м. Донецьк, Ленінський просп., 4	182	06.03 1998 р.	1,3,6,7,8,11,13,32,33
м. Донецьк, просп. Ілліча, 109-а	—	—	—
м. Донецьк, просп. Титова, 8-б	155	24.07 1997 р.	3,7,8,9,11,30,32,33,1,6,13,31,4,15,16,18,19,20
м. Донецьк, Путилівська Роща, ВПУ № 67	—	—	—
Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Нігуруцька, 16	74	30.05 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,16

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Закарпатська область					
140(1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "ЛІСБАНК"	ВАТ	762 823	04.10.1991 р.	14
141(2)	Комерційний кооперативний інвестиційний банк "КООПІНВЕСТБАНК"	ТОВ	2 250 000	16.12.1992 р.	135
142(3)	Акціонерний комерційний банк "СФРВІС"	ВАТ	2 200 000	29.07.1993 р.	188
Запорізька область					
143(1)	Акціонерний комерційний банк "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ВАТ	3 821 260	16.10.1991 р.	35
144(2)	Акціонерний банк "АВТОЗАБАНК"	ВАТ	3 700 000	25.05.1991 р.	43
145(3)	Комерційний акціонерний банк "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	ВАТ	15 640 542	21.10.1991 р.	44
146(4)	Акціонерний банк "ТАВРИДА-БАНК"	ВАТ	2 515 500	21.10.1991 р.	45
147(5)	Акціонерний банк "МЕТАЛУРГ"	ЗАТ	11 623 590	12.07.1993 р.	182
148(6)	Акціонерний банк "ЕЛПА"	ВАТ	7 778 500	17.11.1993 р.	211
149(7)	Акціонерний банк "МОНОЛІТБАНК"	ВАТ	508 246	31.01.1994 р.	233
Івано-Франківська область					
150(1)	Акціонерний комерційний банк "ПРИКАРПАТТЯ"	ВАТ	7 500 000	22.10.1991 р.	46
151(2)	Акціонерний комерційний банк "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	ВАТ	4 000 000	22.10.1991 р.	47
Кіровоградська область					
—					
АР Крим і м. Севастополь					
152(1)	Акціонерний комерційний банк "ТАВРІЯ"	ВАТ	2 300 000	24.10.1991 р.	51
153(2)	Азово-Чорноморський комерційний банк "АЗЧЕРКОМБАНК"	ТОВ	100 000	24.10.1991 р.	52
154(3)	Акціонерний банк "ТАВРИКА"	ВАТ	2 047 174	24.10.1991 р.	53
155(4)	Акціонерний комерційний банк "КРИМ-БАНК"	ЗАТ	1 067 601	25.10.1991 р.	54
156(5)	Акціонерний комерційний банк "ІНТЕРКОНТБАНК"	ЗАТ	2 500 000	13.12.1991 р.	71
157(6)	"ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ВАТ	2 303 570	23.12.1991 р.	74
158(7)	Відкрите акціонерне товариство "НЕВІКОН-БАНК"	ВАТ	3 075 000	20.01.1992 р.	82
159(8)	Комерційний акціонерний банк "КРИМКРЕДИТ"	ВАТ	4 180 000	21.02.1992 р.	86
160(9)	Кримський комерційний ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	ТОВ	200 000	07.05.1992 р.	108
161(10)	Комерційний банк "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	ТОВ	2 400 000	22.06.1992 р.	118
162(11)	Акціонерний банк "АБСОЛЮТ"	ЗАТ	2 430 200	26.11.1993 р.	215
163(12)	Кримський комерційний банк "КРИМ-ЮРТ"	ТОВ	1 608 823	20.01.1994 р.	225
164(13)	Акціонерний Сімферопольський банк "АКСІ-БАНК"	ВАТ	2 698 453	28.01.1994 р.	229
165(14)	Акціонерний банк "МОРСЬКИЙ"	ВАТ	2 913 000	17.05.1994 р.	246
166(15)	Акціонерний комерційний банк "ЯЛТА-БАНК"	ЗАТ	2 400 000	09.07.1996 р.	261
Луганська область					
167(1)	Комерційний банк "УКРКОМУНБАНК"	ТОВ	2 458 000	10.08.1993 р.	187
168(2)	Комерційний "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ТОВ	4 000 000	13.09.1995 р.	253
Львівська область					
169(1)	Акціонерний комерційний банк "ЕЛЕКТРОНБАНК"	ВАТ	7 000 000	10.10.1991 р.	25
170(2)	Селянський комерційний банк "ДНІСТЕР"	ВАТ	2 311 830	14.10.1991 р.	27
171(3)	Акціонерно-комерційний банк "ЛЬВІВ"	ЗАТ	2 350 754	14.10.1991 р.	28
172(4)	Міжнародний банк "КАРПАТИ"	ВАТ	2 502 500	14.10.1991 р.	29
173(5)	Комерційний банк "ГАЛІС"	ТОВ	604 422	14.10.1991 р.	30
174(6)	Акціонерний комерційний банк "ГАЛИЦЬКИЙ"	ВАТ	219 009	15.10.1991 р.	31
175(7)	Комерційний банк "ДНІСТЕР-БАНК"	ТОВ	55 210	15.10.1991 р.	32
176(8)	Акціонерне товариство "ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК" (АТ ЗУКБ)	ЗАТ	5 827 034	31.03.1992 р.	95
177(9)	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО- ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	6 500 000	10.02.1993 р.	149
Миколаївська область					
178(1)	Миколаївський комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери "МИККОМБАНК"	ВАТ	398 003	29.04.1992 р.	105
Одеська область					
179(1)	Комерційний банк "ОДЕСА-БАНК"	ТОВ	3 600 000	17.10.1991 р.	38
180(2)	Акціонерний банк "ПОРТО-ФРАНКО"	ВАТ	2 235 010	17.10.1991 р.	39
181(3)	Акціонерний комерційний "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ВАТ	2 882 000	26.02.1992 р.	87
182(4)	Акціонерний комерційний банк "ІНВЕСТБАНК"	ЗАТ	3 500 000	31.03.1992 р.	95
183(5)	Комерційний банк "ФЕБ"	ТОВ	2 500 000	29.01.1993 р.	147

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Ужгород, вул. Волошина, 52	—	—	—
м. Ужгород, вул. Гойди, 10	105	14.08 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,26,27,28,29,30,33,34,5
м. Ужгород, вул. Б.Хмельницького, 2	172	04.09 1997 р.	1,3,6,7,33,8,9,11,13,27,32,4,31
м. Запоріжжя, вул. Сакко і Ванцетті, 3	126	05.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,18,19,20,27,30,32,33
м. Запоріжжя, просп. Леніна, 8	106	04.09 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,29,30,31,32,33,10,28
м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8	36	27.11 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,28,29,30,31,32,33,34,2
м. Запоріжжя, вул. Південноукраїнська, 2-а	84	21.11 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 19	69	21.11 1996 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 22	42	27.11 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32,33,34,2
м. Запоріжжя, пр. Леніна, 63	—	—	—
м. Івано-Франківськ, вул. Василянок, 48	96	05.06 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,25,27,30,32,33,28,29,31,34
м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 67	101	12.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
—	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 4	139	05.03 1998 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,23,27,30,32,33,4,5,29,31
м. Феодосія, вул. Р.Люксембург, 4	—	—	—
м. Севастополь, вул. Рєпіна, 1	167	12.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,32,15,16,17,19,20,21,22
м. Сімферополь, вул. Крилова, 37	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 9/16	95	02.10 1997 р.	3,6,7,8,9,10,11,12,13,27,30,32,33,4,14,29,31,5,25,15,16,18,19,20
м. Сімферополь, вул. К.Лібікнахта, 5	120	26.02 1998 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,27,29,28,30,31,32,33,34
м. Севастополь, пл. Нахімова, 2	187	30.10 1997 р.	1,3,7,11,27,32,33
м. Сімферополь, вул. Куйбишева, 60/24	141	24.04 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,32,15,16,18,19,20
м. Севастополь, вул. Леніна, 25	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	164	30.05 1997 р.	1,3,5,6,7,8,9,10,11,30,32,4,12,13,31,34,15,16,18,19,20
м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 14-а	150	04.09 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,26,27,30,32,33,15,16,18,19,20,5
м. Сімферополь, вул. Ракетна, 10	128	24.02 1998 р.	3,6,7,11,32,33
м. Сімферополь, вул. Самокиша, 30	140	27.11 1997 р.	1,3,6,7,8,11,12,13,15,16,18
м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	02.10 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,27,30,32,33,5,4,14,29,31,21,22
Автономна Республіка Крим, м. Ялта, вул. Рудальського, 8	12	03.07 1997 р.	1,3,7,8,9,11,13,27,32,33,15,16,18,19,20,21,5,12,10,14,28,29,30,34
м. Луганськ, вул. Оборонна, 20	149	26.12 1996 р.	1,3,5,6,7,8,9,11,12,13,15,16,18,19,20,27,30,31,33
м. Луганськ, вул. Оборонна, 112-а	77	24.04 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,26,27,33,15,16,18,19,20,30,32
м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	30.01 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Львів, пл. Галицька, 15	94	21.11 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,21,27,30,32,33
м. Львів, просп. Т.Шевченка, 17	54	23.10 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,26,27,30,32,33
м. Львів, вул. Окулевського, 1	107	12.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,29,30,31,32,33,34
м. Львів, вул. Зелена, 149-а	—	—	—
м. Львів, вул. В.Гнатюка, 11	—	—	—
м. Львів, вул. 700-річчя Львова, 59	—	—	—
м. Львів, вул. Наукова, 7-а	43	14.08 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34,2
м. Львів, вул. Пекарська, 23	99	12.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
—	—	—	—
м. Миколаїв, вул. Р.Люксембург, 52	—	—	—
м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а	159	24.07 1997 р.	1,2,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,26,27,30,32,33,28,29
м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	26.12 1996 р.	1,2,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,27,30,31,33
м. Одеса, вул. Єврейська, 4	118	12.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	05.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	12.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,26,27,30,32,33

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

184(6)	Комерційний банк "МІСТО-БАНК"	ТОВ	2 360 000	23.07 1993 р.	184
185(7)	Акціонерний комерційний банк "АРКАДІЯ"	ЗАТ	2 182 000	11.08 1993 р.	192
186(8)	Акціонерний комерційний банк "АРМАНД"	ЗАТ	1 600 000	05.11 1993 р.	206
187(9)	Акціонерний комерційний "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	11 614 000	05.11 1993 р.	207
188(10)	Акціонерний банк "ПІВДЕННИЙ"	ЗАТ	7 000 000	03.12 1993 р.	218
189(11)	Акціонерний комерційний банк "ФІНБАНК"	ВАТ	2 300 000	24.12 1993 р.	223
190(12)	Комерційний банк "КОНТАКТ БАНК"	ТОВ	260 000	02.02 1994 р.	238
191(13)	Комерційний банк "ІМЕКСБАНК"	ТОВ	4 000 000	29.03 1994 р.	241
Полтавська область					
192(1)	Полтавський акціонерний банк "ПОЛТАВА-БАНК"	ВАТ	3 000 000	16.10 1991 р.	37
193(2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-БАНК"	ВАТ	15 100 000	27.12 1991 р.	77
194(3)	Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК"	ВАТ	6 005 737	07.07 1993 р.	179
Рівненська область					
195(1)	Комерційний банк "ЗОРЯ"	ТОВ	1 170 000	27.05 1992 р.	115
196(2)	Комерційний банк "КНЯЖИЙ"	ТОВ	4 620 000	08.04 1994 р.	242
Сумська область					
197(1)	Акціонерний комерційний банк "СЛОБОЖАНЩИНА"	ВАТ	2 470 026	06.02 1992 р.	84
Тернопільська область					
198(1)	Акціонерний банк "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	ВАТ	2 400 000	17.10 1991 р.	41
199(2)	Акціонерний банк "СВРОЦЕНТР"	ВАТ	2 500 000	20.01 1994 р.	226
200(3)	Акціонерний банк "ТЕРНАВА"	ЗАТ	20 000	31.01 1994 р.	235
Харківська область					
201(1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УКРСИББАНК"	ВАТ	90 000 000	28.10 1991 р.	57
202(2)	Східноукраїнський енергетичний банк "МЕГАБАНК"	ВАТ	4 351 984	28.10 1991 р.	58
203(3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "РЕГІОН-БАНК"	ВАТ	4 000 000	28.10 1991 р.	59
204(4)	Акціонерний банк "РЕАЛ-БАНК"	ВАТ	8 003 600	29.10 1991 р.	60
205(5)	Харківський акціонерний комерційний "ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК"	ВАТ	3 081 000	29.10 1991 р.	61
206(6)	Акціонерний східноукраїнський біржовий банк "ГРАНТ"	ЗАТ	7 000 000	29.10 1991 р.	62
207(7)	Акціонерний комерційний банк "БАЗИС"	ВАТ	2 500 000	15.04 1992 р.	103
208(8)	Акціонерний комерційний банк "МЕРКУРІЙ"	ВАТ	3 826 000	18.11 1992 р.	129
209(9)	Акціонерний банк "ПРИВАТ-ЕКСЕЛ"	ВАТ	3 410 000	01.12 1992 р.	131
210(10)	Інвестиційно-комерційний акціонерний банк "ЕРА"	ВАТ	3 489 451	21.01 1993 р.	144
211(11)	Акціонерний комерційний банк "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	ВАТ	2 200 000	03.03 1993 р.	152
212(12)	Акціонерний комерційний Український банк ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	ВАТ	6 000 000	23.03 1993 р.	156
213(13)	Акціонерно-комерційний КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	ВАТ	11 090 000	10.08 1993 р.	190
214(14)	Акціонерний комерційний банк "ЗОЛОТІ ВОРОТА"	ВАТ	3 555 550	18.08 1993 р.	193
Херсонська область					
215(1)	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	ВАТ	2 300 000	24.03 1993 р.	157
Хмельницька область					
216(1)	Акціонерний банк "ВІКТОРІЯ"	ВАТ	2 400 000	17.10 1991 р.	40
217(2)	Акціонерний комерційний банк "ФІНАНСОВЕ ІННОВАЦІЙНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО" ("ФІАТБАНК")	ВАТ	100 000	02.04 1992 р.	97
218(3)	Комерційний акціонерний банк споживчої кооперації Хмельницької області "ПОДІЛЛЯ"	ВАТ	2 300 000	23.02 1993 р.	151
Черкаська область					
219(1)	Комерційний банк "ЧЕРКАСИ"	ТОВ	21 195	10.08 1993 р.	188
220(2)	Акціонерний банк "ЛЕВАДА"	ВАТ	2 825 760	31.01 1994 р.	234
Чернігівська область					
221(1)	Акціонерний банк "ЧЕРНІГІВБАНК"	ВАТ	3 650 000	30.10 1991 р.	64
222(2)	Комерційний акціонерний банк "ДЕМАРК"	ВАТ	7 656 620	10.07 1992 р.	122
223(3)	Акціонерний комерційний селянський банк "АГРОІНВЕСТБАНК"	ВАТ	1 290 000	04.12 1992 р.	132
224(4)	Акціонерний комерційний банк "ЗАХІДІНВЕСТБАНК"	ВАТ	6 000 000	21.01 1993 р.	145
225(5)	Акціонерний комерційний банк "СТРИЖЕНЬ"	ВАТ	100 295	05.11 1993 р.	209
226(6)	Акціонерний комерційний банк "ПОЛІКОМБАНК"	ЗАТ	4 900 000	18.08 1994 р.	249
Чернівецька область					
227(1)	Комерційний банк "БУКОВИНА"	ТОВ	2 129 600	21.05 1992 р.	114

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 11	173	05.06 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,26,27,33
м. Одеса, просп. Маршала Жукова, 83	162	26.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,26,27,30,32,33
м. Одеса, пл. Куликове Поле, 1	137	30.12 1996 р.	1,3,6,7,9,11,12,13,26,27,30,32,33
Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	29.12 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,28,30,31,32,34,5,2
м. Одеса, Французький бульвар, 10	65	21.11 1996 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4	121	05.06 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,26,27,30,32,33,15,16,17,19,20,28,29,31,34
м. Одеса, вул. Прохорівська, 45	124	04.09 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,21,22,27,30,32,33
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 8-а	157	05.12 1996 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,30,32
м. Полтава, вул. Паризької Комуни 40-а	73	10.10 1996 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,30,31,32,33
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Бутиріна, 59	142	27.03 1997 р.	1,2,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32,33,34
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	26.12 1996 р.	1,2,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,18,19,20,21,27,30,31,32,33
Рівненська обл., с. Зоря, вул. Сморгівська, 45	29	15.01 1998 р.	1,3
м. Рівне, вул. Кавказька, 9-а	50	10.10 1996 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Суми, вул. Кірова, 4	169	03.11 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,33,5,13,31,32,4,27,29,30,15,16,18,19,20
м. Тернопіль, вул. Йосипа Сліпого, 8	63	10.10 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,18,19,20,26,27,30,33
м. Тернопіль, вул. С.Стаднікової, 1	92	06.03 1998 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,18,19,20,26,27,30,32,33
м. Тернопіль, вул. Лозовецька, 13	—	—	—
м. Харків, просп. Московський, 60	75	26.02 1998 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32,33,34,35,26
м. Харків, вул. Артема, 30	163	27.03 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,27,30,31,32,33,5,21
м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	30.01 1997 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34,23
м. Харків, просп. Леніна, 60-а	20	05.06 1997 р.	1,3,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,28,30,31,32,33,34,2,9,27,29
м. Харків, вул. Чернишевського, 4	49	24.04 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,15,16,17,19,20,21,27,30,32,33,4,12,14,31,28,29,34
м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	02.07 1996 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Харків, вул. Сумська, 88	34	12.09 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,13,27,30,32,33
м. Харків, вул. Полтавський Шлях, 123	165	24.04 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,19,20,26,27,30,32,33,4,14,28,29,31,34,21,17
м. Харків, вул. Червоножовтнева, 90	37	16.04 1997 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,27,28,30,31,32,33
м. Харків, вул. Академіка Павлова, 120	146	26.12 1996 р.	1,3,4,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,27,28,29,30,31,32,33
м. Харків, Набережна Красношкільна, 24	90	21.11 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,27,30,31,32,33
м. Харків, вул. Клочківська, 3	68	18.12 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,13,15,16,17,19,20,21,30,32,33,12,4,10,14,27,28,29,31
м. Харків, вул. Лермонтовська, 23	119	24.04 1997 р.	3,7,11,13,15,16,17,19,20,21,22,32,33
м. Харків, просп. Леніна, 36	83	18.09 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,27,30,32,33,4,29,31,14,28,34
м. Херсон, вул. Комкова, 76-а	154	06.03 1998 р.	1,3,6,7,11,26,27,32,33,9,13,29,31,30
м. Хмельницький, вул. Гагаріна, 5	76	11.04 1997 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,26,27,30
м. Хмельницький, вул. Проскурівська, 19	—	—	—
м. Хмельницький, вул. Герцена, 10	64	23.10 1996 р.	1,3,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,32
м. Черкаси, вул. Гоголя, 224	—	—	—
м. Черкаси, бул. Т.Шевченка, 266/1	91	29.12 1997 р.	1,3,6,7,8,9,11,12,13,26,27,30,33,32
м. Чернігів, вул. Сербозникова, 6	133	30.05 1997 р.	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,29,28,30,31,32,33,34,23
м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	26.10 1996 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,26,27,28,29,30,31,32,33,34
м. Чернігів, вул. Т.Шевченка, 103	—	—	—
м. Чернігів, вул. Леніна, 32	48	26.10 1996 р.	1,3,4,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,26,28,29,30,31,32,33,34
м. Чернігів, просп. Жовтневої Революції, 21	—	—	—
м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	24.04 1997 р.	1,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,30,32,33,14,31,28,29,34
м. Чернівці, вул. Шкільна, 1	175	06.03 1998 р.	1,3,6,7,8,11,13,32,9,27,33,31

Перелік операцій, що підлягають ліцензуванню

Операції з готівкою

1. Касове обслуговування клієнтів.
2. Перевезення грошово-валютних цінностей (готівки, цінностей і документів із філій або головного банку) та інкасація грошової виручки власної клієнтурі.

Розрахункові операції

3. Ведення рахунків клієнтів (резидентів) та здійснення розрахунків за їх дорученням (у національній валюті України).
4. Ведення рахунків банків-кореспондентів (резидентів) та здійснення розрахунків за їх дорученням (у національній валюті України).
5. Проведення операцій із касового виконання державного/місцевого бюджету, в тому числі ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків державних/місцевих позабюджетних фондів за дорученням Національного банку України і Головного управління Державного казначейства Міністерства фінансів України.

Активні операції

6. Надання кредитів банкам.
7. Надання кредитів юридичним особам.
8. Надання кредитів фізичним особам.
9. Придбання права вимоги з поставки товарів і надання послуг, прийняття ризику виконання таких вимог та інкасації цих вимог (факторинг).
10. Вкладення коштів у статутні фонди інших юридичних осіб.

Пасивні операції

11. Залучення депозитів юридичних осіб.
12. Залучення депозитів фізичних осіб.
13. Отримання кредитів від банків.
14. Випуск цінних паперів (облігацій, ощадних сертифікатів тощо).

Операції з валютними цінностями

15. Ведення валютних рахунків клієнтів.
16. Негоргові операції.
17. Встановлення прямих кореспондентських зв'язків з іноземними банками.
18. Встановлення кореспондентських відносин з іноземними банками (робота через кореспондентські рахунки Центру міждержавних розрахунків Національного банку України або через кореспондентські рахунки улюбленого банку).
19. Операції за міжнародними торговими розрахунками.
20. Операції з торгівлі іноземною валютою на внутрішньому валютному ринку.
21. Операції, пов'язані із залученням та розміщенням валютних коштів на міжнародних ринках (здійснюються з резидентами України).
22. Операції, пов'язані із залученням та розміщенням валютних коштів на міжнародних ринках (здійснюються з нерезидентами України).
23. Валютні операції на міжнародних грошових ринках.
24. Операції з монетарними металами на внутрішньому

ринку

25. Операції з монетарними металами на міжнародних ринках.

Інші операції та види діяльності

26. Відповідальне збереження цінностей клієнтів банку.
27. Фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників інвестиційних коштів.
28. Видання поручительства, гарантії та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі.
29. Придбання за власні кошти засобів виробництва для передачі їх в оренду (лізинг).
30. Довірчі операції (залучення та розміщення коштів, управління цінними паперами тощо) за дорученням клієнтів.
31. Купівля, продаж і зберігання платіжних документів, цінних паперів, а також операції з ними.
32. Купівля, продаж і зберігання державних цінних паперів, а також операції з ними.
33. Надання консультаційних послуг.
34. Відкриття філій банку на території України.
35. Відкриття філій, предствництва банку за межами України.

Матеріал підготував Андрій Ільницький, економіст відділу досє банків управління координації з питань банківського нагляду НБУ.

Банки, вилучені із Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ (1991—1998 рр.)

За станом на 10.03 1998 р.

№ п/п	Назва банку	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Причина закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06 1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11 1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12 1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03 1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07 1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09 1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09 1993 р.
7	"АГРОПОСТАНБАНК"	109	27.09 1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09 1993 р.
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09 1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09 1993 р.
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12 1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01 1994 р.	Постанова Правління НБУ № 3 від 05.01 1994 р.
11	"ПРИКАРПАТОРГБАНК"	117	21.01 1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02 1994 р.	Постанова Правління НБУ № 19 від 02.02 1994 р.
13	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02 1994 р.	Постанова Правління НБУ № 28 від 08.02 1994 р.
14	"НИВА"	137	08.02 1994 р.	Постанова Правління НБУ № 27 від 08.02 1994 р.
15	"БЛАГОБАНК"	196	08.02 1994 р.	Постанова Правління НБУ № 26 від 08.02 1994 р.
16	"ДОНБАС"	66	09.06 1994 р.	Постанова Правління НБУ № 111 від 09.06 1994 р.
17	"КОЛОС"	111	30.06 1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07 1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСІПІЛКА"	200	11.07 1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІПІЛКА"
20	"АБУАР"	150	09.08 1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01 1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ВОРСКИА"	224	27.05 1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРОСОЦБАНК"
23	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.08 1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
24	"ЕВІС"	237	09.07 1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07 1996 р.
25	"БУККООПБАНК"	185	09.07 1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІПІЛКА"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07 1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07 1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07 1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07 1996 р. (Рішення зборів)
29	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07 1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
30	АКБ "ПРУТ І К"	100	12.12 1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12 1996 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 188 від 26.12 1996 р.
32	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12 1996 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 187 від 26.12 1996 р.
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 20 від 30.01 1997 р.
34	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 58 від 27.03 1997 р.
35	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 57 від 27.03 1997 р.
36	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 56 від 27.03 1997 р.
37	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 55 від 27.03 1997 р.
38	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 54 від 27.03 1997 р.
39	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 28 від 27.02 1997 р.
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 95 від 24.04 1997 р.
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 135 від 03.07 1997 р.
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10 1997 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 261 від 30.10 1997 р.
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03 1998 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ № 306 від 06.03 1998 р.

Матеріал підготував Андрій Ільницький, економіст відділу досє банків управління координації з питань банківського нагляду НБУ.

НЕСТАНДАРТНИЙ ПІДХІД

Спроба оцінити надійність

Щоб оцінити надійність банку, у більшості існуючих методик використовується велика кількість показників. Вони досить повно характеризують діяльність банку і дають змогу всебічно проаналізувати ефективність його роботи. Проте коли всі ці показники стандартизуються і зводяться за допомогою бальної оцінки до однієї одиниці виміру — показника надійності, велика кількість вхідної інформації спричиняє те, що вплив окремих чинників на

оцінюваний рівень надійності втрачається і занижується.

Аби усунути цей недолік, автор статті поставив за мету розробити методику оцінки надійності банків, використовуючи мінімум показників. Створена за участю аналітичної групи журналу "Компаньйон" методика базується на оцінці чотирьох показників:

- питомої ваги проблемних кредитів у обсязі чистих активів банку;
- співвідношення високоліквідних

коштів і поточних пасивів банку;

— співвідношення власних і залучених коштів;

— питомої ваги високоліквідних коштів у обсязі чистих активів банку.

Щоб визначити вплив кожного фактора на рівень надійності банків, проведено опитування спеціалістів різних банківських установ. У ньому взяли участь 16 експертів. За результатами опитування визначено питому вагу перелічених вище показників у зведеному коефіцієнті надійності: відповідно 0,356; 0,237; 0,226 і 0,181. Відтак з'ясувалося, що рівень проблемних кредитів впливає на показник надійності банку суттєвіше, ніж інші чинники. За результатами опитування також було визначено, що до складу проблемних прострочені кредити входять повністю, а пролонговані перемножуються на коефіцієнт 0,458.

Експерти встановили, що рівень проблемних кредитів впливає на показник надійності банку суттєвіше, ніж інші чинники

Характеристика розташування і динаміки банків у площині "надійність — рентабельність"

№	Банк	Група	Динаміка
1	Приватбанк	Прибутково орієнтовані	Прибутково орієнтована
2	ПУМБ	Депресивні	Депресивна
3	Укрсиббанк	Надійні	Зіркова
4	"Аваль"	Депресивні	Прибутково орієнтована
5	"Слов'янський"	Зіркові	Прибутково орієнтована
6	Укрінбанк	Депресивні	Депресивна
7	"Кредит-Дніпро"	Надійні	Зіркова
8	Правексбанк	Надійні	Надійна
9	"Металург"	Зіркові	Надійна
10	"Зевс"	Зіркові	Надійна
11	ВАБанк	Зіркові	Зіркова
12	Укркредитбанк	Прибутково орієнтовані	Прибутково орієнтована
13	Укрнафтогазбанк	Депресивні	Депресивна
14	"АЖЮ"	Прибутково орієнтовані	Депресивна
15	"Фінанси і кредит"	Надійні	Надійна
16	"Надра"	Надійні	Надійна
17	Перкомбанк	Депресивні	Депресивна
18	Югтокобанк	Депресивні	Зіркова
19	МТбанк	Зіркові	Прибутково орієнтована
20	Енергобанк	Зіркові	Надійна
21	Південкомбанк	Зіркові	Зіркова
22	Олбанк	Прибутково орієнтовані	Депресивна
23	МТБ	Надійні	Депресивна
24	ЗУКБ	Прибутково орієнтовані	Депресивна
25	"Банкірський дім"	Надійні	Надійна
26	"Київ"	Депресивні	Депресивна
27	"Грант"	Надійні	Надійна

Для аналізу було взято індикативну групу з 30 банків України (в матеріалі представлено 27 банків), які мають найбільший обсяг власних коштів¹. Для того щоб звести перелічені вище показники до однієї одиниці виміру, необхідно їх пронормувати. Існує кілька підходів до вирішення цієї проблеми. Автори методики вирішили зупинитися на способі нормування за середньою величиною. За середню величину слугує середнє арифметичне для кожного показника із 30 банків, що аналізуються.

$$k_{si} = \frac{k_i - \bar{k}}{\delta}$$

де k_{si} — стандартизоване значення коефіцієнта;

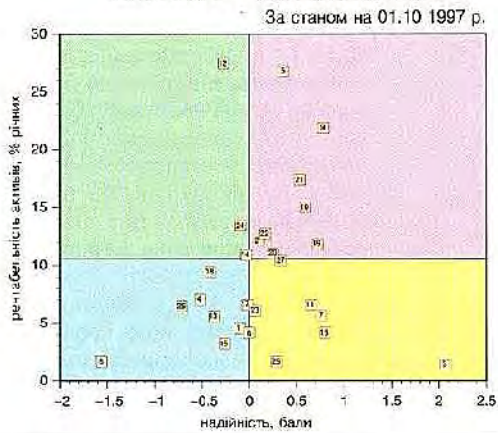
δ — середнє квадратичне відхилення коефіцієнта по індикативній групі.

Такий підхід обрано тому, що однозначно оцінити оптимальне значення показників для банку проблематично, хоч це й практикується у різних методиках. Пропонований аналіз базується на порівнянні показників кожного банку із середніми значеннями по сукупності.

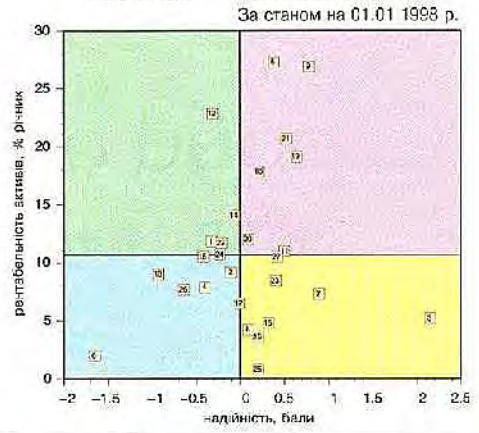
¹ Аналіз проведено за даними Асоціації українських банків (АУБ). Банки, що не надають АУБ інформацію про свою діяльність або надають її несистематично, не враховані.

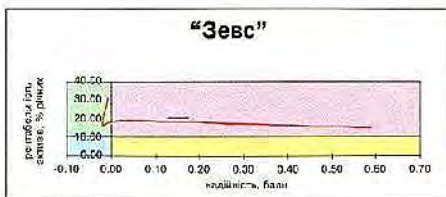
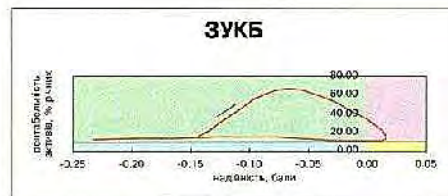
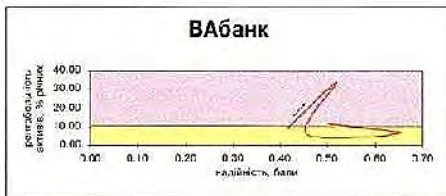
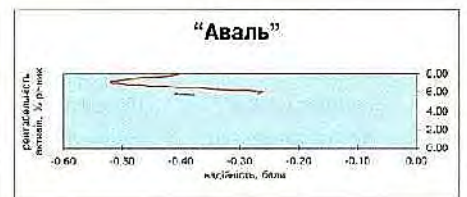
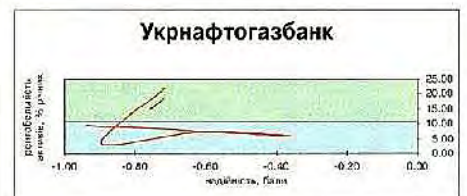
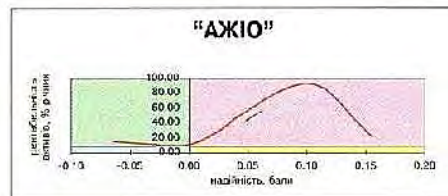
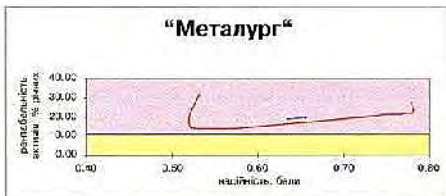
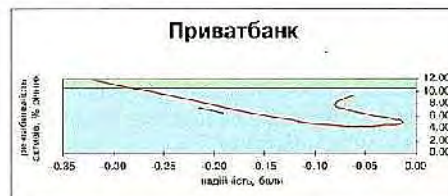
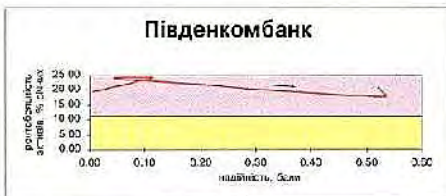
Графік 1. Розташування банків на площині "надійність — рентабельність".

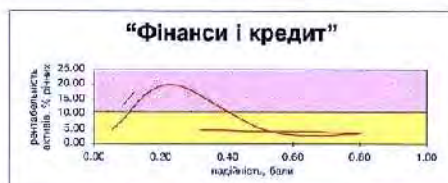
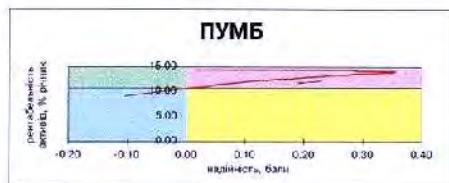
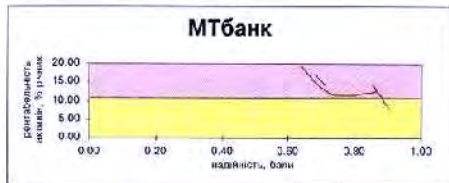
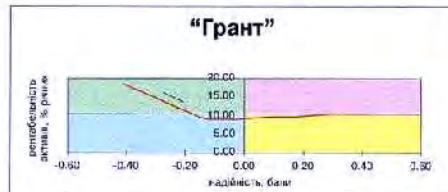
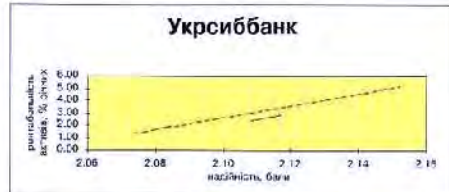
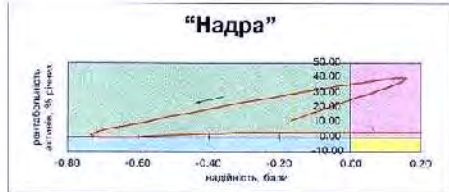
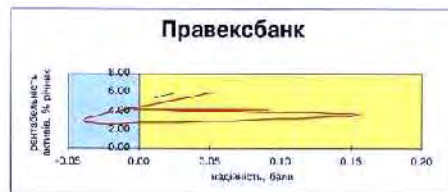
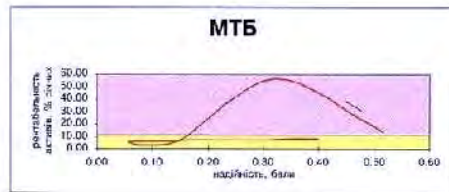
Графік 2. Розташування банків на площині "надійність — рентабельність".

Графіки 3-29. Поквартальне переміщення банків у площині "надійність — рентабельність" із 01.01.1997 до 01.01.1998 р.

Отже, його можна використовувати для формування рейтингів банків усередині системи.

Індикативна група у нашому аналізі відстежується поквартально протягом річного періоду. Предметом порівняння слугують середні показники банків, що були найбільшими у відповідний проміжок часу (на початок кварталу). Таким чином, незалежно від того, як зміниться склад індикативної групи в майбутньому, обчислені середні значення, відносно яких будуть нормуватися показники нових банків, залишаться незмінними.

Тепер детальніше про показники, що входять до складу зведеного коефіцієнта надійності. Питома вага проблемних кредитів у чистих активах банку характеризує якість кредитного портфеля як частини активів банку, а також ризикованість кредитної політики банку. Значення цього коефіцієнта беруть на кінець відповідного кварталу для кожного банку, після чого визначають середнє арифметичне для індикативної групи.

Відношення високоліквідних активів до поточних пасивів (коефіцієнт миттєвої ліквідності L_1) показує ступінь захищеності банку від ризику відкликан-

ня коптів в один момент усіма клієнтами. Цей показник має властивість істотно коливатися протягом навіть короткого періоду. Однак зазначений вище ризик існує щоденно, тому банк, який не допускає значних коливань цього показника, є надійнішим, ніж банк, який має таке ж середнє значення цього показника за той же період, але з більшою амплітудою коливань. Ця гіпотеза закладена у механізм розрахунку оптимального значення коефіцієнта миттєвої ліквідності за квартал, що аналізується.

$$L'_{1i} = \bar{L}_{1i} - \delta_{1i}$$

де L'_{1i} — скоригований коефіцієнт миттєвої ліквідності банку;

$\bar{L}_{1i}$ — середнє значення коефіцієнта миттєвої ліквідності за квартал;

δ_{1i} — середнє квадратичне відхилення коефіцієнта миттєвої ліквідності за щомісячними даними протягом кварталу.

Для обчислення беруть щомісячні дані коефіцієнта миттєвої ліквідності за квартал, що аналізується. Причому для кожного банку визначають середнє значення цього коефіцієнта за квартал, і від нього віднімається середнє квадратичне відхилення цього показника для банку за той же квартал. Отримані у такий спосіб результати аналізуються і використовуються для визначення середнього значення для індикативної групи.

Питома вага високоліквідних активів в чистих активах певною мірою допомагає оцінити середньостроковий рівень ліквідності (L_2). Цей коефіцієнт, як і зазначений вище, має властивість значно коливатися, тому механіка його включення до зведеного коефіцієнта надійності

така ж, як і для коефіцієнта миттєвої ліквідності.

$$L'_{2i} = \bar{L}_{2i} - \delta_{2i}$$

де L'_{2i} — скоригований коефіцієнт середньострокової ліквідності банку;

$\bar{L}_{2i}$ — середнє значення коефіцієнта середньострокової ліквідності банку за квартал;

δ_{2i} — середнє квадратичне відхилення коефіцієнта середньострокової ліквідності банку за щомісячними даними протягом кварталу.

Відношення обсягу власних коштів до залучених характеризує рівень надійності банку в довгостроковій перспективі, слугуючи оцінкою його спроможності покрити власними коштами обсяг зобов'язань перед клієнтами. Це досить стабільний показник. У зведеному коефіцієнті надійності він враховується у той же спосіб, що й питома вага проблемних кредитів.

Показники, що входять до складу коефіцієнта надійності, враховуються таким чином, що при збільшенні рівня проблемних кредитів надійність зменшується і, навпаки, при збільшенні решти трьох показників надійність зростає.

$$N_i = -0.356 \times Prs_i + 0.237 \times L'_{1s_i} + 0.226 \times L'_{2s_i} + 0.181 \times Ks_i, \text{ де}$$

Prs_i — стандартизований показник рівня проблемних кредитів банку,

L'_{1s_i} — стандартизований показник миттєвої ліквідності банку,

L'_{2s_i} — стандартизований показник середньострокової ліквідності банку,

Ks_i — стандартизований показник відношення власних коштів до залучених.

Щоб об'єктивно оцінити становище

Пропонований аналіз базується на зіставленні показників кожного банку із середніми значеннями по сукупності. Його можна застосувати для формування рейтингів банків у середині системи

банку, слід брати до уваги не тільки його надійність, а й рентабельність. Адже у більшості випадків, коли йдеться про вибір стратегії, інвестиційних проєктів і т. ін., приймається рішення щодо оптимального поєднання ризику і доходності. Так і в даному разі: при виборі банку методика дає змогу оцінити його, користуючись показниками ризику та доходності. Для оцінки ефективності роботи банку доцільно використовувати показник рентабельності чистих активів.

Щоб предметніше простежити послідовність політики менеджменту банку, результати аналізу викладено графічно на площині "надійність — рентабельність". На цій площині показники кожного банку відстежуються протягом річного періоду. В результаті поділу зазначеної площини на чотири квадранти утворюється чотири групи банків, які характеризуються спільними ознаками. Горизонтальна лінія поділу площини відповідає середньому значенню рентабельності чистих активів для індикативної групи. Вертикальна лінія поділу відповідає середньому значенню надійності банків. Виходячи зі специфіки розрахунку коефіцієнтів, середній рівень надійності банків завжди буде нульовим.

Розташування банків у площині "надійність — рентабельність"

Група "зіркові" — це банки з вищим за середній рівнем надійності і високою порівняно з іншими рентабельністю. Розташовані ці банки в рожевому квадранті площини.

Група "прибуткові" — банки з високою рентабельністю, але з нижчим за середній рівнем надійності. Розташовані в зеленому квадранті площини.

Група "надійні" — банки з високою надійністю та низькою рентабельністю активів. Розташовані в жовтому квадранті площини.

Група "депресивні" — банки, що не ефективно використовують активи і мають нижчі за середні показники надійності. Розташовані в блакитному квадранті.

Характеристика динаміки банків у площині "надійність — рентабельність"

"Зіркова" динаміка — вектор зміщення показників, спрямований праворуч і вгору. Банк прогресує. "Прибуткова" динаміка — вектор, спрямований ліворуч і вгору. Банк проводить політику підвищення ефективності використання активів навіть за рахунок надійності.

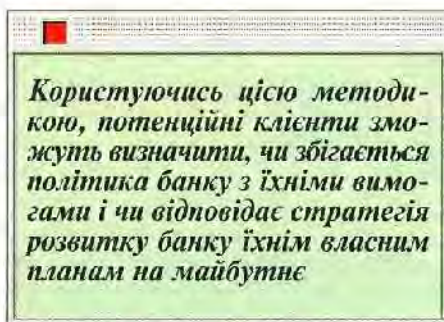
"Надійна" динаміка — банк прагне залишатися надійним попри зниження ефективності використання активів. Вектор спрямований праворуч і вниз.

"Депресивна" динаміка — вектор

спрямований вниз і ліворуч. Привабливість банку знижується.

Методика виявляє стабільність

Оперуючи даними за більш як річний період, можна зробити висновок про те, що групи банків, утворені за цією методикою, характеризуються стабільністю. Як правило, більшість банків, що входить до тієї чи іншої групи, залишається в ній протягом кількох кварталів. Упродовж усього минулого року стабільними стосовно своїх груп були 10

банків. Із них групу "депресивних" не полишали колишні державні банки, Укрінбанк, "Аваль", Ютокобанк. У групі "надійних" постійно перебували "Фінанси і кредит", а також "Кредит-Дніпро". Незмінну прибутково орієнтовану політику проводить Укркредитбанк. У групі "зіркових" постійно фігурують банки "Зевс" і "Металург".

Така сталість оцінюваних показників свідчить про те, що пропонується методика об'єктивно характеризує діяльність банків. Отже, незалежно від впливу факторів, що змінюються у часі, для багатьох банків можна встановити особливості політики менеджменту. Це дає змогу потенційним клієнтам оцінити, чи відповідає політика банку їхнім вимогам, а також — чи відповідає стратегія розвитку банку планам клієнта на майбутнє.

Групова характеристика банків

Порівнюючи показники банків в аспекті чотирьох зазначених груп, помічаємо, що відносний рівень проблемних кредитів у групі "депресивних" більш як удвічі перевищує аналогічний показник інших банків. Очевидно, саме цей показник є визначальним при оцінці рівня надійності банків. "Зіркові" та "надійні" за показниками миттєвої ліквідності в кілька разів перевищують інші банки, що робить їх привабливими з точки зору надійності.

Необхідно також зазначити, що "зіркові" та "прибутково орієнтовані" банки в останньому кварталі минулого року значно втратили в активах

(відповідно 10,5% і 16,3%), що супроводжувалося зменшенням обсягу запозичених коштів (відповідно 9,9% і 13,5%). Цим частково пояснюється збереження порівняно високого рівня рентабельності активів. Але таку політику навряд чи можна назвати успішною. Це були, скоріше, вимушені дії, пов'язані з подорожчанням пасивів і зменшенням попиту на кредити з боку прямих позичальників, оскільки ціна таких кредитів для багатьох стала сьогодні надмірною.

У підсумку можна скласти узагальнену характеристику банків, об'єднаних у чотири групи. До групи "депресивних" входять переважно найбільші банки України, в тому числі й державні. Крім того, що ці банки користуються бюджетними коштами, вони несуть на собі тягар боргів державних підприємств. Банки цієї групи залучають здебільшого великі обсяги запозичених коштів, і це спонукає їх до зваженої політики щодо розміщення активів. Ці банки не ставлять собі за мету заробляти надприбутки, тому показники рентабельності у них, як правило, нижчі від середніх.

Групу "надійних" характеризують високі показники ліквідності. Зокрема, питома вага високоліквідних коштів у банках цієї групи на порядок перевищує аналогічний показник інших банків. Очевидно, саме ця обставина перешкоджає "надійним" ефективніше використовувати активи, тому показники рентабельності у них невисокі.

Група "прибутково орієнтованих" щодо рентабельності поступається лише "зірковій". На відміну від "надійних", банки цієї групи мають здебільшого невисокі коефіцієнти ліквідності. Це пояснюється їхнім прагненням якомога ефективніше використати наявні кошти. Як правило, "прибутково орієнтовані" банки активно працюють із залученими коштами, тому їх орієнтація на високу прибутковість може бути пов'язана з підвищеним ризиком.

Група "зіркових" при доволі високих показниках ліквідності відзначається також надвисокою рентабельністю активів. Примітною рисою банків цієї групи є їхня пасивність щодо роботи із залученими коштами. Як наслідок вони переважають за коефіцієнтом надійності. Ще одна особливість — до цієї групи належать в основному галузеві банки, що обслуговують переважно підприємства тієї чи іншої галузі.

Володимир Науменко,
"Вісник НБУ".

Тетяна Коноваленко,

головний економіст управління аналізу і прогнозу грошової маси та кредитної емісії емісійно-кредитного департаменту НБУ.

Становлення і розвиток банківської справи в Японії

Фінансові системи економічно розвинутих країн не є чимось незмінним, завершеним. Вони постійно удосконалюються. Зокрема, у Японії із квітня 1998 року набирає чинності нова редакція закону про Банк Японії.

У цій країні історично склалася та законодавчо закріплена

сегментована структура кредитно-фінансової системи, яка передбачає чітке законодавче розмежування сфер операційної діяльності і функцій певних видів фінансових установ. Тож грошово-кредитна політика, яку розробляє і проводить Банк Японії, має свої особливості. Про них ідеться у цій статті.

СИСТЕМА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

Центральний банк Японії створено 1882 року строком на 30 років. Згодом цей термін було продовжено ще на 30 років, а 1942-го банк отримав безстроковий статус. Йому надано монопольне право емісії банкнот.

Функції Банку Японії визначено спеціальним законом від 1942 р., який у 1979 р. було модернізовано. Згідно із законом від 1942 р. основний капітал банку було встановлено у розмірі 100 млн. єн. У новій редакції закону, що нині набирає чинності, він не змінюється. 55% капіталу належить державі, 45% — приватним акціонерам (приватним осо-

бам, фінансовим інститутам, страховим компаніям тощо). Акціонерам були гарантовані дивіденди в розмірі 4%, які за умови надзвичайно високих прибутків банку зростали до 5%. Решта прибутку надходила до державного бюджету. Згідно із законом 1979 р. на чолі банку стоїть політична рада (вид банківської ради). До її складу входить 7 членів: керуючий Банку Японії, уповноважений урядом міністр фінансів, уповноважений урядом представник планово-економічного управління та представники найбільших банківських, промислових і торговельних монополій. Останні призначаються урядом Японії на термін до 4 років. Голова політичної ради є керу-

ючим банком. Рішення приймаються простою більшістю голосів. Слід зауважити, що обидва уповноважених уряду не мають права голосу, тож основну роль у прийнятті рішень відіграють представники великого капіталу. Закон зобов'язує політичну раду взаємодіяти з міністерством фінансів у певних напрямках, наприклад, при встановленні процентних та резервних ставок.

Нова редакція закону про Банк Японії набирає чинності у квітні нинішнього року. Відтепер загальне та оперативне керівництво покладається на правління банку, що складається з 9 осіб (скасовується рада директорів). Голова та два його заступники призначатимуться Ка-

Таблиця 1. Сальдо основних рахунків Банку Японії, одиниця — 100 млн. єн

	1995 р.	1996 р.	Січень 1997 р.	Лютий 1997 р.	Березень 1997 р.
АКТИВИ					
Грошові позики	23905	19834	19871	10840	10872
Векселі куплені (в т.ч. комерційні векселі)	104338	90407	57269	63066	54004
Облігації державної позики (ОДП)	375358	463422	424113	423856	464476
Короткострокові урядові цінні папери	162741	189596	150270	145135	188036
Рахунки закордонних активів	25309	29227	29440	29679	30446
ПАСИВИ					
Емісія банкнот	462440	506710	436264	443712	452849
Вклади кредитно-фінансових установ	33101	34626	32718	34716	36714
Поточні рахунки уряду	497	744	832	554	14155

Джерело: інформація Японського центру міжнародних фінансів.

бінетом Міністрів за згодою обох палат парламенту. 6 членів правління призначатиме Кабінет Міністрів із числа осіб, що мають певний досвід і знання у сфері економіки та фінансів. Термін їхніх повноважень — 5 років. Посади представників уряду скасовуються.

Кандидатури на інші керівні посади затверджує міністр фінансів після відповідного подання правління банку: виконавчих директорів — строком на 4 роки, радників — на 2. Ревізорів призначаються Кабінетом Міністрів строком на 4 роки.

На засіданнях правління у разі необхідності можуть бути присутні представники уряду. Вони мають право вносити на розгляд правління свої пропозиції та давати оцінку грошово-кредитній політиці Банку Японії, але остаточне рішення приймає правління.

У 1973 році Банк Японії, штаб-квартира якого розташована в Токіо, мав 45 філій та відділень у Японії та представництва у Нью-Йорку, Лондоні, Парижі, Франкфурті-на-Майні і в Гонконгу.

Банк має необмежену монополію на випуск банкнот. Згідно із законом від 1979 року обсяг банкнотної емісії встановлювався міністерством фінансів за згодою уряду. Банк Японії мав право, якщо вважав за необхідне, випускати банкнот більше, ніж передбачено лімітом, за що сплачував емісійний процент у розмірі 3% річних від отриманого прибутку. Емісія банкнот змушувала банк тримати резерви, які склалися з основної частини (комерційні векселі і державні цінні папери всіх видів) та обов'язкової частини (іноземна валюта, золотий і срібний запас). Головне забезпечення емісії банкнот становив портфель державних зобов'язань. Скасування у 1965 році заборони на використання державних позик для покриття

дефіциту державного бюджету призвело до емісії облігацій державної позики. В активах Банку Японії державні цінні папери становлять понад 80%.

Як зазначено у новій редакції закону, головним завданням Банку Японії є сприяти збалансованому розвитку національної економіки шляхом підтримання цінової стабільності. Це втілюється в житті завдяки розробці та проведенню відповідної грошово-кредитної політики, випуску готівки. Нове законодавство скасовує максимальну квоту випуску банкнот та вимоги щодо їх резерву.

До найважливіших завдань Банку Японії належить також забезпечення ефективного і безперервного функціонування системи розрахунків між кредитними організаціями.

Міністр фінансів затверджує бюджет банку. Через кожні 6 місяців банк за посередництва міністра фінансів звітує перед парламентом про грошово-кредитну політику, але розробляє і проводить її як незалежна інституція, що передбачено законодавством.

У новій редакції закону визначено такі основні напрями діяльності Банку Японії:

- облік комерційних та інших векселів і боргових зобов'язань;
- надання позик під забезпечення векселів, боргових зобов'язань, державних облігацій та цінних паперів;
- купівля-продаж комерційних та інших векселів і боргових зобов'язань, державних облігацій та цінних паперів, а також інших облігацій;
- виписка векселів на отримання;
- приймання вкладів;
- операції у національній валюті;
- приймання на зберігання цінностей, купівля-продаж золота та срібла у злитках.

Банк Японії як фінансовий агент уряду управляє від його імені державними фондами, займається валютно-фінансовою діяльністю, спрямованою на стабілізацію валютного курсу єни. Кредити урядові надаються шляхом підписки та андеррайтингу випусків державних позик і короткострокових державних цінних паперів.

У сфері міжнародних фінансів Банк Японії за згодою міністра фінансів може здійснювати купівлю-продаж валюти, надавати кредити чи проводити операції від імені закордонних центральних банків та інших іноземних організацій з метою розвитку співробітництва з ними, може приймати від цих організацій вклади та вдатися до дій, що мають характер виправданих енових інвестицій.

До функцій банку входять контроль за кредитною сферою та забезпечення безперервного функціонування системи платежів і розрахунків шляхом надання кредитів на обмежений строк кредитним організаціям.

ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Засоби грошово-кредитної політики Банку Японії протягом кількох повоєнних десятиліть відрізнялися від тих, які використовувалися центральними банками розвинутих капіталістичних країн. Зокрема, коригування облікової ставки, політика мінімальних резервів та операції на відкритому ринку мали незначний вплив на грошово-кредитний ринок, а головним інструментом грошово-кредитної політики Банку Японії було кількісне раціонування кредиту ("кредитне вікно"), яке відіграло роль процентної ставки при регулюванні потоків капіталів. Методи і дієвість грошово-кредитної політики визначалися "фінансовим голодом" японських корпорацій нефінансового сектора, слабким ринком позичкового капіталу, домінуванням банків у фінансуванні економіки. Протягом тривалого часу основні ставки на ринку банківського кредитування жорстко регулювалися, відкритого ринку цінних паперів практично не існувало. Водночас контроль з боку держави за діяльністю приватних банків був досить значним і базувався на специфічному явищі японської грошово-кредитної сфери — перекредитуванні. Впродовж 1960—1980-х років апогей перекредитування припадав на періоди стабільного економічного розвитку Японії. Перекредитування відбувалося тоді, коли міські банки (найбільші приватні банки Японії, які посідають провідні місця у світі щодо залучених депозитів, є основними

Таблиця 2. Норми обов'язкового резервування для банків Японії (встановлені 16.10 1991 р.)

	Строкові вклади та депозитні сертифікати	Інші депозити
Єнові депозити, крім нерезидентських рахунків		
до 50 млрд. єн	—	—
від 50 до 500 млрд. єн	0.05%	0.1%
від 500 млрд. до 1.2 трлн. єн	0.05%	0.8%
від 1.2 до 2.5 трлн. єн	0.9%	1.3%
понад 2.5 трлн. єн	1.2%	1.3%
Резидентські депозити в іновалюті	0.2%	0.25%
Нерезидентські єнові рахунки	0.15% — всі рахунки	
Нерезидентські іновалютні рахунки	0.15% — всі рахунки	
Боргові зобов'язання банків	0.10% — всі рахунки	
Грошові трасти	0.10% — всі рахунки	

Таблиця 3. Сегментація японських банків

Категорії банків	Заборонено/дозволяється
Звичайні (ordinary) банки, у т.ч. міські банки	<i>Заборонено:</i> трастові операції; випуск довгострокових цінних паперів; залучення депозитів на строк понад 3 роки
Банки довгострокового кредиту	<i>Дозволяється:</i> випуск довгострокових зобов'язань; залучення коштів лише від власних позичальників та державних органів. <i>Обмежено:</i> право на відкриття відділень
Траст-банки	<i>Дозволяється:</i> здійснювати трастові операції; керувати пенсійним та інвестиційними фондами
Брокерсько-дилерські фірми за операціями із цінними паперами	<i>Заборонено:</i> займатися банківською діяльністю
Філії іноземних банків	<i>Дозволяється:</i> здійснювати операції із цінними паперами через спеціальні філії; займатися трастовим бізнесом

постачальниками коштів для японської промисловості) надавали позики нефінансовому сектору в обсягах, що перевищували акумульовані на депозитах кошти. Це загрожувало б ліквідності і платоспроможності банків за відсутності додаткового джерела ліквідності. Додатковим джерелом ліквідних коштів, кредитором в останній інстанції для приватних банків був Банк Японії. Отже, вони виявлялися постійними боржниками центрального банку. Кредити, що їх отримували приватні банки, давали їм змогу здійснювати кредитну експансію в необхідних для промисловості масштабах, а центральному банку — надавати банківській сфері (а через неї і всій економіці Японії) "гроші для зростання" (growth money).

Крім того, у повоєнній Японії, на відміну від багатьох капіталістичних країн, банки не були націоналізовані. Поруч із приватними з'явилася ціла мережа державних кредитно-фінансових установ, таких як Банк розвитку, Експортно-імпорتنний банк та інші, частка яких у кредитуванні економіки постійно зростала.

Кількісне раціонування кредиту полягало у контролі за розмірами кредитів, які надавалися центральним банком міським банкам, та у керуванні кредитною експансією.

Система керування кредитною експансією полягала в адміністративному контролі за наданням банками ліквідних ресурсів своїм клієнтам.

Зміни умов у грошово-кредитній сфері і процеси лібералізації, викликані цими змінами, почалися з кінця 1970-х років. Одночасно змінювався набір інструментів грошово-кредитної політи-

ки Банку Японії. Спад напруження на ринку короткострокових позик, вирівнювання попиту і пропозиції кредиту відбувалися в умовах уповільнення темпів економічного розвитку Японії і зростання обсягів самофінансування японських корпорацій. Водночас розвивався ринок цінних паперів. Інтернаціоналізація економіки створила зовнішню альтернативу позикам, що надавалися міськими банками.

Нині основними засобами грошово-кредитної політики Банку Японії є:

- політика коригування облікової ставки;
- політика зміни обсягів купівлі-продажу облігацій та векселів;
- політика резервної норми.

Встановлення, зміна або скасування обов'язкових резервних норм провадиться Банком Японії після затвердження відповідного рішення міністром фінансів. Згідно із законом максимальна резервна норма становить 20% (єнові пасиви нерезидентів та валютні вклади резидентів резервуються на 100%), і її встановлення допускається в цих межах окремо за категоріями рахунків і категоріями кредитно-фінансових установ.

Резервування поширюється: на депозити; банківські позики; номінальну вартість довірчої власності; валютні вклади резидентів; єнові пасиви нерезидентів та аналогічні пасиви, визначені розпорядженням уряду; суми, що переводяться зі спеціального рахунку міжнародних фінансових операцій на інші рахунки.

Суми обов'язкового резервування по відповідних рахунках за будь-який місяць повинні депонуватись у Банку Японії протягом місяця (із 16 числа по-

точного місяця по 15 число наступного місяця). Штраф із недонарахованої суми (у розмірі облікової ставки комерційних векселів + 3.75% річних) перераховується Банком Японії у державну казну.

Взаємовідносини центрального банку як "банку банків" із комерційними фінансово-кредитними інститутами проявляються у постійному моніторингу банківської діяльності. Банк Японії щоденно контролює банківські баланси та щомісячно отримує звіти з прогностичними розрахунками обсягів майбутніх кредитів та надходжень на депозити. Як і раніше, Банк Японії, виходячи із загальноекономічної ситуації у країні, вносить свої пропозиції у плани банків або накладає обмеження на розмір їх кредитної експансії. Позики центрального банку комерційним також не є надзвичайним явищем, бо ці позики — найвигодніший засіб залучення ліквідних ресурсів (вигодніший навіть, ніж депозити населення). Облікова ставка процентів за кредитами банку Японії набагато нижча, ніж за онкольними короткостроковими міжбанківськими позиками.

ОСНОВНІ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ ЯПОНІЇ

Операції комерційних банків Японії законодавчо регламентовано. Банк не має права розпочати свою діяльність без спеціальної ліцензії міністерства фінансів. Для отримання ліцензії засновникам слід забезпечити відповідність капіталу, активів та пасивів банку встановленим нормативам, мати необхідний досвід та знання, певний соціальний статус. Банк повинен бути організований у формі акціонерного товариства і мати статутний капітал не менше 1 млрд. єн. У його назві має бути слово "гінка" (банк). Дозвіл міністерства фінансів необхідний також для відкриття відділень банку.

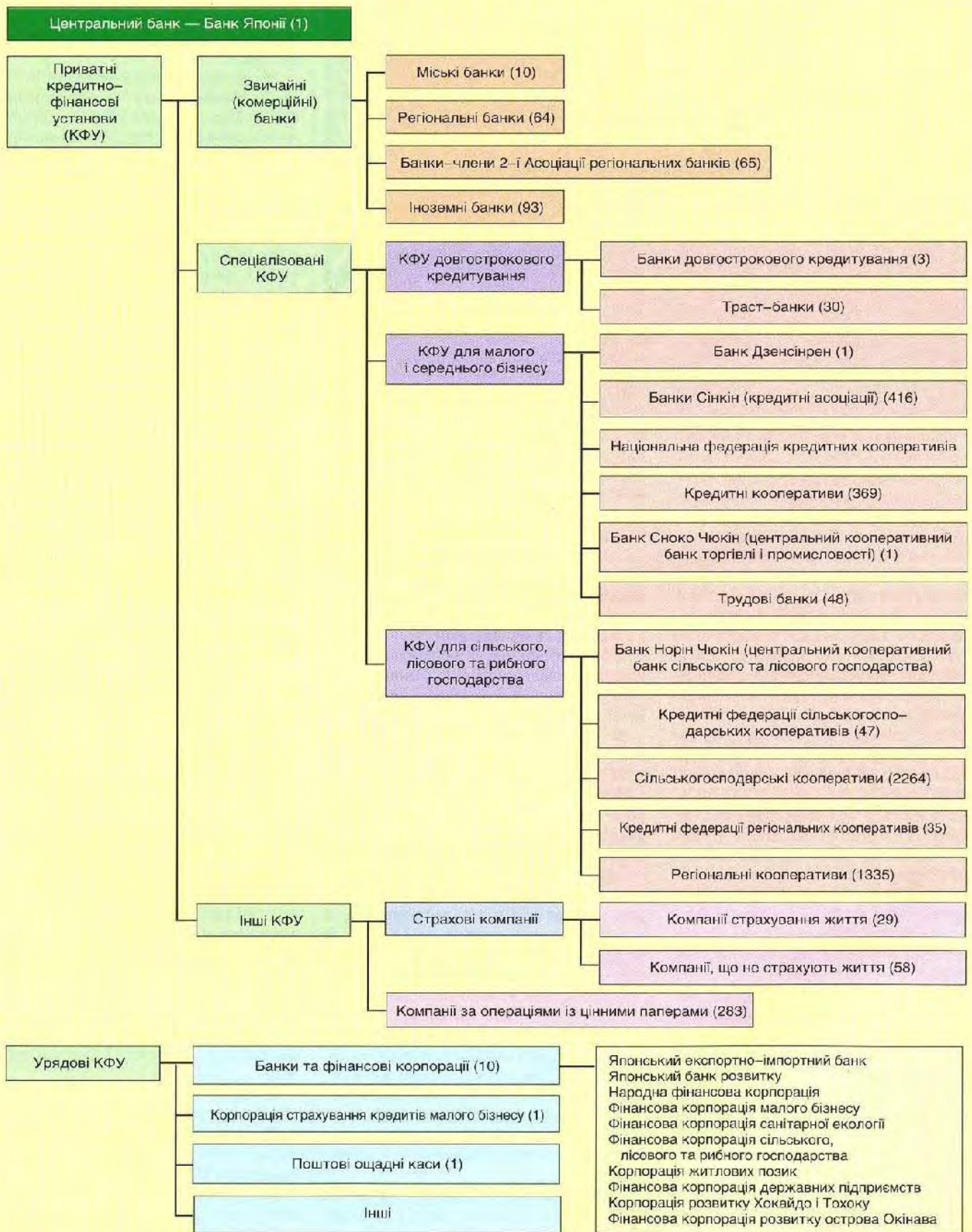
Функції різних категорій банків згідно із законодавством початку 1990-х років наведено в таблиці 3.

Нинішньою банківською реформою в Японії передбачено певну лібералізацію банківської діяльності. Згідно з її проектом:

- міські банки зможуть відкривати спеціальні трастові та інвестиційні філії;
- банки довгострокового кредиту зможуть перетворюватися на комерційні банки або зливатися з ними;
- траст-банки отримають право відкривати філії для проведення операцій із цінними паперами;
- фірми з операцій із цінними папе-

Схема. Основні кредитно-фінансові установи Японії

рами зможуть створювати (як філії) комерційні банки.

Міські банки — це 10 найбільших монополістичних банків Японії і світу. Вони зосередили понад 1/4 загального обсягу залучених депозитів. Близько 30% позик надаються цими банками. Міські банки мають розгалужену мережу філій як у Японії, так і за кордоном. Ці фінансово-кредитні інститути є основними учасниками валютного ринку. Вони тісно контактують із промисловими і торговельними компаніями. Під контролем міських банків перебуває діяльність багатьох інших фінансово-кредитних інститутів, у тому числі — регіональні комерційні банки. Міські банки є головними постачальниками коштів у ті галузі японської економіки, що розвиваються швидкими темпами, особливо — в експортні. Для них характерні високий рівень перекредитування і залежність від Банку Японії, який проводить урядову грошово-кредитну політику.

Регіональні банки — це переважно малі та середні за масштабами операцій банки, які можуть відкривати філії тільки в тій префектурі, де розташована їхня головна контора.

Траст-банки виконують інвестиційні та довірчі операції, контроль за діяльністю брокерських компаній, які здійснюють операції із цінними паперами. Більшість із них перебуває у тісному зв'язку з міськими банками: спільно володіє акціями, спільно створює за кордоном філії, що функціонують як банківські установи.

Банки довгострокового кредиту розміщують на ринку **дібенчери** двох видів: процентні папери (на термін 5 років із виплатою процентів двічі на рік) та дисконтні папери (з річним строком, що продаються за ціною, зменшеною на суму дисконту).

Кредитні корпорації поділяються на сільськогосподарські та міські. Членами цих корпорацій є відповідно селяни та власники малих і середніх промислових та торговельних підприємств. Корпорації надають цільові пільгові позики для розвитку виробництва.

Державні фінансово-кредитні інститути посідають важливе місце у кредитній системі Японії, бо вони фінансують лише ті сфери економіки, де з певних причин не працюють комерційні банки. Кредит цих установ традиційно найбільш пільговий завдяки тому, що вони отримують кошти від Бюро довірчих фондів під офіційно встановлений низький процент і самі працюють як органи політичного фінансування.

Фінансово-кредитні корпорації спеціалізуються на наданні пільгових кредитів підприємствам окремих галузей

народного господарства (сільського господарства, лісової промисловості, рибальства, житлового будівництва тощо), економічно відстають регіонам, підприємствам місцевих органів влади. Їх бюджети та щорічні плани затверджуються парламентом, а діяльність контролюється відповідними міністерствами.

Японський банк розвитку заснований у квітні 1951 р. Здійснює довгострокове кредитування промисловості, в основному тих галузей, які є ризиковими з точки зору приватних банків. Кредитні ресурси цього банку складаються з капіталу, наданого при створенні банку, бюджетних асигнувань, коштів інших урядових установ.

Експортно-імпорتنний банк Японії засновано у 1950 р. Статутний капітал цього банку належить державі, власні кошти банку складаються з його капіталу та бюджетних асигнувань, залучені кошти — із позик, які урядові установи надають банку, та іноземних кредитів. Обсяг, структуру пасивів та зміст активних операцій щорічно схвалює парламент, а загальною діяльністю банку керує міністерство фінансів. Експортно-імпорتنний банк надає позики підприємствам Японії для зовнішньоекономічної діяльності на строк від 6 місяців до 5 років, в окремих випадках термін позики збільшується до 15—20 років. Спільно з комерційними банками експортно-імпорتنний банк надає також позики імпортерам японських товарів.

Поштові ощадкаси функціонують при поштових відділеннях. Залучені на депозити кошти надходять до Бюро довірчих фондів міністерства фінансів і становлять головну частину його коштів.

РИНОК ДЕПОЗИТІВ

Ринок депозитів банківської системи Японії традиційно характеризується законодавчим регулюванням процентних ставок. Незважаючи на досить низький процент за депозитами в банках і поштово-ощадній мережі, до середини 1970-х років вільні кошти населення і нефінансових корпорацій на вкладах постійно зростали. У 1971 р. майже 60% фінансових ресурсів населення і 84,4% тимчасово вільних коштів нефінансових корпорацій були акумульовані на депозитах у банківській системі. Це пояснюється високим рівнем надійності банків, які практично були застраховані урядом від банкрутства, нерозвиненістю на той час ринку цінних паперів, низьким абсолютним рівнем накопичень — адже політика диверсифікації форм заощаджень не давала змоги одержувати значні дивіденди. Можливість отримувати позики для корпорацій вели-

кою мірою залежала від наявності у них депозитів.

Нині, коли ринок цінних паперів у Японії розвинувся, ситуація докорінно змінилася. Постійно відчувачи конкуренцію на фінансовому ринку, банки удосконалюють систему депозитів із метою залучення коштів клієнтів. У даний час вона передбачає такі види рахунків.

Депозитні рахунки до запитання:

■ **безпроцентний поточний рахунок**, який використовується переважно для розрахунків між фірмами шляхом випускання чеків;

■ **ординарний депозит до запитання**, який дозволяє вільне зарахування та вилучення грошей. Використовується для зарахування заробітної плати, пенсій, оплати регулярних платежів і є основою кредитної картки. Може бути "прив'язаним" до строкового вкладу для автоматичного підкріплення залишку на рахунку у випадку виникнення овердрафту. Майже половина коштів на цих рахунках належить приватним особам, решта — фірмам;

■ **депозит із попереднім повідомленням** пропонується підприємствам для тимчасового депонування коштів, що перебувають в обігу. Мінімальна сума — 50 тис. єн. Депозит не може бути вилученим раніше, ніж через 7 днів після внесення у банк, а надалі — через 2 дні після попередження.

Строкові та ощадні вклади поділяються на вклади з фіксованою процентною ставкою та вклади з нерегульованою процентною ставкою.

Вклади з фіксованою процентною ставкою:

■ **строковий вклад** — термін його визначений, і вклад не може бути вилучений до закінчення строку. Значна частина заощаджень населення зберігається саме у формі строкових вкладів. Мінімальний вклад — 100 єн, терміни — 3,6 місяця, 1, 2 роки. З 1981 року введено нову форму строкового вкладу терміном на 1—2 роки, якою допускається дострокове вилучення після попередження за 30 днів;

■ **ощадний вклад із регулярними внесками** — на рахунок регулярно вносяться певні суми, нагромаджені кошти виплачуються до обумовленої події (до весілля, повноліття тощо).

Вклади з нерегульованою процентною ставкою:

■ **вкладний сертифікат**, що передається, введено в Японії 1979 р.; мінімальна сума — 50 млн. єн;

■ **сертифікат грошового ринку** — різновид великого вкладу на строк від 1 місяця до 2 років; процент змінюється відповідно до змін ставки за вкладними сертифікатами, що передаються;

■ *великий строковий вклад*: мінімальна сума — 30 млн. єн; строк — від 1 місяця до 2 років.

У Японії діє закон про обмеження процентних ставок, згідно з яким закладами до 100 тис. єн надається максимумно 20% річних, закладами від 100 тис. до 999999 єн — 18% річних, від 1 млн. єн — 15% річних.

РИНКИ ПОЗИЧКОВОГО КАПІТАЛУ І БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Ринок позичкового капіталу банківської системи Японії складається з таких частин:

- кредити Банку Японії;
- ринок короткострокових капіталів, який у свою чергу поділяється на сегменти. Цей ринок перерозподіляє кошти всередині безпосередньо фінансового сектора (міжбанківські онкольні позики), акумулює великі вільні капітали нефінансового сектора на короткий строк (вексельні операції). На цьому ринку провадиться купівля-продаж короткострокових урядових цінних паперів;

- ринок короткострокового банківського кредитування (забезпечує поточне фінансування діяльності нефінансових корпорацій);

- ринок довгострокового кредитування (забезпечує фінансування великих капіталовкладень нефінансового сектора, житлового будівництва тощо).

Ринок банківського кредитування відіграє у Японії неабияку роль, оскільки у цій країні переважає непряме фінансування економіки: до 80% об'єгових коштів корпорацій є позичковими.

Із 1948 р. законодавством Японії встановлено верхню межу ставки процента за банківськими кредитами, що надаються нефінансовому сектору. Ця межа не відповідає ринковому рівню процента, тому постійний фінансовий голод японських корпорацій спричиняв тиск надмірного попиту на банківські кредити, особливо — на вигідні довгострокові кредити. Одразу після другої світової війни різко скоротився приплив строкових депозитів у банківську систему, а відтак і можливості надання банками довгострокових кредитів. Довоєнного рівня було досягнуто лише на початку 1960-х років.

Японські корпорації до середини 1970-х років не могли отримувати стільки довгострокових кредитів, скільки їм було необхідно, і змушені були вдаватися до банківського короткострокового та до міжфінансового кредитування у значно більших обсягах, ніж хотіли. Особливо це стосувалося середніх та малих корпорацій.

В умовах нестачі фінансових ресурсів політикою уряду на ринку довгострокового кредитування був цільовий розподіл кредитів серед найбільших корпорацій при штучному заниженні банківських ставок за цими кредитами. Банки довгострокового кредитування орієнтувалися на стандартну ставку Банку розвитку (урядової фінансової структури) і майже 90% своїх кредитів надавали великим корпораціям. Ці банки мали дуже дешеві залучені кошти — основним джерелом їх були емісії облігацій грошових позик, на які частково підписувалося Бюро довірчих фондів міністерства фінансів, а інша частина яких розповсюджувалася урядом серед міських банків під дуже низький фіксований дивіденд. Також існував механізм, що компенсував втрати міських банків.

Більшість японських корпорацій, які не могли використовувати довгостроковий кредит, формували виробничі фонди за допомогою короткострокових позик із наступною їх пролонгацією. Це створило надмірний попит на кредити на ринку короткострокових позик. За таких умов міські банки, які відігравали (і відіграють) головну роль на цьому ринку, могли проводити відбір клієнтів та диктувати їм певні умови, зокрема — попереднє створення компенсаційних або похідних депозитів.

В останні роки на ринку короткострокового банківського кредитування змінилося співвідношення кредиторів і позичальників.

Зменшення потреби в коштах для фінансування капіталовкладень і збільшення частки самофінансування, незважаючи на збереження переважно непрямого фінансування економіки, призвели до зменшення потреби в банківських позиках, особливо з боку найбільших корпорацій. Одним із показників зниження напруги на ринку банківського кредитування є збільшення частки банківських позик, наданих середнім і малим корпораціям.

Отже, на ринках коротко- та довгострокових банківських позик нині триває трансформація співвідношення сил між банками та нефінансовими корпораціями, а це спонукає до трансформації кредитно-грошової політики загалом.

ОКРЕМІ РИСИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

Японські банки **оподатковуються** за загальними принципами оподаткування корпорацій. Банки сплачують корпоративний податок на прибуток за ставкою 37.5% (за станом на 1988 р.),

місцевий податок на прибуток — 12.6%, місцевий податок на прибуток — 7.76%. Після всіх відрахувань ставка податку становить від 44 до 56%.

Програма **страхування депозитів** у Японії запроваджена у 1971 р. і контролюється урядом. У разі банкрутства кредитно-фінансового інституту сума страховки має покривати до 10 млн. єн на одного вкладника, проте такий порядок почне діяти з 2001 року. Нині внески банків у страховий фонд досить низькі: за загальною програмою — 0.048% від суми вкладів за попередній період;

за спеціальною програмою — 0.036% від суми вкладів терміном до 2000 року.

Моніторинг банківської діяльності провадиться міністерством фінансів раз за 2—3 роки. Банк Японії здійснює моніторинг тенденцій фінансового ринку і системи розрахунків, встановлення ризику неліквідності, забезпечення збалансованого керівництва банківською системою.

Платіжні системи у Японії складаються із приватних систем, таких як “Система Дзенгін”, клірингові палати (Clearing Houses), “Єнова клірингова система валютного обміну”, мережа Банку Японії (Bank of Japan Financial Network System (BOJ-NET) та інших.

“Система Дзенгін” виконує у межах Японії електронні перекази коштів (зокрема, трансферти кредитів), об'єднує всі депозитарні установи країни.

У клірингових палатах при регіональних банківських асоціаціях обліковуються чеки та векселі. Клірингові палати Токіо та Осаки здійснюють ці операції автоматично.

“Єнова клірингова система валютного обміну” діє при Токійській банківській асоціації і використовує мережу Банку Японії (BOJ-NET).

Мережа Банку Японії використовується для здійснення міжбанківських трансфертів за поточними рахунками, розрахунків у сферах по валютному обміну, обробки державних облігацій у системі on-line, доставки державних облігацій для трансакцій на вторинному ринку одночасно з тендером чергової емісії державних облігацій.

Системи cash dispensers (CD) та automated tellers machines (ATMs) — це банкомати, — ще один важливий елемент автоматизації платіжних систем у Японії. Банки та інші депозитарні установи розробляють власні CD/ATM мережі, з'єднані між собою через центральну систему, що називається MICS. Отже, кожен вкладник, що має депозит у приватній фінансовій установі, може вилучити з нього кошти у будь-якій CDs/ATMs країни.

НИМИ ГОРДИТЬСЯ УКРАЇНА

Банкіри — лауреати і переможці програми "Людина року — 97"

"Нехай осяє священний вогонь Прометей нездоланне прагнення людини досягти високої мети". Ці слова стали ніби поетичним епіграфом загальнонаціональної програми "Людина року", премії якої вручаються за вищі професійні та громадські досягнення. 7 березня відбулася урочиста церемонія вшанування і нагородження у столичному Палаці культури "Україна" лауреатів програми і володарів премії "Прометей-престиж" за 1997 рік.

Заслужена нагорода!

300 експертів і 30 членів Вищої академічної ради програми визначили переможців у 25 номінаціях. Приємно, що серед кращих названо чимало банкірів і фінансистів.

Блискачу перемогу у номінації "Банкір року" здобув Голова Національного банку України Віктор Ющенко. Саме завдяки його високому професіоналізму в Україні успішно проведено грошову реформу, завдяки його зусиллям і волі досягнуто фінансової стабілізації — на жаль, поки що єдиного досягнення нашої держави на шляху ринкових перетворень. Лауреатами в цій номінації стали голова Правління банку "Україна" Віктор Кравець, голова Правління банку "Аваль" Федір Шпиг, голова Правління Першого українського міжнародного банку Ігор Юшко.

Гетьман українських фінансів — Вадим Гетьман

У номінації "Фінансист року" премію "Прометей-престиж" вручено легендарному гетьману українських фінансів, народному депутату України Вадиму Гетьману (торік його було визнано "Парламентарієм року"). Представляти переможця немає потреби. Його знають як одного з організаторів фінансової системи країни, далекоглядного економіста і політика. А лауреатами в цій номінації названо міністра фінансів України Ігоря Мітюкова, голову Державної комісії із цінних паперів та фондового ринку України Олега Мозгового, Голову Правління НБУ Віктора Ющенка.

Щиро вітаємо також голову Правління ВАБанку Сергія Максимова та голову Правління Першого українського міжнародного банку Ігоря Юшка, які стали лауреатами в номінації "Меценат року" (премію "Прометей-престиж" тут отримав Григорій Суркіс).

Номінація "Банкір року"

Віктор Ющенко
Віктор Кравець
Федір Шпиг
Ігор Юшко

Номінація "Фінансист року"

Вадим Гетьман
Ігор Мітюков
Олег Мозговий
Віктор Ющенко

МІРКУЄ ФАХІВЕЦЬ

Чи справді втратили центральні банки інтерес до золота?

Протягом тисячоліть золото сприймалося людством як найдорогоцінніший сяючий актив землі, як довгостроковий засіб накопичення й ознака добробуту. Але нині на світових фінансових ринках його слайво дещо потьмянішало...

У січні нинішнього року ціна золота на ринку впала до 275 доларів за 1 тройську унцію — найнижчого рівня за останні 18,5 років. До речі, дохідність інвестування у золото протягом останніх 10 років була найнижчою серед дохідностей інших фінансових активів, тоді як ціни акцій та облігацій набули загальної тенденції до зростання. Так, якщо б ви у 1987 році вклали 100 американських доларів в акції американських компаній з індексом дохідності 500 (за рейтингами Standard&Poor's), то нині разом із прибутком мали б уже понад 350 доларів. Якщо ж ви вклали б їх годі в золото, то сьогодні отримали б менше, ніж 70 доларів.

Зниження дохідності інвестування у золото можна пояснити багатьма причинами. Одна з найвагоміших — продаж центральними банками провідних країн світу золота зі своїх резервів. У майбутньому вони матимуть змогу продавати ще більші його обсяги: центральні банки разом із міжнародними фінансовими організаціями — такими, як Міжнародний валютний фонд, нині мають у власності понад 35000 тонн золота (це становить 30% від усього золота, видобутого на Землі за останні 18 років). Але попит на золото також дещо зростає. Так, наприкінці вересня 1997 р. він перевищував аналогічний показник вересня 1996 р. на 11% (здебільшого завдяки зростанню попиту на золото з боку країн Близького Сходу та Індії)¹.

Чому ж саме центральні банки утримують золото? Поясненням можуть бути дві традиційні причини:

1. Золото — це монетарний актив. Свого часу воно відіграло надзвичайно важливу роль у монетарній системі. Але золотий стандарт кінця XIX — початку XX століття, на основі якого була зафіксована вартість багатьох валют, нині вже історія. Як свідчить досвід Німеччини або Нової Зеландії, незалежний від уряду центральний банк у змозі забезпечити стабільність цін та

За останні 18 з половиною років найнижча ціна золота зафіксована в січні 1998 року — 275 доларів за одну тройську унцію

низький рівень інфляції в країні й без допомоги золота.

2. Золото — це також так звана “військова скарбниця”. Звичайно, уряди утримують золото для забезпечення політичної стабільності в країнах під час міжнародних криз. Але й ця роль жовтого металу, як “запасу вартості”, нині дещо втратила свою актуальність. Падіння ціни золота на ринку, незважаючи на нещодавню фінансову кризу в Східній Азії та конфлікти в Іраку, наводить на думку, що воно, на жаль, уже не є ідеальним засобом для інвестування.

До того ж, золото є менш ліквідним активом, ніж вільно конвертована валюта, і не може так легко використовуватися для інтервенцій із метою підтримки стабільності національних валют. Отже, більшість економістів схиляються до

Марина Мирун,

головний економіст відділу операцій на міжнародних валютних ринках департаменту валютного регулювання НБУ.

того, що золото вже не є монетарним активом. На їхню думку, воно стало просто ще одним товаром на світовому ринку.

Багато країн із розвинутою економікою (наприклад, Америка, Франція, Швейцарія) донині утримують 40 відсотків своїх загальних валютних резервів у золоті, завдяки чому його ринкова ціна тримається на певному рівні. Хоча останнім часом вона зазнала велими драматичних змін. Після “піку” (у 1980 р.) ціни золота — 850 американських доларів за 1 тройську унцію, вона впала (на початку 1993 р.) до 320 доларів. На початку 1996 р. золото подорожало до 417 американських доларів за одну тройську унцію, та згодом його ціна знову стала нестримно падати і в січні 1998 р., як уже зазначалося, сягнула найнижчого за останні 18 з половиною років рівня — 275 доларів за одну тройську унцію. Зрозуміло, що головною причиною такого падіння став продаж центральними банками провідних країн світу частини своїх золотих резервів: протягом 90-х років центральний банк Бельгії продав на ринку 15 млн. тройських унцій золота, а центральний банк Нідерландів — 9,6 млн. тройських унцій. Величезний вплив на ринок у липні 1997 р. справило оголошення центрального банку Австралії про продаж 2/3 офіційних накопичень золота країни. То був перший випадок, коли продаж золота із резервів здійснював центральний банк країни, яка є однією з головних видобувників цього дорогоцінного металу. Обґрунтування ЦБ Австралії було простим: найіщо утримувати великі накопичення золота, коли на ці кошти можна придбати американські державні цінні папери, які мають більшу дохідність? Але, відверто кажучи, золото все ж не

¹ The Economist. — November 22 — 1997. — P. 131.

можна віднести до безприбуткових активів: близько 60 центральних банків світу нині готуються до того, щоб надавати золоті запаси в кредит приватному сектору під 1—3% річних. А це не так вже і мало, якщо порівняти з дохідністю, скажімо, японської єни (на 22.12.1997 р. місячна депозитна ставка дорівнювала 0.29%) або швейцарського франка (на 22.12.1997 р. місячна депозитна ставка дорівнювала 1.34%).

У жовтні 1997 р. Швейцарія теж злегка приголомшила ринок золота, оприлюднивши пропозицію Національного банку та міністерства фінансів щодо можливості продажу на ринку 1400 тонн золота (майже половини офіційних резервів Швейцарії). Втім, таке рішення відповідно до законодавства Швейцарії може бути прийнятим лише на референдумі, який відбудеться у 1999 році, тобто до цього часу ще є шанс, що ціна золота відносно зросте. У листопаді 1997 р. уже Бундесбанк оголосив про свої наміри розмістити 95 млн. трійських унцій золота на лондонському ринку дорогоцінних металів як позику, водночас обумовивши, що продавати золото з офіційних валютних резервів Німеччини не планує. Заява щодо цього 18 грудня 1997 р. президента Бундесбанку пана Тітмайера викликала миттєву реакцію ринку дорогоцінних металів: усього за кілька годин ціна золота зросла з 287.05 американського долара за трійську унцію до 290.0 (відповідно ранковий та денний фіксинги ціни золота в Лондоні на 18.12.1997 р.). Цікавим є і такий факт: наприкінці 1997 р. Аргентина шокувала ринок золота зізнанням, що з початку року вона продала на ринку всі свої золоті резерви (124 тонни золота) та інвестувала кошти у американські державні цінні папери.

Але наприкінці січня поточного року поновилися сумніви щодо успішного та вчасного (тобто з 1 січня 1999 р.) введення в дію єдиної європейської валюти (євро), тому центральні банки Німеччини, Франції та Італії ще раз підтвердили, що не планують здійснення продажу золота зі своїх резервів найближчим часом. Ринок відреагував миттєво: ціна золота зросла до 300 доларів США за унцію. Багато економістів почали прогнозувати розвиток ціни золота, виходячи із того, що центральні банки країн Європи не продаватимуть золото доти, доки не переконаються у стабільності євро. У іншому випадку масивні золоті резерви допоможуть їм швидко повернутися до національних валют.

Видобувники золота нині переживають не найкращі часи. Роки золотих лихоманок давно минули, а середня

собівартість видобутку золота у світі на сьогодні становить близько 300 американських доларів за трійську унцію. Тобто якщо порівняти її з ринковою (280—290 доларів), то можна зробити висновок, що багато шахт уже є збитковими і потребують консервації. Хоча, значу, останнім часом популярності на ринку золота набувають деривативи (свопи, опціони, форвардні контракти), які дають змогу певною мірою хеджувати ризики видобувників золота, аби запобігти падінню його ціни.

Золото, як відомо, є не лише монетарним активом та засобом інвестування, але й сировиною для ювелірної промисловості, техніки та медицини. Головні споживачі жовтого металу в світі — це підприємства ювелірної промисло-

урожай, купують багато золотих прикрас, аби на випадок засухи було що продавати. Новонародженим в Індії також обов'язково дарують золоті обручки та браслети, а наречені на весіллі вибираються у золоті прикраси, як кажуть, із голови до п'ят. У країнах Сходу, де жінка не має права власності на майно батька чи чоловіка, золоті прикраси, які є на ній, — чи не єдиний гарант її фінансової безпеки. А на Заході більшість людей купує золоті прикраси, годинники тощо з переконання, що це речі, які зберігатимуть свою вартість вічно. Багато хто цілковито ігнорує той факт, що ціна будь-якого ювелірного виробу здебільшого формується з кількох складових, зокрема, ціни дизайну, імені виробника, прибутків та податків, що закладені у вартості виробу, і ці компоненти ціни у кілька разів перевищують собівартість золота у тій чи іншій прикрасі.

Отже, передбачити розвиток подій на ринку золота та реакцію на них центральних банків, особливо зараз, надзвичайно складно. Найбільш імовірний прогноз на найближчі 2—3 роки (до введення в дію єдиної європейської валюти) такий: світовий попит на золото задовольнятиметься завдяки тому, що центральні банки країн-видобувників та деяких європейських держав відносно дешево продаватимуть цей дорогоцінний метал і водночас скорочуватимуть його видобуток. Тому сьогодні вельми популярним серед економістів став вислів президента Банку Англії пана Едді Джоржа: "Золото завжди розглядалось як привабливий актив для накопичень, але нині воно знаходиться на самому дні цих накопичень".³

Центральні банки провідних країн світу почали продавати золото зі своїх валютних резервів. Бундесбанк оголосив, що може розмістити лише частину своїх валютних резервів як депозит на лондонському ринку дорогоцінних металів

вості. Щороку близько 80% загального попиту на золото припадає саме на цю галузь (наприклад, у 1996 р., за даними Світової агенції з мінеральних ресурсів, ювелірною промисловістю було використано 2807 тонн золота)². Справді, у багатьох країнах Азії, певно, лише тотальна соціальна революція може змінити звички та пріоритети населення: так, у Індії фермери, виростивши хороший

² Financial Times. — December 13—14. — 1997. — P. 1.

³ Там же.

Аудиторська фірма "Аналітик"

Заснована в 1990 р.

Дійсний член Міжнародної асоціації аудиторських та консалтингових фірм PKF (PANNEL KERR FORSTER).

- ✓ Надає бухгалтерські та аудиторські послуги.
- ✓ Консультує іноземних інвесторів.
- ✓ Здійснює індивідуальну підготовку головних бухгалтерів.
- ✓ Видає інформаційно-аналітичний бюлетень "Економіка. Фінанси. Право".

Довідки за телефоном: 517-51-45.

Ремі Дюфло,

генеральний радник НБУ з питань реформування бухгалтерського обліку та звітності комерційних банків

Отже, із січня нинішнього року комерційні банки України перейшли на новий План рахунків. Цей надзвичайно важливий крок у комплексі заходів щодо впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку вартий особливої розмови, оскільки тепер впровадити МСБО значно легше, ніж за попередньої системи рахунків. До речі, перехід не був формальним — цілий пакет концептуально нових методологічних інструкцій з обліку найсуттєвіших операцій комерційних банків і найголовнішу з них — стосовно визначення прибутків — уже використовують усі банки.

Невідворотність і необхідність цих змін деякі комерційні банки усвідомили ще тоді, коли НБУ опублікував перелік параметрів аналітичного обліку та скликав перші семінари для керівництва банків у першому кварталі 1997 року. Інші йшли до цієї мети коротшим шляхом — із дати оприлюднення нового Плану рахунків. Але в цілому, враховуючи навіть те, що деякі банки “пізно прокинулися”, цей перехід був вдалим.

Слід зауважити, що після досить ратного і, безумовно, важкого переходу на сучасну систему оподаткування прибутку комерційні банки повинні водночас опанувати радикально нову концепцію складання звітності (започаткувавши систему “репозитаріїв”), а також відмінні від звичних технічні вимоги до захисту платіжної системи й іншу бюджетну класифікацію.

ПОРЯДОК ПЕРЕХОДУ

Мета переходу полягає у перенесенні залишків зі старих аналітичних рахунків на нові. При цьому слід правильно відобразити суть операцій у новоствореній системі рахунків та надати можливість оперативної складати фінансову і статистичну

звітність на основі інформації з нових баз даних банку (бази даних клієнтів і договорів), на створенні й поповненні яких НБУ наполягав протягом минулого року.

Зважаючи на рекомендації Національного банку щодо переходу на новий План рахунків, на поради, які звучали на регіональних семінарах, комерційні банки вибрали класичний, виправданий попереднім досвідом підхід для правильного перенесення залишків рахунків зі старої системи в нову. Цим підходом передбачалося три етапи:

1. Після повної інвентаризації договорів (особливо не врахованих у старій системі рахунків, наприклад, контрактів на певний термін) та аналізу змісту старих аналітичних рахунків кожен залишок одержав новий номер синтетичного, а згодом і аналітичного рахунку. Де того вимагалось (наприклад, стосовно інших дебіторів і кредиторів), залишки було розбито на кілька нових аналітичних рахунків.

На жаль, деякі розробники програмного забезпечення не передбачили, що схема перенесення залишків може бути у кожному банку відмінною від таблиці переходу, складеної НБУ на основі типового призначення старих і нових рахунків. Банки, які вели “своєрідний” облік, прямо застосовувши цю таблицю, не могли перенести залишки на потрібні рахунки. Це примушувало їх

“хитрувати”: переходити зі старого рахунку на новий через інший рахунок.

2. Склавши внутрішні “перехідники” на рівні аналітичних рахунків, банки мали проаналізувати і обґрунтувати всі розбіжності з типовою таблицею переходу. Іноді це робилось автоматично, про що свідчить досвід системних банків.

3. Після експериментального складання нових балансів у останньому кварталі року банки перевірили їх з метою виявлення сумнівних неприродних залишків або підозрілого руху за рахунками між двома звітними датами. Передбачається, що такий аналіз започаткує систему внутрішнього аудиту в банку. Робили його бухгалтери та подекуди внутрішні аудиторі. НБУ, вивчаючи таким чином баланси всіх комерційних банків, у деяких випадках зажадав, щоб вони додатково проаналізували свої операції задля їх правильної класифікації у новій системі. Стосовно статистичної класифікації економічний та інші департаменти НБУ провели чималу роз’яснювальну роботу з банками, уточнюючи інструкції до форм звітності і визначення.

Якщо установи банків зазвичай проводили цей аналіз на основі синтетичних рахунків нового балансу, то пілотні банки скористалися скороченим форматом балансового звіту, складеним за допомогою консультантів програм технічної допомоги USAID і Tasis (див. таблицю). Переважна більшість установ, які працюють із міжнародними аудиторями, також пішла таким шляхом. У деяких випадках програма Tasis частково взяла на себе фінансування додаткових консультацій аудиторів, спрямованих на підготовку аудиту балансу за 1997 рік.

Тільки після поглибленої підготовки банки змогли в перші дні січня 1998 року виконувати процедури з технічного перенесення залишків.

Переходячи на новий План рахунків, комерційні банки згідно з рекомендаціями НБУ вибрали класичний, виправданий попереднім досвідом підхід, щоб правильно перенести залишки рахунків зі старої в нову систему

Таблиця. Типовий формат балансового звіту та звіту про прибутки і збитки, використаних пілотним проектом Tacis¹

Балансовий звіт	
Активи	Записка ²
Грошові кошти	1001 1002 1003
Кошти в НБУ	1200
ОВДП та інші цінні папери, що приймаються НБУ до рефінансування	1420
Кредити кредитним установам (3) за мінусом резервів за ними	1500 1522 1527
Кредити клієнтам	2040 2045 2046 2047 2050 2055 2057 2062 2066 2067 2077 2110 2202 2205 2210 2211 2213 2214
Мінус: Резерви під кредити клієнтам	2400
Чисті кредити клієнтам	без номера рахунку
Цінні папери для перепродажу	3102
Цінні папери для інвестицій	3205
Основні засоби	4430 4500 4438
Мінус: Знос	4409
Чисті основні кошти	без номера рахунку
Нематеріальні активи	4300
Вкладення в афілійовані компанії	4109
Інші активи	2909 3400 3402 3411 3419 3519 3520 3530 3541 3542 3559
Передоплати і нарощений дохід	1428 1528 2048 2049 2058 2068 2069 2118 2208 2218 3500 3570
Усього активів	
Зобов'язання та акціонерний капітал	
Зобов'язання	
Кредити, отримані від НБУ	1312
Зобов'язання перед кредитними установами	1600
Зобов'язання перед клієнтами	2600 2601 2602 2610 2615 2620 2621 2630 2635
Нарощений податок до сплати	3620
Інші зобов'язання	2919 2921 2929 3600 3631 3699 3711
Нарощені відсоткові видатки	1318 2618 2628 2638
Усього зобов'язань	
Акціонерний капітал	
Статутний капітал	5000 5001
Мінус: Викуплені акції	3120
Нагромаджені прибутки	5020 5021 5900
Усього акціонерного капіталу	
Усього зобов'язань та акціонерного капіталу	

¹ Тут подано формат балансового звіту для одного конкретного банку. Формат, а також список рахунків, вказаних у другій колонці, змінюються залежно від змісту операцій кожного банку з метою їх найточнішого відображення.

² Кожна стаття балансового звіту роз'яснюється у записці до балансового звіту. Записка є невід'ємною його складовою. У деяких випадках вона набуває вигляду таблиці. Тоді до цього балансового звіту додають окрему записку, де стисло викладають основні моменти облікової політики, згідно з якою складено звіт. У кінець записки консультанти виносили питання, що виникали після аналізу балансового звіту і балансу. Вони потребували додаткового розгляду для подальшого уточнення внутрішньої таблиці переходу банку.

Звіт про прибутки і збитки

Відсотковий дохід
Відсоткові видатки

Чистий відсотковий дохід

Комісійний дохід
Комісійні витрати

Чистий комісійний дохід

Чистий дохід від операцій із цінними паперами
Чистий дохід від операцій із іноземною валютою
Інший дохід від операційної діяльності
Результат валютної переоцінки

Операційний дохід

Заробітна плата і премії
Адміністративні та інші витрати

Прибуток до податку і резервів

Рух резерву під кредити
Рух резерву під цінні папери

Прибуток до податку

Податок на прибуток

Прибуток банку

Далі всі банки створили необхідні бази даних для автоматичного виробництва перших файлів системи репозитарію. Однак у багатьох випадках клієнти не спромоглися своєчасно вказати всі необхідні реквізити, наприклад, номер платника податків. Цю роботу ще залишається завершити.

ДОПОМІЖНІ ПРОГРАМИ

Переходу на МСБО сприяли програми плітних (ix 15) та асоційованих банків, а також навчальні програми.

Навчання в четвертому кварталі минулого року проходило за трьома програмами: для регіональних банків і регіональних філіалів київських банків (USAID); для банку "Україна", Промінвестбанку, Укррексбанку та Укрсоцбанку (Tacis); для решти київських банків (Британський фонд ноу-хау). Тривають переговори щодо продовження навчання за програмою Британського фонду ноу-хау у другому півріччі 1998 року.

Проекти бухгалтерських інструкцій НБУ (у тому числі й План рахунків) регулярно звіряли з міжнародними стандартами. Було отримано формальний висновок міжнародної аудиторської фірми про відповідність нової системи обліку МСБО. В результаті до цих проектів часто вносили якісні зміни. У рамках регіональної програми Tacis на базі плітних банків з великим

успіхом, починаючи із жовтня 1997 року, проведено серію відкритих семінарів із практичного використання МСБО. Організуючи їх, намагались уникнути академічної форми, коли так звані міжнародні стандарти вивчаються без посилання на конкретні щоденні дії та обов'язки бухгалтерів. За цією програмою готується посібник із бухгалтерського обліку в рамках нової системи.

У 1998 році, коли вже вляглося хвилювання, яке супроводжувало перехід на новий План рахунків, пілотні проекти повинні запрацювати як належить. Їхнє завдання полягає в тому, щоб:

а) перевірити у реальних масштабах проекти нових бухгалтерських та організаційних інструкцій НБУ для збагачення конкретними пропозиціями щодо впровадження;

б) моделювати на конкретних прикладах систему, яка дасть змогу послугуватись у щоденній роботі банку накопиченою за нових умов інформацією. Назвемо її для зручності системою управлінської звітності. Вона має стати типовою для всіх банків країни;

в) поширити досвід пілотних банків за допомогою так званих "банків-учасників". Установи, що зацікавилися цією програмою, запрошуються на семінари з МСБО та інші заходи, де можна поповнити знання.

ЕТАП УДОСКОНАЛЕННЯ

Оскільки банки були перевантажені "побічними" реформами, неминучими при зміні системи бухобліку (наприклад, реформа системи звітності), НБУ переніс на 1998 рік заходи, хоча й необхідні для повноцінного переходу на МСБО, та все ж не першочергові на момент переходу на новий План рахунків. Це рішення було цілком виправданим уже тому, що комерційні банки виділили для цієї процедури обмежені ресурси. До того ж система не могла сприйняти таку велику кількість концептуально нових інструкцій.

Так, Національний банк віддав видання інструкцій стосовно обліку несуттєвих для українських банків операцій (наприклад, форвардних). Щоправда, принципи обліку цих операцій викладено в самому Плані рахунків. Але, як стверджують у комерційних банках, бухгалтери, безумовно, віддають перевагу інструкції з роз'ясненням максимальної кількості практичних випадків. Те саме можна сказати щодо інструкцій про організацію бухгалтерського обліку, де функції та організація бухгалтерії визначаються відповідно до вимог міжнародної практики, та про внутрішній аудит у комерційному банку, без якого вірогідність

Впроваджуючи систему управлінської звітності, планування бюджету і фінансового контролю, банк самостійно зможе визначити, які зміни необхідно внести до автоматизованої системи обліку для зняття затрат на виробництво інформації

даних бухгалтерського обліку була б ілюзорною. Також у 1998 році необхідно опублікувати інструкцію про річний звіт, як того вимагають МСБО. Саме ці інструктивні матеріали й повинні бути апробовані на базі пілотних банків.

У 1998 році банки ще виконуватимуть минулорічні вказівки Національного банку щодо упорядкування внутрішнього керівництва з бухгалтерського обліку в банку, чому має передувати положення про облікову політику банку. До початку 1998 року більшість банків розробила власну облікову політику, спираючись на нормативні акти та інструкції НБУ. Централізовано слід складати й посібник із процедур бухгалтерського обліку в банку, який усі філії банку мають застосовувати однаково, за неослабного контролю служби внутрішнього аудиту.

У процесі становлення нової системи фінансового планування й контролю банки потребують певної допомоги. Вона стала необхідною з переходом на нову концепцію прибутку та його використання. Банки повинні розробити чіткі процедури попереднього бюджетування доходів і витратків на основі прогнозів керівників підрозділів та стратегічних рішень ради акціонерів. За такої системи, наприклад, вкладення і премії фінансуються на основі бюджету банку, який коригується протягом року з урахуванням реальних доходів. Відпадає потреба у певних "фондах споживання", пряме дебетування яких суперечить духу МСБО. За міжнародними принципами хороший працівник повинен отримати премію, навіть коли банк не має прибутку.

Програмою Tasis на початку листопада минулого року офіційно виділено більш як 1.5 млн. ЕКЮ для здійснення пілотного проекту, в рамках якого буде розроблено типову систему фінансового планування для українських банків.

НБУ доведеться ще чимало працювати над раціоналізацією та спрощенням офіційної, поточної звітності банків. До того ж банки мають модернізувати бухгалтерські автоматизовані системи, щоб досягти їхньої гнучкості, добитися належної швидкості отримання необхідної глибини

інформації для своєї управлінської і, можливо, офіційної звітності. Тут, однак, слід закликаати банки до продуманих дій і застерегти їх від марнотративної модернізації, як правило, обходиться дорого. Кожна установа має скласти динамічний реальний план розвитку програмного й технічного забезпечення своєї діяльності.

Але перейшовши на початку січня на новий План рахунків, створивши бази даних клієнтів і договорів, банки не тільки вклали великі кошти. Вони зробили значний крок на шляху до сучасних систем бухобліку, "відірвалися" від традиційного ОДБ. Колосальні зусилля спрямовані банками торік на інтеграцію автоматизованих систем банків (АСБ) та створення підсистем для окремих банківських продуктів (таких, як депозити, кредити чи операції із цінними паперами). Ця робота повинна продовжуватися. До планів розвитку інформаційних технологій банків має також входити повноцінна управлінська звітність, фінансовий контроль та податковий облік.

Працюючи над впровадженням системи управлінської звітності, бюджетування і фінансового контролю, банк сам зможе визначити, як змінити автоматизовану систему обліку, щоб знизити затрати на отримання інформації. Досвід програми Tasis щодо організації казначейства у чотирьох банках свідчить, що українські банківські установи можуть оптимізувати свої внутрішні інформаційні потоки, не витрачаючи великих коштів на створення підсистем.

ВИСНОВКИ

Наприкінці цього стислого огляду хочу ще раз наголосити на тому, про що йшлося на багатьох зустрічах із комерційними банками: реформу системи бухгалтерського обліку не можна вважати закінченою щонайменше доти, доки:

- усі керівники банків України не зрозуміють необхідності використання даних, сформульованих за МСБО для внутрішнього управління, тобто користуватимуться власними системами управлінської звітності, маючи можливість своєчасно розпізнати ризики і прийняти обґрунтовані рішення у складних умовах;

- усі банки країни не навчатимуться подавати дані бухгалтерського обліку бездоганної якості, вірогідність яких забезпечує система внутрішнього аудиту з добре навченим персоналом.

Одне слово, перехід на новий План рахунків — це необхідна, але недостатня умова для досягнення єдиної (варті затрат) мети: оптимізації фінансової діяльності комерційного банку. За цим рубежем ще триватиме напружена робота.

КОРПОРАТИВНІ ЦІННІ ПАПЕРИ

Прогноз — справа техніки

 Володимир Науменко,
"Вісник НБУ".

Серед аналітиків протягом багатьох років сточаться дискусії щодо теорії "випадкового кроку", яка стверджує, що спрогнозувати поведінку ціни на ринку в короткостроковій перспективі неможливо, оскільки нова інформація миттєво стає відомою всім учасникам ринку і відразу відбивається на ціні активу (так званий принцип інформаційної ефективності фінансового ринку). Втім чимало практиків схиляються до думки, що багато ринків іше далекі від ефективності, тобто їх учасники мають різний ступінь доступу до інформації, яка впливає на ціну активів. Таким чином, з'являється можливість прогнозування цінних коливань на ринку¹.

Щоб отримати оптимальний прогноз, необхідно враховувати фундаментальні фактори, а також результати аналізу діяльності підприємства (якщо йдеться про корпоративні цінні папери) і особливості поведінки фінансового інструмента на фондовому ринку (технічний аналіз). Перші два чинники досить суттєві й діють у довгостроковій перспективі. Однак вихідна інформація, необхідна для фундаментального чи фінансового аналізу, часто відсутня або ж доступ до неї обмежений. Водночас інформація щодо динаміки цін та обсягів торгівлі фінансовими інструментами є відкритою. Отож технічний аналіз — це загальнодоступний інструмент для прогнозування

ціни фінансових активів. Щоправда, застосовується він для передбачення короткострокових змін. Ця вузька галузь аналітики досить популярна серед спеціалістів фондового ринку, і на сьогодні в технічному аналізі вже існує багато методів і теорій. Усі ці методи ґрунтуються на переконанні, що рух цін на ліквідних ринках визначається загальними закономірностями, і враховують лише динаміку цін та обсягів продажу фінансових активів.

ДОУ В УКРАЇНІ НЕ МАРНУВАВ БИ СИЛ

Із певними застереженнями можна спробувати застосовувати технічний аналіз і на вітчизняному фондовому ринку (графіки 1, 2). Варто зазначити, що початок теоріям технічного аналізу поклав Чарльз Доу, засновник компанії Dow-Jones. Згідно з його теорією рух цін на ринку залежить від трьох тенденцій:

перша — короткострокові коливання, що викликані тим чи іншим станом ринку в кожний конкретний момент і важко піддаються прогнозуванню;

друга — середньострокова тенденція, яка може тривати від двох тижнів до кількох місяців;

третья — довгострокова, фундаментальна тенденція тривалістю від кількох місяців до кількох років.

Наслідком дії цих трьох факторів є певні закономірності: при фундаментальному зростанні спостерігається багаторазове падіння ціни, і навпаки — тренд на зниження порушується короткостроковими періодами її зростання. Теорія стверджує, що на основі інформації про проміжні коливання ціни можна передбачити зміну тенденції.

У кожного аналітика може бути свій підхід до прогнозування ціни, і ефективність його оцінюється лише реальним успіхом. Одним із найпопулярніших підходів є побудова лінії опору (для низхідного тренду) та лінії підтримки (для висхідного тренду). Якщо ціновий графік перетинає вказані лінії, то вважають, що передбачається зміна тенденції. Коригування ціни при збереженні тенденції (незначне зростання при низхідній тенденції і падіння — при висхідній) може слугувати за сигнали продажу (купівлі) фінансового інструмента.

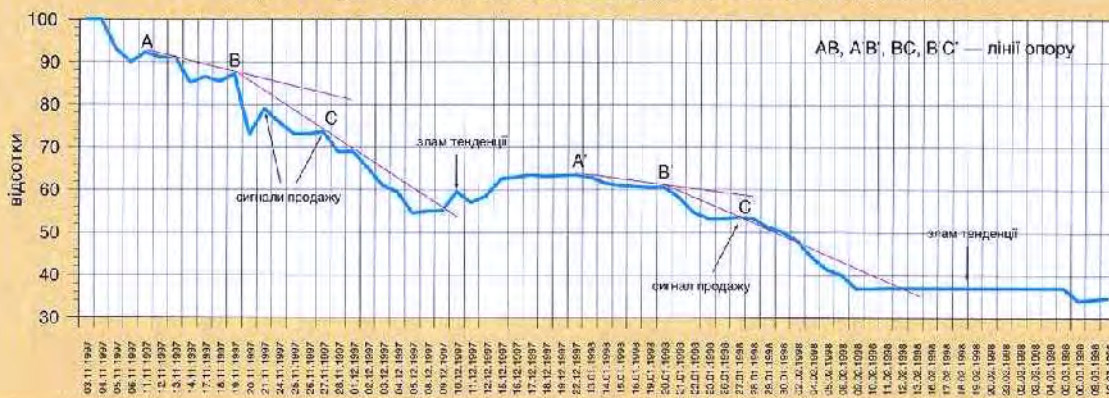
Як впливає з графіків 1—3, у даному разі для різних підприємств і ПФТС-індексу такі сигнали не збігаються в часі. Вважають, що сигнал є більш суттєвим, коли, скажімо, для акцій підприємства, що аналізується, і для загального індексу він проявляється одночасно. Таким чином, можна зробити висновок, що за наведеними прикладами сигнали не були суттєвими, хоча графіки свідчать про їх небезпідставність.

Необхідно також зазначити, що обов'язковою передумовою застосування технічного аналізу є ліквідність ринку. Відповідно для аналізу було обрано акції підприємств, що належать до найліквідніших на фондовому ринку України. Але навіть при цьому ліквідність ринку цих акцій обмежена у зв'язку з недосконалою системою реєстрації. Відтак, уклавши угоду, інвестор може довго купити очима в очікуванні запису в реєстрі, безпорадно спостерігаючи, як на ринку відбуваються різноманітні зміни.

УПЕРЕД ЗА РОСІЄЮ

Оцінюючи динаміку фондових індексів у березні, слід зазначити, що тен-

Графік 1. Курс акцій Нижньодніпровського трубопрокатного заводу

¹ Мертене А. Инвестиции. — К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997.

денцію спаду на вітчизняному фондовому ринку переламано. Річ у тому, що дія фундаментальних чинників (насамперед зростання процентних ставок) на цей час послабилася. Відплив коштів нерезидентів із нашого ринку мав значення лише на початку кризи, восени. Оскільки на корпоративному ринку кошти нерезидентів уже не були домінуючим фактором, основний вплив на динаміку фондових індексів стали справляти процентні ставки, а також

фондовий ринок найближчого сусіда — Росії. Адже аналітики схильні вважати, що процентна політика Росії і України дуже пов'язана. Це неважко помітити, якщо простежити динаміку зміни облікових ставок Центробанку Росії і НБУ. На цій підставі можна зробити висновок, що злам тенденції до падіння вітчизняних фондових індексів був не випадковим. Як впливає з графіка 4, російський фондовий ринок отямився від падіння та увійшов

у фазу зростання ще в кінці січня. Крім того, операторам українського фондового ринку додало впевненості затухання темпів девальвації гривні. Єдиним чинником невизначеності на цей час (березень 1998 р.) залишався лише фактор виборів. Отже, можна сподіватися, що на фондовому ринку України протягом найближчих місяців буде спостерігатися поступове зростання.

Графік 2. Курс акцій концерну "Стирол"

Графік 3. ПФТС-індекс

Графік 4. Фондовий індекс "MAI 7" за результатами торгів РТС (1998 р.)

Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики у лютому 1998 р.

Номер аукціону	Дата проведення аукціону	Проголошення			Термін погашення облігацій	Результати аукціону			Середньозважена ціна, грн.	Ставка доходності, %
		Виставлено облігацій, шт.	Номінал облігацій, грн.	Проголошена ставка доходності, %		Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.	Відчужена ціна, грн.		
66	03.02.1998 р.	не оголош.	100	-	06.05.1998 р.	55000	4888,95	88,89	88,89	50,13
67	03.02.1998 р.	не оголош.	100	-	05.08.1998 р.	0	-	0,00	0,00	-
68	03.02.1998 р.	не оголош.	100	-	04.11.1998 р.	53866	4027,56	74,77	74,77	45,11
69	03.02.1998 р.	не оголош.	100	-	03.02.1999 р.	0	-	0,00	0,00	-
70	04.02.1998 р.	не оголош.	100	-	06.05.1998 р.	85394	7593,00	88,92	88,92	49,98
71	04.02.1998 р.	не оголош.	100	-	05.08.1998 р.	25020	2053,39	82,07	82,07	43,81
72	04.02.1998 р.	не оголош.	100	-	04.11.1998 р.	200705	14992,66	74,70	74,70	45,28
73	04.02.1998 р.	не оголош.	100	-	03.02.1999 р.	55087	37920,80	68,30	68,30	46,54
74	05.02.1998 р.	не оголош.	100	-	07.05.1998 р.	47443	4220,43	88,89	88,89	49,78
75	05.02.1998 р.	не оголош.	100	-	06.08.1998 р.	0	-	0,00	0,00	-
76	05.02.1998 р.	не оголош.	100	-	05.11.1998 р.	13652	1020,21	74,73	74,73	45,21
77	05.02.1998 р.	не оголош.	100	-	04.02.1999 р.	0	-	0,00	0,00	-
78	06.02.1998 р.	не оголош.	100	-	08.05.1998 р.	32544	2892,84	88,89	88,89	50,13
79	06.02.1998 р.	не оголош.	100	-	07.08.1998 р.	45000	3645,00	81,00	81,00	47,04
80	06.02.1998 р.	не оголош.	100	-	06.11.1998 р.	150000	11040,00	73,60	73,60	47,96
81	06.02.1998 р.	не оголош.	100	-	05.02.1999 р.	270023	18132,04	67,15	67,15	49,05
82	09.02.1998 р.	не оголош.	100	-	11.05.1998 р.	234760	20867,82	88,89	88,89	50,13
83	09.02.1998 р.	не оголош.	100	-	10.08.1998 р.	136000	11016,00	81,00	81,00	47,04
84	09.02.1998 р.	не оголош.	100	-	09.11.1998 р.	150012	11040,88	73,60	73,60	47,96
85	09.02.1998 р.	не оголош.	100	-	08.02.1999 р.	596000	40021,40	67,15	67,15	49,05
86	10.02.1998 р.	не оголош.	100	-	13.05.1998 р.	30000	2666,71	88,89	88,89	50,13
87	10.02.1998 р.	не оголош.	100	-	12.08.1998 р.	45000	3639,72	80,88	80,88	47,41
88	10.02.1998 р.	не оголош.	100	-	11.11.1998 р.	400910	29506,98	73,60	73,60	47,96
89	10.02.1998 р.	не оголош.	100	-	10.02.1999 р.	862715	57931,31	67,15	67,15	49,05
90	11.02.1998 р.	не оголош.	100	-	13.05.1998 р.	30000	2667,30	88,91	88,91	50,03
91	11.02.1998 р.	не оголош.	100	-	12.08.1998 р.	5053	407,10	80,53	80,57	48,36
92	11.02.1998 р.	не оголош.	100	-	11.11.1998 р.	0	-	0,00	0,00	-
93	11.02.1998 р.	не оголош.	100	-	10.02.1999 р.	0	-	0,00	0,00	-
94	12.02.1998 р.	не оголош.	100	-	15.05.1998 р.	127000	11287,34	68,86	88,88	50,18
95	12.02.1998 р.	не оголош.	100	-	14.08.1998 р.	131084	10560,86	80,45	80,57	48,36
96	12.02.1998 р.	не оголош.	100	-	13.11.1998 р.	4343	317,08	73,01	73,01	49,43
97	12.02.1998 р.	не оголош.	100	-	12.02.1999 р.	0	-	0,00	0,00	-
98	13.02.1998 р.	не оголош.	100	-	15.05.1998 р.	50000	4444,45	68,87	88,89	50,13
99	13.02.1998 р.	не оголош.	100	-	14.08.1998 р.	50000	4028,43	80,45	80,57	48,36
100	13.02.1998 р.	не оголош.	100	-	13.11.1998 р.	59000	4309,36	73,04	73,04	49,35
101	13.02.1998 р.	не оголош.	100	-	12.02.1999 р.	534030	35780,01	67,00	67,00	49,39
102	17.02.1998 р.	не оголош.	100	-	20.05.1998 р.	85286	7581,09	88,89	88,89	50,13
103	17.02.1998 р.	не оголош.	100	-	19.08.1998 р.	8749	703,86	90,45	80,45	48,74
104	17.02.1998 р.	не оголош.	100	-	18.11.1998 р.	17703	1292,32	73,00	73,00	49,45
105	17.02.1998 р.	не оголош.	100	-	17.02.1999 р.	3065	205,39	67,01	67,01	49,37
106	18.02.1998 р.	не оголош.	100	-	20.05.1998 р.	136983	12176,93	88,89	88,89	50,13
107	18.02.1998 р.	не оголош.	100	-	19.08.1998 р.	116251	9352,39	80,45	80,45	48,74
108	18.02.1998 р.	не оголош.	100	-	18.11.1998 р.	371920	27205,95	73,15	73,15	49,07
109	18.02.1998 р.	не оголош.	100	-	17.02.1999 р.	990000	66339,90	67,01	67,01	49,37
110	19.02.1998 р.	не оголош.	100	-	22.05.1998 р.	65935	5861,00	88,89	88,89	50,13
111	19.02.1998 р.	не оголош.	100	-	21.08.1998 р.	8856	672,15	80,43	80,44	48,77
112	19.02.1998 р.	не оголош.	100	-	20.11.1998 р.	16148	1179,66	73,00	73,05	49,33

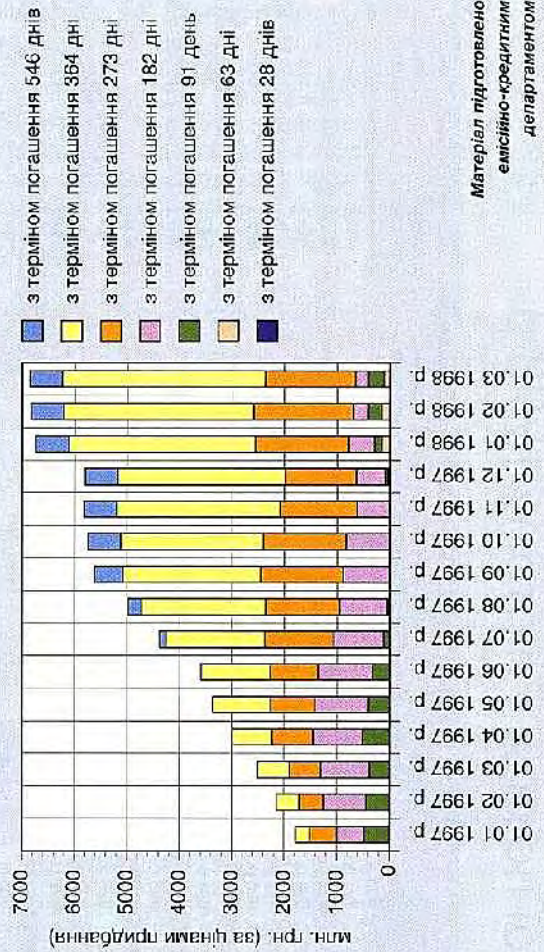
№	Дата оголошення	Статус	Сума	Термін погашення	Сума	Термін погашення	Сума	Термін погашення
113	19.02.1998 р.	не оголош.	0	19.02.1999 р.	0	0.00	0.00	-
114	20.02.1998 р.	не оголош.	37065	22.05.1998 р.	3294.81	88.89	88.89	50.13
115	20.02.1998 р.	не оголош.	81722	21.08.1998 р.	6574.28	80.45	80.45	48.74
116	20.02.1998 р.	не оголош.	104903	20.11.1998 р.	7672.90	73.14	73.14	49.10
117	20.02.1998 р.	не оголош.	610020	19.02.1999 р.	40877.44	67.10	67.10	49.37
118	24.02.1998 р.	не оголош.	67593	27.05.1998 р.	6008.34	88.89	88.89	50.13
119	24.02.1998 р.	не оголош.	0	26.08.1998 р.	-	0.00	0.00	-
120	24.02.1998 р.	не оголош.	0	25.11.1998 р.	-	72.00	72.00	-
121	24.02.1998 р.	не оголош.	3440	24.02.1999 р.	230.65	67.05	67.05	49.28
122	25.02.1998 р.	не оголош.	67593	27.05.1998 р.	6022.54	89.10	89.10	49.07
123	25.02.1998 р.	не оголош.	224000	26.08.1998 р.	18020.80	80.45	80.45	48.74
124	25.02.1998 р.	не оголош.	600015	25.11.1998 р.	43891.10	73.15	73.15	49.07
125	25.02.1998 р.	не оголош.	1400100	24.02.1999 р.	93848.70	67.03	67.03	49.32
126	26.02.1998 р.	не оголош.	33600	28.05.1998 р.	2996.20	89.10	89.10	48.71
127	26.02.1998 р.	не оголош.	37200	27.08.1998 р.	2992.74	80.45	80.45	48.74
128	26.02.1998 р.	не оголош.	40800	26.11.1998 р.	2984.52	73.15	73.15	49.07
129	26.02.1998 р.	не оголош.	320000	25.02.1999 р.	21449.60	67.03	67.03	49.32
Разом		X	10423818	X	752054.9	X	X	X

Матеріал підготовлено емісійно-кредитним департаментом Національного банку України

Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики за 1998 р.

Період:	Результати аукціонів	
	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.
Січень	8 504 247	635 164.55
Лютий	10 423 818	752 054.89
Березень	0	0.00
I квартал	18 928 065	1 387 219.44
Квітень	0	0.00
Травень	0	0.00
Червень	0	0.00
II квартал	0	0.00
I півріччя	18 928 065	1 387 219.44
Липень	0	0.00
Серпень	0	0.00
Вересень	0	0.00
III квартал	0	0.00
Жовтень	0	0.00
Листопад	0	0.00
Грудень	0	0.00
IV квартал	0	0.00
Усього з початку року	18 928 065	1 387 219.44

Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу

Матеріал підготовлено емісійно-кредитним департаментом Національного банку України

ПОЗИЦІЯ ФАХІВЦЯ

Система оперативної довідкової інформації НБУ

Керівники НБУ та його структурних підрозділів повсякдень приймають оперативні рішення, важливі для розвитку як самої системи Національного банку, так і банківської системи України в цілому. Кожне із цих рішень ґрунтується на достовірній та оперативно обробленій інформації. Але актуальність оперативної інформації із часом втрачається. І це нормально, адже система розвивається і змінює свої параметри. Відтак якість прийнятого рішення залежить не тільки від досвіду і професіоналізму керівника, а й від вчасного надходження та оперативної обробки підготовленої для швидкого сприйняття інформації.

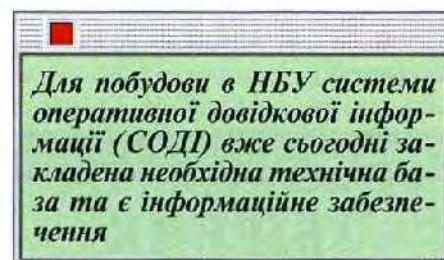
Національний банк України можна розглядати як єдину систему з міцними взаємозв'язками між підсистемами і структурними компонентами самих підсистем. Її гармонійний розвиток багато в чому залежить від оперативного внутрішнього обміну інформацією, прийняття оптимального рішення та врешті-решт від чіткого виконання конкретного завдання на підставі прийнятого рішення. Відповідний інструмент допоможе впоратись із зазначеним комплексом проблем, полегшить і прискорить обробку та передачу інформації. Йдеться про систему оперативної довідкової інформації (надалі — СОДІ) у межах НБУ. Оскільки система Національного банку має відповідну технічну та інформаційну базу, створення СОДІ можна розпочати уже нині.

Потребу в запровадженні такої системи можна обґрунтувати низкою аргументів:

- ◆ останнім часом помітно зростає обсяг інформації, на підставі якої необхідно приймати рішення;
- ◆ зростають також вимоги щодо опе-

ративного забезпечення інформацією керівників структурних підрозділів, працівників банківського нагляду, фахівців аналітичних підрозділів Національного банку України;

- ◆ різні види інформації потребують певних засобів передачі та обмеження доступу;
- ◆ оперативна інформація згодом мо-

же бути перетворена в аналітичну;

- ◆ часом виникає потреба нагального відтворення реальної картини розвитку банківської системи (окремих банків) за певний проміжок часу;
- ◆ існує необхідність уніфікації систем обробки та передачі інформації.

КОРОТКИЙ ОПИС СОДІ

Джерела інформації СОДІ — комерційні банки України та зарубіжжя, підрозділи НБУ, юридичні особи України та зарубіжжя, а також інші джерела, де формується інформація і звідки вона може бути передана комп'ютерними засобами зв'язку.

Користувачі СОДІ — керівники і працівники підрозділів НБУ, що здійснюють банківський нагляд, валютні операції і валютний контроль, відповідають за кредитні операції та економічний аналіз. Додатково СОДІ може викори-

Віталій Терещенко,

начальник відділу банківського нагляду головного управління Національного банку України.

стовуватися для задоволення потреб у оперативній інформації операційних та аналітичних служб комерційних банків, у тому числі й підрозділів банківської безпеки.

Основні компоненти СОДІ :

- ◆ широкий набір довідників загально-го користування;
- ◆ великий перелік спеціальних довідників;
- ◆ база статистичних показників;
- ◆ база розрахункових показників;
- ◆ спеціалізовані бази;
- ◆ архів баз за останні 3—5 років;
- ◆ технічне та програмне забезпечення.

Сукупність баз даних і довідників, що мають певну структурну організацію і містяться на комп'ютерних носіях інформації, необхідно розглядати як "єдине інформаційне поле".

Основні принципи функціонування СОДІ:

- ◆ наявність "єдиного інформаційного поля", що знаходиться і експлуатується у системі НБУ;
- ◆ "єдине інформаційне поле" поповнюється даними, які надходять від джерел інформації за єдиною схемою через структурні підрозділи НБУ;
- ◆ кожен показник "єдиного інформаційного поля" формується або коригується лише на одному робочому місці системи;
- ◆ у межах "єдиного інформаційного поля" паралельно функціонують підсистеми департаментів НБУ;
- ◆ доступ до інформаційних баз даних та електронних довідників регламентовано, він здійснюється у режимі реального часу;
- ◆ зміни у функціонуванні системи узгоджуються з підрозділами-користувачами;
- ◆ загальна інформація, що стосується

всіх учасників "єдиного інформаційного поля", зосереджується в одному місці. Обумовлюються також особливості доступу до неї;

◆ за супроводження та безпеку "єдиного інформаційного поля" відповідає одна спеціалізована служба НБУ.

Кілька слів про технічне й інформаційне забезпечення, на основі яких можна братися до побудови СОДІ. Технічна база — це комп'ютерне обладнання, канали зв'язку, система електронної пошти НБУ, технологічна схема передачі та обробки інформації для бази статистичних показників. Базу статистичних показників НБУ можна розглядати як складову "єдиного інформаційного поля" НБУ. На першому етапі вже сьогодні можна наповнити спеціалізовані бази "єдиного інформаційного поля" даними, накопиченими у департаментах Національного банку України. Загальна методологічна база складається з нормативних документів НБУ. Воно впливає на поповнення інформаційних баз, модифікацію прав доступу та програмного забезпечення довідкових підсистем відповідних департаментів.

ПІДСИСТЕМИ СОДІ

СОДІ містить підсистеми, що обслуговують відповідних користувачів. Для вирішення проблемних питань та розвитку банківської системи повинні існу-

вати такі основні підсистеми: "Керівник", "Бухгалтер", "Каса", "Кредит", "Валюта", "Нагляд", "Аналіз" та інші.

У структурі НБУ кожна підсистема поділяється на різні рівні, поширюючись і на регіональні управління. Працівники служб користуються загальними даними та в межах своєї підсистеми здійснюють оперативний обмін інформацією з проблемних питань.

Усі підсистеми взаємопов'язані, мають доступ до загальної інформації і кожна з них — свою спеціальну базу даних, побудовану на "єдиному інформаційному полі".

ТЕХНОЛОГІЯ ДОСТУПУ ТА ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

Щоб забезпечити оперативний доступ до інформації, "єдине інформаційне поле" має бути добре структурованим. Умовно його можна подати як набір одиниць інформації, тобто окремих показників або логічно об'єднаних ланцюжків і блоків інформації. База будь-якої підсистеми СОДІ складається зі свого власного набору даних, який визначається потребами працівників відповідної служби НБУ і закріплений за підсистемою у вигляді файл-списку. Файл-список повинен містити лише посилання на місцезнаходження одиниці інформації.

Програмне забезпечення СОДІ у цілому — це низка різноманітних процедур обробки та передачі інформації, які об'єднано в загальну бібліотеку. За допомогою однієї процедури здійснюють обробку конкретної одиниці інформації.

Програмне забезпечення однієї підсистеми містить бібліотеку процедур, яка забезпечує обробку набору одиниць інформації підсистеми згідно з файл-списком.

Таким чином, кожна підсистема, що функціонує на спільному "єдиному інформаційному полі", може містити у файл-списку посилання на будь-яку одиницю інформації цього поля і мати у своїй бібліотеці процедур відповідні стандартні процедури обробки. Якщо одиниця інформації використовується різними підсистемами і змінює своє значення, то цю зміну бачитимуть у будь-якій із цих підсистем, звертаючись до одиниці інформації.

Оперативна інформація після певної обробки трансформується у поточну, яка, у свою чергу, із часом стає архівною.

Якщо пропозицію щодо СОДІ буде реалізовано, у недалекому майбутньому кожен працівник Національного банку України зможе прийняти якісне рішення, отримавши всі необхідні для цього відомості через комп'ютер на своєму робочому місці. □

Національний банк України видав

ЗБІРНИК НОРМАТИВНИХ АКТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЗА 1997 РІК

Це видання містить останні нормативні документи НБУ, які регулюють питання:

- організації та регламентації діяльності комерційних банків;
- валютного регулювання;
- кредитування і розрахунків.

Збірник розрахований на працівників банків, керівників, економістів підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також підприємців.

Видання розповсюджується лише згідно із замовленнями.

Замовлення на Збірник нормативних актів Національного банку України приймаються за адресою:

252028, Київ-28, просп. Науки, 9,
Інженерно-технічний центр
при Національному банку України.

Тел. 267-39-75.

Погіршення фінансового стану деяких комерційних банків упродовж останніх років і навіть банкрутство окремих із них зумовлені насамперед зміною ситуації на грошово-кредитному ринку країни і як наслідок — обмеженням можливостей одержувати доходи завдяки інфляції та спекулятивним операціям із іноземною валютою. Така тенденція залишається актуальною і нині. У ситуації, що склалася, доцільно було б застосовувати операційно-вартісний аналіз (ОВА) для комплексної оцінки фінансових потоків у банківській сфері, зокрема — оцінки ліквідності й дохідності операцій банку, узгодженості активів і пасивів його балансу. Операційно-вартісний аналіз полягає у дослідженні рівнів дохідності (прибутковості) банку шляхом зіставлення доходів за активними і витрат за пасивними операціями. Однак методів операційно-вартісного аналізу і механізмів його застосування вітчизняними фінансово-кредитними установами поки що не розроблено. Назріла гостра потреба належним чином заповнити цю прогалину у нормативній базі нашої банківської системи.

ДОСЛІДЖЕННЯ

Операційно-вартісний аналіз фінансів банку та управління гепом

Олександр Заруба,
професор Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук.

СКЛАДОВІ ОПЕРАЦІЙНО-ВАРТІСНОГО АНАЛІЗУ

Уточнимо суть деяких ключових понять.

Пропорційні (змінні) витрати — та частина банківських витрат, розмір якої прямо пропорційний грошовому обсягові здійснюваної операції чи послуги, що надається. Ці витрати можуть змінюватися (не завжди однаковими темпами) залежно від динаміки обсягу операції чи послуги.

Непропорційні (постійні) витрати — та частина витрат банку, яка не залежить від обсягу здійснюваних операцій або послуг, що надаються.

Фіксовані витрати відображають розмір витрат, які не перебувають під впливом динаміки обсягу операцій чи послуг і виражають фіксоване їх значення за одну операцію (послугу).

На відміну від витрат, доходи банку (за умови стабільності інших параметрів) визначаються лише динамікою обсягу активних операцій і масштабом надання банківських продуктів.

Особливого значення під час проведення операційно-вартісного аналізу набуває процентна ставка (як за депозитами, так і за кредитами). На сьогодні унормовано регулювання лише окремих видів процентних ставок. Так, згідно з Положенням про визначення звичайної процентної ставки за депозит, затвердженим постановою Правління Національного банку № 247 від 23.07.1997 р., “звичайна процентна ставка за депозит у національній валюті для пов’язаних осіб визначається як процентна ставка, рівень якої на дату укладення депозитного договору не перевищує п’яти процентних пунктів діючої облікової ставки Національного банку України”.

Щодо процентної ставки за кредити, то зазвичай вона не регулюється, а встановлюється за домовленістю між кредитором і позичальником. Щоправда, для приватизованих підприємств (згідно з Порядком цільового кредитування приватизованих підприємств, затвердженим постановою Правління Національного банку України № 285 від 01.09.1997 р.) “розмір плати за кредит встановлюється на рівні облікової ставки Національного банку України”.

У контексті ОВА процентна маржа банку за блоками операцій і послуг виражається таким рівнянням:

$$ПМ = СОД - СОВ, \text{ де}$$

ПМ — процентні маржі банку за окремим блоком операцій і послуг;

СОД — сумарні операційні доходи, виражені в річних процентах;

СОВ — сумарні операційні витрати, виражені в річних процентах.

За допомогою цього рівняння можна робити проміжні висновки про стан процентної маржі банку. Для того, скажімо, щоб порівняти його зі станом маржі інших учасників грошово-кредитного ринку.

Розрахунки із застосуванням ОВА дають змогу порівнювати показники операційно-вартісного аналізу і приймати на його основі відповідні рішення щодо методів підвищення ефективності проведення банком операцій та надання послуг. Ці рішення можуть стосуватися, наприклад:

Серед факторів, що спонукають прискорити впровадження у практику вітчизняної банківської системи операційно-вартісного аналізу, слід виділити такі:

- посилення конкуренції у середовищі учасників грошово-кредитного ринку (причому не лише банків, а й інших фінансово-кредитних інститутів);
- прояви нецінової конкуренції під час пропозиції комерційними банками банківських продуктів;
- підвищені вимоги НБУ до виконання комерційними банками економічних нормативів із метою регулювання грошового обігу і підтримки на належному рівні ліквідності балансів

- коригування процентних ставок за послугами та операціями банку;
- збільшення (зменшення) обсягів операцій, що проводяться, або послуг, що надаються банком;
- вдосконалення структури активних та (або) пасивних операцій, а також вжиття заходів щодо розвитку (зортання) посередницьких операцій;
- коригування структури складових частин операції або послуги;
- зниження неопераційних витрат;
- виявлення динаміки впливу зміни обсягу операцій (послуг) та процентних ставок на доходи від операційної діяльності банку або на витрати.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОКРЕМИХ СИТУАЦІЙ У МЕЖАХ ОВА: МОДЕЛЬ ГЕПУ¹

Ситуації, пов'язані з проведенням банком різноманітних операцій чи з наданням послуг, можна аналізувати, орієнтуючись на два параметри:

- показники, розраховані безпосередньо в ході операційно-вартісного аналізу конкретних послуг та операцій;
- комплексні показники блоків послуг на основі моделі гепу.

Результатом ситуаційного дослідження в межах операційно-вартісного аналізу може бути:

1. Прибуток (збиток) банку від проведення певної операції чи надання певної послуги.
  2. Маржа комерційного банку — різниця між сумарним операційним доходом і сумарними операційними витратами по конкретній послугі (портфелю послуг).
  3. Прийняття рішень про зміну структури активних і пасивних операцій комерційного банку на основі аналізу моделі гепу.
- Управління гепом (у межах запропонованої моделі) — це основний блок управління активами і пасивами банку на основі встановлення різниці між обсягами активів і пасивів, чутливих до зміни процентної ставки.

¹ Детальніше про природу гепу див.: Синки Джозеф Ф. Управление финансами в коммерческом банке. Пер. с англ. — М.: Catalaxy, 1994.

Геп — це поняття, що характеризує різницю між величиною активів і пасивів, чутливих до зміни ставки процента, які підлягають переоцінці або погашенню до фіксованого строку

Теорія передбачає кілька основних принципів управління гепом:

1. Зміна процентного доходу (одержаного при запланованому узгодженні активів і пасивів) у разі зміни процентної ставки характеризує різницю між ними і залежить від величини гепу, який, у свою чергу, змінюється під впливом динаміки цієї різниці.
2. Якщо геп від'ємний ($G < 0$), то в разі зростання процентної ставки дохід зменшується, а в разі її зниження — підвищується. І навпаки: при додатному гепі ($G > 0$) у випадку зростання процентної ставки дохід збільшується, а при її зниженні — зменшується.
3. Поняття гепу нерозривно пов'язане зі строками погашення або переоцінки пасивів і активів. Якщо ці строки істотно зніжються, то виникає так званий ефект Стигума-Бренча². Зокрема, якщо пасиви (чи активи) багаторазово переоцінюються до часу проведення запланованої їх переоцінки, то саме це визначає позицію гепу на момент переоцінки.
4. Позиція гепу залежить також від характеру діяльності банку.

Для фінансово-кредитних інститутів, діяльність яких великою мірою пов'язана із залученням коштів на депозитні й ощадні рахунки, властивим є від'ємний геп. Це пояснюється тим, що пасиви цих установ складаються, в основному, із вкладів населення, що, як правило, зберігаються недовго. Вони переоцінюються раніше, ніж активи банків (а це здебільшого споживчі кредити фізичним особам, вкладення у виробничу та невиробничу сфери з тривалим строком погашення).

Якщо ж діяльність банків меншою

² Там же, с.548.

мірою пов'язана із залученням коштів на депозитні й ощадні рахунки, то для них властивий додатний геп, оскільки активи цих установ переоцінюються раніше, ніж пасиви. Особливо виразно це виявляється в умовах використання "гарячих грошей" під час перехідного періоду, коли комерційні банки видають "надкороткі" кредити юридичним особам торговельної і фінансово-посередницької сфер, суб'єктам міжбанківського кредитного ринку та ін.

У зв'язку з цим окремі економісти, що досліджують управління гепом, рекомендують: "Якщо в період високої інфляції і зростання процентної ставки (перший етап реформи) доцільною була структура пасивів і активів, яка давала додатний геп, то в сучасних умовах зниження темпів інфляції і зниження процентної ставки (другий, постприватизаційний етап реформи) необхідний від'ємний геп..."³

Тобто комерційним банкам радять змінювати структуру власних активів і пасивів (від додатного до від'ємного гепу), щоб адаптуватися у новій ситуації на грошово-кредитному ринку і підтримувати від'ємний геп, своєчасно переоцінюючи при цьому свої пасиви (скороченню процентних ставок за депозитами, як правило, передує зниження темпів інфляції).

На наш погляд, у разі застосування цього фінансового інструмента важливо встановити не лише від'ємну чи додатну позицію гепу, а й абсолютну його величину. Тут ідеться про досить тонкий механізм збереження такої структури пасивів і активів, яка б забезпечувала стабільну банківську дохідність. Особливо важливо утримувати хистку рівновагу між абсолютними величинами доходів і їх природою, що зумовлений саме гепом і зміною ставки процента. Цей механізм Синки Джозеф називає "гепнастикою".

У вигляді формули геп має такий вираз:

$Gep = Aч - Пч$, де
 $Aч$ — обсяг чутливих до змін процента активів;

$Пч$ — обсяг чутливих до змін процента пасивів.

Під **чутливістю** гепу розуміють відношення $Aч/Пч$.

У контексті управління гепом слід розрізняти три класи ситуацій:

1. Нульовий геп:

$Aч - Пч = 0$ або $(Aч/Пч) = 1$.

Ситуації цього класу характеризуються можливістю слідування (виключення) процентного ризику. Підвищення процента забезпечує зростання очікуваного обсягу прибутку, а зниження — його зменшення.

³ Егорова Н.Е., Смулов А.М. Модели и методы анализа финансовых инструментов кредитной политики банка и динамики его развития в условиях переходного периода. /Препринт. — М.: ЦЭМИ РАН, 1997. — С. 9.

Таблиця 1. Структура операцій та послуг за чутливими активами і пасивами банку

Послуги та операції за Ач	Послуги та операції за Пч
Видані кредити банківській клієнтурі	Залучені депозити банківської клієнтури
Придбані банком цінні папери та боргові зобов'язання, які обертаються на ринку	Емісія власних цінних паперів і боргових зобов'язань для обігу на ринку
Видані міжбанківські кредити	Придбані міжбанківські кредити
Купівля банком інших інструментів ринку — цінних паперів (процентні ф'ючерси, опціони, контракти своп, РЕПО тощо)	Продаж банком інших інструментів ринку — цінних паперів (процентні ф'ючерси, опціони, контракти своп, РЕПО тощо)

2. Додатний геп:

$(Aч-Пч) > 0$ або $(Aч/Пч) > 1$.

Ситуації характеризуються можливістю переоцінити активи раніше, ніж пасиви.

3. Від'ємний геп:

$(Aч-Пч) < 0$ або $(Aч/Пч) < 1$.

Ситуації характеризуються можливістю переоцінити пасиви раніше, ніж активи.

До активів і пасивів належать різні операції, чутливі до змін процентних ставок (див. таблицю 1).

ПРАВИЛА УПРАВЛІННЯ ГЕПОМ

А. Низькі процентні ставки.

Якщо процентні ставки низькі (або очікується їх підвищення), то слід:

- продовжити термін запозичення коштів;
- скоротити кредити з фіксованою ставкою;
- скоротити термін кредитно-інвестиційного портфеля;
- продати цінні папери;
- отримати довгострокові позики;
- закрити кредитні лінії.

Б. Процентні ставки, що зростають.

Якщо процентні ставки зростають (або очікується їх пік у найближчому майбутньому), слід:

- скоротити термін запозичення коштів;
- збільшити кредити з фіксованою ставкою;
- продовжити строки інвестицій;
- збільшити частку інвестицій у цінні папери;
- достроково погасити заборгованість із фіксованим процентом.

В. Високі процентні ставки.

Якщо процентні ставки високі, але найближчим часом очікується їх зниження, то варто:

- скоротити строки позичкових коштів;
- збільшити частку кредитів із фіксованою ставкою;
- продовжити термін дії портфеля інвестицій;
- збільшити розмір портфеля інвестицій (із фіксованою ставкою);
- створити нові кредитні лінії для клієнтів.

Г. Процентні ставки, що падають.

Якщо процентні ставки падають (або очікується, що незабаром вони знизяться до мінімуму), слід:

- продовжити термін запозичення коштів;
- збільшити довгострокову заборгованість (із фіксованою ставкою);
- скоротити строки інвестицій;
- збільшити частку кредитів зі змінною ставкою;
- зменшити інвестиції у цінні папери;
- вибірково продати активи з фіксованою ставкою і доходом.

Таблиця 2. Показники та характер ситуацій при підвищенні ринкового процента

Показник ситуації	Характер ситуації
Геп<0 і КАч<КПч	Ризик ліквідності
Геп<0 і КАч<ДПч	Ризик ліквідності та скорочення прибутку
Геп<0 і ДАч<КПч	Ризик ліквідності та процентний ризик
Геп<0 і ДАч<ДПч	Ризик ліквідності
Геп>0 і КАч >КПч	Ризик ліквідності
Геп>0 і КАч>КПч	Ризик ліквідності та скорочення прибутку
Геп>0 і КАч>КПч	Ризик ліквідності та процентний ризик
Геп>0 і КАч>КПч	Ризик ліквідності
Геп=0 і КАч=КПч	Ризик ліквідності
Геп=0 і КАч=КПч	Ризик ліквідності та скорочення прибутку
Геп=0 і КАч=КПч	Ризик ліквідності та процентний ризик
Геп=0 і КАч=КПч	Ризик ліквідності

Таблиця 3. Показники та характер ситуацій при зниженні ринкового процента

Показник ситуації	Характер ситуації
Геп<0 і КАч<КПч	Ризик ліквідності
Геп<0 і КАч<ДПч	Процентний ризик
Геп<0 і ДАч<КПч	Процентний ризик
Геп<0 і ДАч<ДПч	Оптимальна ситуація
Геп>0 і КАч>КПч	Сповільнення падіння прибутку
Геп>0 і КАч>КПч	Процентний ризик
Геп>0 і КАч>КПч	Оптимальна ситуація
Геп>0 і КАч>КПч	Нейтральна позиція
Геп=0 і КАч=КПч	Нейтральна позиція
Геп=0 і КАч=КПч	Процентний ризик
Геп=0 і КАч=КПч	Оптимальна ситуація
Геп=0 і КАч=КПч	Нейтральна позиція

КЛАСИФІКАЦІЯ СИТУАЦІЙ ЗА ГЕПОМ

Показники, що визначають ситуацію:

1. Характер зміни процента: підвищення, падіння, стабілізація.
2. Геп: від'ємний, додатний, нульовий.
3. Ач: короткострокові — КАч; довгострокові — ДАч.
4. Пч: короткострокові — КПч; довгострокові — ДПч.

Класи можливих ситуацій за гепом при зміні ринкового процента наведено у таблицях 2 і 3.

ОЦІНКА СИТУАЦІЙ ЗА ГЕПОМ

1. Геп від'ємний:

■ зменшення "ринкової" вартості гепу за модулем свідчить або про вищі темпи приросту (низькі темпи падіння) ринкової вартості Ач порівняно з Пч, або про те, що активи переоцінюються раніше, ніж пасиви, що забезпечує зростання прибутку, але не виключає ризику ліквідності;

■ збільшення ринкової величини гепу за модулем свідчить або про вищі темпи приросту (низькі темпи падіння) ринкової вартості Пч порівняно з Ач, або про те, що пасиви переоцінюються раніше, ніж акти-

ви, при цьому збільшується ризик ліквідності та знижується платоспроможність банку.

2. Геп додатний:

■ зменшення "ринкової" вартості гепу за модулем свідчить або про вищі темпи приросту (низькі темпи падіння) ринкової вартості Пч порівняно з Ач, або про те, що зменшується очікуваний прибуток і знижується рівень платоспроможності банку;

■ збільшення ринкової величини гепу за модулем свідчить або про вищі темпи приросту (низькі темпи падіння) ринкової вартості Ач порівняно з Пч, або про те, що забезпечується зростання прибутку (повільне його зниження).

На основі моделі ситуаційного управління гепом можна підтримувати диверсифікований за ставками, строками, напрямками вкладень портфель активів, а також розробляти спеціальні плани операцій за всіма категоріями активів та пасивів для кожного періоду ділового циклу, тобто оптимально розпоряджатися різними активами та пасивами за умови визначеного (прогнозованого) рівня процентних ставок та зміни трендів їх руху.

ШКОЛА БАНКІРА

Застосування похідних фінансових інструментів в управлінні ресурсами комерційних банків

Олена Русалова,
асистент кафедри банківської справи
Київського національного економічного
університету. Керівник програми підготовки
валютних дилерів в Українській фінансо-
ва-банківській школі при КНЕУ.

Одним із секторів сучасного фінансового ринку, які швидко розвиваються, є так звані деривативи — похідні від інших фінансових інструментів, таких як процентні ставки, валютні курси, цінні папери тощо.

Більшість похідних фінансових інструментів з'явилася порівняно недавно. Так, свопи у їх сучасній формі застосовуються лише з 1981 р.; угоди за форвардними ставками — з 1982 р.; фінансові ф'ючерси, зокрема валютні, з'явилися у 1970-х роках, проте ф'ючерсні контракти на процентні ставки почали активно застосовувати лише після 1982 р.; біржова торгівля фінансовими опціонними контрактами набула розвитку протягом 1980-х років, хоча ф'ючерсні та опціонні контракти на товари відомі ще з 1865 р., коли їх було впроваджено на Чиказькій біржі.

Сьогодні ж обсяги біржової торгівлі контрактами, пов'язаними з деривативами, зростають із величезною швидкістю. Фінансові ф'ючерсні та опціонні контракти успішно конкурують із похідними від інших біржових продуктів. Так, нині приблизно 40% усіх ф'ючерсних контрактів, що укладаються у світі, пов'язані зі ставками відсотків, 10% — із іноземною валютою, аналогічна тенденція простежується також у сфері опціонних контрактів. Лондонська біржа строкових угод LIFFE (найбільша у Європі і третя за величиною біржа у світі) почала функціонувати у вересні 1982 р., а вже у 1996 р. на ній щодня укладалося близько 700 000 контрактів.

НОВІ ШЛЯХИ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ

Похідні фінансові інструменти активно використовують страхові та інвестиційні компанії, пенсійні фонди та великі корпорації, але головна роль на цьому ринку належить комерційним банкам. Зростаюча конкуренція як між самими банками, так і з боку небанківських фінансово-кредитних установ, які останнім часом упевнено

завойовують ринок традиційних банківських операцій, спонукає комерційні банки шукати нові шляхи отримання прибутку, що сприяє активному освоєнню ними ринку фінансових похідних. Так, один із провідних банків Великої Британії Barclays PLC отримав у 1996 р. 415 млн. фунтів стерлінгів прибутку саме від дилінгових операцій на валютному та фондовому ринках, що становило 25,3% від загального прибутку банку. Майже половина прибутку від дилінгових операцій — це прибуток від операцій із похідними інструментами,

Найпоширеніші нині похідні фінансові інструменти — свопи, угоди за форвардними ставками, ф'ючерсні та опціонні контракти

пов'язаними із процентними ставками.

На біржовому ринку банки можуть виступати у ролі хеджерів (тобто страхувати свої позиції від можливих збитків у разі зміни ціни або валютного курсу), спекулянтів та арбітражерів, які отримують прибуток, використовуючи цінові аномалії. Окрім того, вони працюють також на позабіржовому ринку. Застосування фінансових похідних дає змогу не лише отримувати додатковий прибуток, а й трансформувати строки та ризики.

Розглянемо детальніше можливості використання банками фінансових деривативів.

ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ДЕРИВАТИВІВ

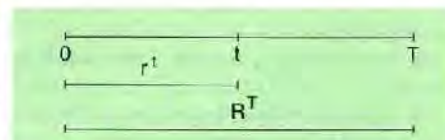
Найпоширенішими фінансовими інструментами є строкові угоди, зокрема — форвардні, ф'ючерсні та опціонні контракти.

Як відомо, **форвардний контракт** — це угода

між банком та клієнтом про купівлю або продаж обумовленої кількості іноземної валюти у встановлений термін та за обумовленим курсом. Форвардні контракти — це, по суті, похідні інструменти ринку депозитних операцій в іноземній валюті. На форвардний курс впливають процентні ставки за депозитами на ту чи іншу валюту. Клієнтам банку форвардний контракт забезпечує надійний захист від валютного ризику, а банк, котируючи форвардний курс купівлі та продажу, одержує прибуток за рахунок маржі. Угода є обов'язковою для кожної зі сторін. Тож укладаючи з клієнтами контракти як на купівлю, так і на продаж валюти, банк закриває свою позицію і одержує гарантований прибуток. Якщо позиція банку у певній валюті лишається відкритою, то він може захистити себе від ризику, використовуючи ф'ючерсний або опціонний контракт.

Ставка форвард/форвард — це позиція на ринку спот, яку банк займає, щоб захиститися від процентного ризику. Ставку форвард/форвард розраховують так. Скажімо, нам потрібно розрахувати процентну ставку за депозитом, який буде залучено на період $T-t$ (див. схему). Припустимо, що ставка відома на період $t = t^1$, а також — на період $T = RT$. Отже, ставку на період $T - t$ можна розрахувати на базі цих ставок $RT-t = RT - r^1$.

$$R^{T-t} = \frac{1 + (R^T \times T / 360)}{1 + (r^1 \times t / 360)} - 1 \times 360 / T - t.$$

Утім, варто зазначити, що цей інструмент майже не використовується для хеджування, оскільки має ряд суттєвих недоліків. Один із них — високі витрати. Проте ставка форвард/форвард застосовується в іншому інструменті, який використовується дуже широко, а саме: в угодах

за форвардними ставками.

Угода за форвардними ставками є контрактом, згідно з яким банк гарантує майбутню ставку відсотків на визначену суму та визначений термін. Але угодою за форвардними ставками, як правило, не передбачається реальне здійснення депозитної операції, ця угода пов'язана з визначенням майбутніх ставок. За два дні до початку періоду позики або депозиту, передбаченого у контракті (дата урегулювання), сплачується так звана сума урегулювання, яка є різницею між реальною ставкою відсотків на цей день та ставкою контракту. Звичайно, реальний депозит/позика також можливі, але про це має бути попередня домовленість. Прогнози за депозитом/позикою виплачуються після закінчення контрактного періоду. Банки активно використовують угоди за форвардними ставками при управлінні активами та пасивами. Вони можуть укладати такі контракти для того, щоб захиститися від змін процентних ставок, а також виступати у ролі дилера на ринку, укладаючи угоди з метою одержання прибутку. У цьому разі банк

Ф'ючерсні угоди обертаються лише на біржовому ринку

може захистити свої позиції, уклавши однакові за сумами та строками контракти на купівлю та продаж і відтак одержати прибуток за рахунок процентної маржі, зайнявши кореспондуючу позицію форвард/форвард або уклавши відповідний ф'ючерсний контракт.

На відміну від форвардних контрактів, які є позабіржовим інструментом, ф'ючерсні угоди обертаються лише на біржовому ринку. **Фінансовий ф'ючерсний контракт** — це угода, що зобов'язує купити або продати визначений фінансовий інструмент у визначений час за узгодженою ціною. Ринкам, на яких укладаються такі угоди, притаманні деякі специфічні риси, зокрема:

- ◆ контракти ретельно стандартизовані, угоди укладаються у визначений час та на визначену кількість продукту;
- ◆ до участі в торгівлі допускаються лише члени розрахункової палати, всі інші мають діяти за посередництва цих членів; розрахункова палата гарантує виконання контрактів, що укладаються між її членами;
- ◆ фактична поставка фінансових інструментів за фінансовими ф'ючерсними контрактами відбувається дуже рідко;
- ◆ фінансові ф'ючерсні контракти мають бути високоліквідними.

Основа фінансових ф'ючерсів, окрім валюти, можуть становити ставки відсотків — як короткострокові, так і довгострокові, а також акції та індекси акцій. Банк може використовувати ф'ючерсний ринок для хеджування своїх позицій на валютному або фондовому ринках таким чином. Купівля ф'ючерсного контракту на інозем-

ну валюту захищає від зростання курсу валюти, продаж валютного ф'ючерсу захищає від падіння курсу валюти. Продаж процентного ф'ючерсу захищає від зростання процентних ставок та падіння ціни облігацій, а купівля — від падіння процентних ставок та зростання курсу облігацій.

Щодо депозитного ринку. Якщо банк виступає у ролі позичальника і прагне захиститися від зростання процентних ставок, він буде виступати продавцем на ф'ючерсному ринку, і навпаки, — якщо банк прагне захистити свій депозит від падіння процентних ставок, він купуватиме процентні ф'ючерси. Продаж ф'ючерсного контракту на угоду за форвардними ставками захищає від падіння процентних ставок, а купівля таких контрактів — від зростання. Проте банки використовують ф'ючерсні ринки не лише для хеджування, а й для спекулятивних операцій. Щодня після закінчення біржових торгів усі відкриті позиції за ф'ючерсними контрактами порівнюються із так званою ціною узгодження (остання ціна ф'ючерсних торгів на цей день), тобто власник ф'ючерсного контракту або одержує, або сплачує різницю між ціною контракту та ціною узгодження. Ця різниця називається варіаційною маржею. Якщо ціна падає, то продавець одержує прибуток у вигляді варіаційної маржі; якщо ціна зростає, прибуток одержує покупець. Слід зазначити, що реальна поставка фінансового інструмента за ф'ючерсним контрактом відбувається дуже рідко, більшість позицій закривається до настання дати виконання.

Опціонний контракт — це угода, яка дає право, але не зобов'язує власника купити або продати визначений фінансовий інструмент у визначений термін та за визначеною ціною. Основа опціонних контрактів — валюта, акції та індекси акцій, облігації, ф'ючерсні контракти. Опціонні контракти обертаються як на біржовому, так і на позабіржовому ринках. Покупець може купити як право на купівлю, так і право на продаж фінансового інструмента. Особливість опціонної угоди полягає в тому, що покупець опціонного контракту може на свій вибір або реалізувати контракт при настанні строку реалізації, або ухилитися від його реалізації. Продавець контракту бере на себе зобов'язання виконати контракт. За це покупець платить продавцю премію, яка є ціною опціону. Розмір премії залежить від ціни на інструмент, що лежить в основі контракту, ціни реалізації контракту, часу до закінчення контракту, дивідендів, що виплачуються за інструментом, та чутливості ціни інструмента до коливань.

Позабіржові опціони організовуються відповідно до потреб індивідуальних споживачів. Біржові опціони більш стандартизовані, вони мають ліквідніші ринки, інформація про ціни на них широкодоступна.

Опціонні контракти активно застосовуються як із метою хеджування, так і для спекуляцій. Непокриті опціонні позиції банки займають для того, щоб покрити позицію на ринку спот або зі спекулятивною метою. Покупець опціонного контракту наражається на значно менший ризик, ніж на ф'ючерсному ринку, оскільки максимальна сума збитків — це премія, що була ви-

Особливість опціонної угоди пов'язана із правом покупця контракту ухилитися від його реалізації в обумовлений термін

плачена при купівлі опціонного контракту. Але, як правило, банки використовують під час проведення операцій різноманітні стратегії, які полягають у поєднанні опціонів та базових активів, а також комбінуванні опціонів. Загальне правило при виборі стратегії полягає у тому, щоб купити опціон, який, з точки зору банку, має нижчу ціну порівняно з прогнозованою вартістю, та продати опціон із завищеною премією.

Ще один похідний інструмент фінансового ринку, який стає дедалі популярнішим, — **своп**. Процентний своп — це угода про обмін зобов'язаннями за процентними виплатами на визначену суму у певній валюті. Своп надає можливість обмінюватися виплатами за фіксованими та плаваючими процентними ставками і дає змогу сторонам угоди використовувати свою конкурентну перевагу на ринку фіксованих або плаваючих ставок, тобто позичати кошти на ринку, де процентні ставки вигідніші, а потім за допомогою свопів отримувати той вид процентних виплат, який для них найзручніший. Окрім того, свопи використовують для хеджування. Позиція, зайнята за допомогою свопу, може врівноважувати позицію на ринку спот. Наприклад: платник фіксованої ставки зазвичай виграє у разі зростання процентних ставок, а власник портфеля облігацій із фіксованим процентом — ззнає збитків. Одночасне утримання обох цих позицій робить власника нейтральним щодо змін процентних ставок.

Валютні свопи дають змогу сторонам угоди обмінюватися виплатами у різних валютах (що посилює їх конкурентоспроможність), а також сприяють хеджуванню ризиками, пов'язаними зі знеціненням вартості активів, деномінованих у іноземній валюті.

***

Безперечно, ринки фінансових похідних є надавичайно привабливими для інвесторів, але слід пам'ятати, що це найризикованіші ринки. Прибутки тут можуть бути дуже значними, але й збитки — катастрофічними. Найяскравіший приклад — крах банку Barings Bank. Наприкінці 1994 р. далекасхідний підрозділ цього банку Barings Future Singapore (BFS) одержав нагороду "Клірингова установа року", а вже за кілька тижнів, у лютому 1995 р., вся компанія Barings Group була ліквідована зі збитком 860 млн. фунтів стерлінгів. Основна причина, що призвела до банкрутства, — неадаптивна дія BFS на ф'ючерсному ринку. Крах Barings Bank ще раз нагадав: на ринку фінансових похідних інструментів банки мають бути надзвичайно уважними — помилки тут обходяться дуже дорого.

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

Інформація щодо розмірів діючої облікової ставки
Національного банку України у 1998 р.

% річних

з 24.11 1997 р.	35
з 06.02 1998 р.	44

Інформація щодо механізмів та обсягів рефінансування
Національним банком України комерційних банків у 1998 р.

%

Показники	1998 р.	У тому числі за лютий
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування комерційних банків, усього	100	100
У тому числі через:		
— кредитні аукціони	—	—
— ломбардне кредитування	32.0	28.2
— операції РЕПО	51.8	47.3
— інші механізми	16.2	24.5

Інформація щодо середньої процентної ставки
за кредитами Національного банку України,
наданими комерційним банкам у 1998 р.

%

Показники	1998 р.	У тому числі за лютий
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, усього	41.2	42.3
У тому числі за:		
— аукціонними кредитами	—	—
— ломбардними кредитами	46.7	48
— операціями РЕПО	39.7	42.8
— іншими інструментами	35.0	35.0

Процентні ставки комерційних банків за кредитами
та депозитами у національній валюті

% річних

	Лютий 1998 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, які надані іншим банкам	32.4
за кредитами, які отримані від інших банків	31.1
за депозитами, розміщеними в інших банках	27.4
за депозитами, залученими від інших банків	22.3
На небанківському ринку:	
за кредитами	46.83
за депозитами	17.70

ОФІЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Про введення в обіг пам'ятної монети "Лижі", присвяченої XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано

Національний банк України 12 лютого 1998 року ввів у обіг пам'ятну монету "Лижі" ("Спортивна серія") номінальною вартістю 10 гривень, присвячену XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано (Японія).

Монету виготовлено зі срібла 925 проби, вага у чистоті — 31,1 г. Діаметр монети — 38,61 мм, колекційна якість — "пруф", тираж — 7500 штук.

На лицьовому боці монети (аверсі) у центрі зображено малий Державний герб України, обабіч якого розміщено зображення фрагментів сніжинки і позначення, проба та вага дорогоцінного металу: Ag 925 — 31,1. Над гербом — дата карбування монети: 1998. По колу — написи: УКРАЇНА (вгорі) і 10 ГРИВЕНЬ (унизу в два рядки).

На зворотному боці монети (реверсі) на тлі декоративних смужок зображено фігуру спортсмена на бігових лижах у русі. Постаць повернута ліворуч. По колу розміщено написи, розділені зображенням сніжинки: XVIII ЗИМОВІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ і НАГАНО.

Гурт — рифлений.

Художник — Юрій Бондаренко.
Скульптор — Святослав Іваненко.

Пам'ятна монета "Лижі" номіналом 10 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Монета реалізується за колекційною ціною в Україні та за кордоном.

Про введення в обіг пам'ятної монети "Біатлон", присвяченої XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано

Національний банк України 16 лютого 1998 року ввів у обіг пам'ятну монету "Біатлон" ("Спортивна серія") номінальною вартістю 10 гривень, присвячену XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано (Японія).

Монету виготовлено зі срібла 925 проби, вага у чистоті — 31,1 г. Діаметр монети — 38,61 мм, колекційна якість — "пруф", тираж — 7500 штук.

На лицьовому боці монети (аверсі) у центрі зображено малий Державний герб України, обабіч якого розміщено зображення фрагментів сніжинки і позначення, проба та вага дорогоцінного металу: Ag 925 — 31,1. Над гербом — дата карбування монети: 1998. По колу — написи: УКРАЇНА (вгорі) і 10 ГРИВЕНЬ (унизу в два рядки).

На зворотному боці монети (реверсі)

на тлі декоративних смужок зображено біатлоніста з рушницею в момент прицілювання. Фігура повернута праворуч. По колу розміщено написи, розділені зображенням сніжинки: НАГАНО і XVIII ЗИМОВІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.

Гурт — рифлений.

Художник — Олексій Штанко.
Скульптор — Святослав Іваненко.

Пам'ятна монета "Біатлон" номіналом 10 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Монета реалізується за колекційною ціною в Україні та за кордоном.

Про введення в обіг пам'ятної монети "Фігурне катання", присвяченої XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано

Національний банк України 16 лютого 1998 року ввів у обіг пам'ятну монету "Фігурне катання" ("Спортивна серія") номінальною вартістю 10 гривень, присвячену XVIII зимовим Олімпійським іграм у Нагано (Японія).

Монету виготовлено зі срібла 925 проби, вага у чистоті — 31,1 г. Діаметр монети — 38,61 мм, колекційна якість — "пруф", тираж — 7500 штук.

На лицьовому боці монети (аверсі) в центрі зображено малий Державний герб України, обабіч якого розміщено зображення фрагментів сніжинок і позначення, проба та вага дорогоцінного металу: Ag 925 — 31,1. Над гербом — дата карбування монети: 1998. По колу — написи: УКРАЇНА (вгорі) і 10 ГРИВЕНЬ (унизу в два рядки).

На зворотному боці монети (реверсі) на тлі декоративних смужок зображено фігуристку в момент стрибка. По колу розміщено написи, розділені зображеннями сніжинки: XVIII ЗИМОВІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ — НАГАНО.

Гурт — рифлений.

Художник — Олексій Штанко.
Скульптор — Святослав Іваненко.

Пам'ятна монета "Фігурне катання" номіналом 10 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Монета реалізується за колекційною ціною в Україні та за кордоном.

НОВІ КНИГИ

Україна в Міжнародному валютному фонді

Україна в Міжнародному валютному фонді: Вступ України до МВФ. Статті угоди МВФ. — К.: НДЦІ, 1997. — 144 с.

Книга, щойно видана Науково-дослідним фінансовим інститутом при Міністерстві фінансів України за загальною редакцією проф. Г.О.П'ятаченка, становитиме значний інтерес для працівників установ зовнішньоекономічної сфери України, спеціалістів-міжнародників, для студентів вищих навчальних закладів і всіх тих, хто вивчає діяльність сучасних міжнародних валютно-фінансових установ, чільне місце серед яких належить Міжнародному валютному фонду (МВФ).

У книзі вперше в Україні публікується Статут МВФ — Статті угоди Міжнародного валютного фонду (переклад доц. О.К.Бременка), який супроводжується низкою статистично-інформаційних матеріалів (структура Фонду, квоти держав-членів, керуючі Фонду та їх заступники від України). Наводяться правові акти щодо вступу України до МВФ та Світового банку. Вперше публікується резолюція МВФ про членство України у Фонді.

Діяльність МВФ, як відомо, не знаходить однозначної оцінки як в

Україні, так і поза її межами. Запропоновані в книзі матеріали дають можливість ознайомитись з основними напрямками його діяльності з першоджерел.

У передмові до книги проф. Г.О.П'ятаченко дає стислу характеристику статутних вимог Міжнародного валютного фонду, нагадує про необхідність дотримання у сфері економічних відносин із зарубіжжям відповідних загальноприйнятих правил: "Зовнішньоекономічні відносини країн в їх численних формах можуть ефективно здійснюватися лише за наявності коректного валютного регулювання, яке, з одного боку, відповідало б національним інтересам країни, а з другого — було б прийнятним для країн-партнерів. Принципи такого регулювання, як відомо, закладені в Статтях угоди МВФ, тобто його Статуті" (с. 6).

Наголошуючи на тому, що основні вимоги Фонду відповідають інтересам держав-членів, Г.О.П'ятаченко вказує водночас на певні недоліки рекомендацій Фонду при наданні державам-членам кредитів. Подібним рекомендаціям нерідко притаманно пряма лінійність, стандартність підходів, іноколи бракує достатньої гнучкості, до того ж не завжди враховуються конкретні соціально-економічні умови країни. Тому "завдання урядів полягає в розробці у контакт з Фондом таких економічних програм, які б повністю відповідали національним інтересам" (с. 7). Беручи до уваги статутні вимоги Фонду, "Україна може і повинна добиватись максимального ефекту від співробітництва з цією установою для забезпечення національних інтересів країни та її економічної безпеки" (с. 8).

Треба зазначити, що робота виконана на зисокому професійному рівні. Її опублікування, безперечно, сприятиме більш предметному аналізу діяльності МВФ і зокрема його вимог щодо економічної політики України.

Подписной индекс **40388**

ФОНДОВЫЙ РЫНОК

ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ
ЕЖЕНЕДЕЛЬНЫЙ ЖУРНАЛ

- новости в мире бизнеса и политики;
- статистические данные, аналитические обзоры и экономические прогнозы;
- практические рекомендации по работе на фондовом рынке;
- сводные таблицы котировок ценных бумаг;
- информация о банковских ставках, состоянии валютного рынка и сертификатных аукционах

Адрес редакции:

г. Киев-32, ул. Жилианская, 87/30, корп. 105

E-mail: red@fondrn.kiev.ua

Тел. редакции:

(044) 225-50-55; 225-72-45; 221-38-03; 221-38-56

Із Великоднем!

